

Jurnalul Oficial al Uniunii Europene

C 332

Ediția în limba română

Comunicări și informări

Anul 58

8 octombrie 2015

Cuprins

I Rezoluții, recomandări și avize

AVIZE

Comitetul Economic și Social European

A 508-a sesiune plenară a CESE, din 27 și 28 mai 2015

2015/C 332/01	Avizul Comitetului Economic și Social European privind asistența socială pe termen lung și dezinstituționalizarea (aviz exploratoriu)	1
2015/C 332/02	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Finalizarea UEM: pilonul politic” (aviz din proprie inițiativă)	8
2015/C 332/03	Avizul Comitetului Economic și Social European privind stimularea creativității, a spiritului antreprenorial și a mobilității în educație și formare (aviz din proprie inițiativă)	20
2015/C 332/04	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „O politică industrială a UE pentru sectorul alimentar și al băuturilor”	28
2015/C 332/05	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Să trăim în viitor. Imprimarea 3D – un instrument de consolidare a economiei europene” (aviz din proprie inițiativă)	36
2015/C 332/06	Avizul Comitetului Economic și Social European privind protecția investitorilor și soluționarea litigiilor dintre investitori și stat în acordurile comerciale și de investiții ale UE cu țările terțe	45

III Acte pregătitoare

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 508-a sesiune plenară a CESE, din 27 și 28 mai 2015

2015/C 332/07	Aviz al Comitetului Economic și Social European privind propunerea de Directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2011/16/UE privind schimbul automat obligatoriu de informații în domeniul fiscal [COM(2015) 135 <i>final</i> – 2015/0068 (CNS)] și propunerea de Directivă a Consiliului de abrogare a Directivei 2003/48/CE a Consiliului [COM(2015) 129 <i>final</i> – 2015/0065 (CNS)]	64
2015/C 332/08	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de decizie a Consiliului privind orientările pentru politicile de ocupare a forței de muncă ale statelor membre [COM(2015) 098 <i>final</i> – 2015/0051 (NLE)]	68
2015/C 332/09	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1007/2009 privind comerțul cu produse derivate din focă [COM(2015) 45 <i>final</i> – 2015/0028 (COD)]	77
2015/C 332/10	Avizul Comitetului Economic și Social privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1236/2010 al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a unui sistem de control și de asigurare a respectării aplicabil în zona reglementată de Convenția privind viitoarea cooperare multilaterală pentru pescuit în Atlanticul de Nord-Est [COM(2015) 121 <i>final</i> – 2015/0063 COD]	81

I

(Rezoluții, recomandări și avize)

AVIZE

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 508-A SESIUNE PLENARĂ A CESE, DIN 27 ȘI 28 MAI 2015

Avizul Comitetului Economic și Social European privind asistența socială pe termen lung și dezinstituționalizarea**(aviz exploratoriu)**

(2015/C 332/01)

Raportor: doamna Gunta ANČA**Coraportor: domnul José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Într-o scrisoare din data de 25 septembrie 2014, în conformitate cu articolul 304 din TFUE, dl Rihards Kozlovskis, ministrul interimar al Afacerilor Externe și ministrul de Interne al Republicii Letonia, a solicitat Comitetului Economic și Social European, în numele Președinției letone, să elaboreze un aviz exploratoriu cu privire la

Asistența socială pe termen lung și dezinstituționalizarea.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 7 mai 2015.

În cea de-a 508-a sesiune plenară, care a avut loc la 27 și 28 mai 2015 (ședința din 27 mai), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 139 de voturi pentru, 1 vot împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

CESE:

- 1.1. solicită o mai bună sensibilizare a opiniei publice cu privire la situația persoanelor care trăiesc în instituții, prin date coerente și defalcate, precum și crearea unor indicatori privind drepturile omului;
- 1.2. solicită statelor membre ca, în contextul programelor naționale de reformă, să introducă măsuri eficiente de combatere a discriminării și să promoveze dreptul persoanelor cu dizabilități de a participa pe deplin la viața socială și cea economică;
- 1.3. constată că bugetele autorităților locale și regionale au scăzut ca urmare a măsurilor de austeritate, ceea ce a avut consecințe directe asupra disponibilității serviciilor sociale și a dus, în unele state membre, la apariția unei tendințe spre instituționalizare;
- 1.4. recomandă statelor membre să recurgă la fondurile structurale și de investiții europene pentru promovarea tranziției de la îngrijirile în cadrul unei instituții la îngrijirile acordate la nivelul comunității, pentru dezvoltarea serviciilor sociale și de sănătate și pentru formarea personalului din serviciile de sprijin;

- 1.5. recomandă statelor membre să realizeze o reformă a îngrijirilor pe termen lung pe baza unei analize a eficienței costurilor, adoptând o abordare pe termen lung care să includă, în loc de reducerea resurselor financiare, realizarea de investiții în resurse umane și în servicii;
- 1.6. subliniază că „dezinstituționalizarea” este un proces care necesită adoptarea unei strategii politice pe termen lung și alocarea a suficiente resurse financiare pentru dezvoltarea de servicii de sprijin alternative în cadrul comunității;
- 1.7. recomandă insistent statelor membre să recunoască capacitatea juridică a bărbaților și femeilor cu dizabilități în condiții de egalitate cu celelalte persoane în toate domeniile vieții și să le ofere asistență în luarea deciziilor atunci când este necesar ⁽¹⁾;
- 1.8. recomandă înființarea unor servicii comunitare de înaltă calitate, considerând că acest demers constituie o etapă esențială în procesul de dezinstituționalizare ⁽²⁾. Este periculos să se închidă instituții fără a oferi persoanelor în cauză servicii alternative;
- 1.9. consideră că, în cazul îngrijirilor la domiciliu, trebuie să se asigure dezvoltarea necesară a unor servicii la prețuri accesibile, oferite de personal calificat;
- 1.10. recomandă ca personalul calificat din întreaga Europă să beneficieze de formare profesională necesară pentru a lucra în serviciile comunitare și să primească informații despre procesul de dezinstituționalizare;
- 1.11. recomandă ca la nivel local să fie disponibile servicii comunitare, care să fie accesibile tuturor persoanelor, la prețuri rezonabile;
- 1.12. subliniază importanța accesului la un loc de muncă pentru ca persoanele care părăsesc instituțiile să poată participa pe deplin în societate. Ar trebui să fie accesibile tuturor celor care au nevoie de ele, fără discriminare, servicii specializate de ocupare a forței de muncă și programe specializate de educație și formare profesională;
- 1.13. recomandă să se creeze parteneriate între toate părțile interesate implicate în procesul de dezinstituționalizare;
- 1.14. subliniază că diversele grupuri de utilizatori au nevoi diferite și că trebuie elaborate abordări specifice în cooperare cu toate părțile interesate implicate, inclusiv cu utilizatorii și cu organizațiile lor reprezentative, cu familiile, cu furnizorii de servicii, cu sectoarele economice implicate și cu autoritățile publice;
- 1.15. solicită insistent Comisiei Europene să adopte un cadru european de calitate pentru serviciile comunitare și reafirmă necesitatea urgentă a unor norme cu caracter obligatoriu care să asigure cel mai înalt nivel de calitate;
- 1.16. solicită insistent statelor membre să creeze servicii independente și eficiente de inspecție și monitorizare, pentru a se asigura respectarea standardelor de reglementare și de calitate pentru serviciile de îngrijire;
- 1.17. recomandă combaterea stereotipurilor negative și creșterea gradului de conștientizare în școli și în societate, printr-o educație incluzivă și prin campanii în mass-media.

2. Introducere

- 2.1. În Europa, în cea mai mare parte a secolului trecut, procesele de dezinstituționalizare și respectarea drepturilor omului au cunoscut evoluții diferite. Prin urmare, este dificil să se obțină date comparabile din țări diferite.
- 2.2. CESE este de părere că, în cadrul societății noastre în schimbare, este important să se analizeze situația persoanelor care au nevoie de îngrijiri sociale și de un nivel ridicat de sprijin pe întreg teritoriul UE, astfel încât să se adopte abordări adecvate și să se facă schimb de bune practici.

⁽¹⁾ În conformitate cu articolul 12 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

⁽²⁾ Același lucru este valabil și pentru închiderea instituțiilor de detenție psihiatrică de plasare involuntară: trebuie să existe alternative reale.

2.3. Prin urmare, CESE:

2.3.1. amintește că în întreaga Europă trăiesc în instituții peste un milion de copii și adulți cu dizabilități ⁽³⁾;

2.3.2. înțelege prin termenul „instituție” orice centru de îngrijiri de tip rezidențial în care rezidenții sunt izolați de comunitate în ansamblul ei și/sau sunt obligați să trăiască împreună. Aceștia nu au control suficient asupra vieții lor, nici asupra deciziilor care îi afectează, iar cerințele organizației în sine tind să prevaleze în fața nevoilor individuale ale rezidenților ⁽⁴⁾;

2.3.3. subliniază că serviciile de îngrijiri de înaltă calitate acordate în cadrul comunității locale dau rezultate mai bune decât îngrijirile instituționalizate în ceea ce privește calitatea vieții, ducând la integrarea socială și la reducerea riscului de segregare ⁽⁵⁾;

2.3.4. interzice orice formă de discriminare și abuz la adresa bărbaților, femeilor și copiilor cu și fără dizabilități, a persoanelor cu un nivel ridicat de nevoi de sprijin și a persoanelor cu dizabilități psihosociale pe care acestea le-ar putea suferi în instituții și atunci când beneficiază de servicii de îngrijiri;

2.3.5. face trimitere la recomandările formulate de CESE în avizele sale anterioare ⁽⁶⁾;

2.3.6. atrage atenția asupra obligațiilor care revin UE și statelor sale membre – decurgând din Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități (UNCPRD) ⁽⁷⁾ – în ceea ce privește respectarea demnității umane și a libertății și a dreptului oricărei persoane de a trăi independent, de a alege unde și cu cine cu cine să trăiască și de a avea acces la servicii de sprijin, inclusiv la asistență personală, în comunitate;

2.3.7. subliniază că, în conformitate cu Convenția ONU cu privire la drepturile copilului (CDC), „pentru dezvoltarea plină și armonioasă a personalității sale, copilul trebuie să crească într-un mediu familial, într-o atmosferă de fericire, dragoste și înțelegere”. Părinții au responsabilitatea primară în ceea ce privește creșterea copiilor, iar statul are responsabilitatea de a sprijini părinții – mai ales pe cei mai defavorizați – cu instrumente de protecție socială adecvate. Copiii au dreptul la protecție împotriva relelor tratamente și a abuzurilor. În cazul în care, în ciuda furnizării unui sprijin suficient din partea statului, familia nu le poate oferi îngrijirile de care au nevoie, copiii au dreptul de a fi îngrijiți într-o altă familie.

2.3.8. reafirmă că persoanele cu dizabilități, în special persoanele cu dizabilități intelectuale, au dreptul de a li se recunoaște pretutindeni personalitatea juridică;

3. Tranziția de la îngrijirile instituționalizate la îngrijirile comunitare

CESE:

3.1. salută faptul că multe țări au început reforma modului în care asigură îngrijiri și sprijin copiilor și adulților, înlocuind, parțial sau în totalitate, instituțiile rezidențiale de lungă ședere cu servicii prestate de familie și de comunitate ⁽⁸⁾;

3.2. solicită ca procesul de dezinstituționalizare să se desfășoare în așa fel încât să se respecte drepturile grupurilor de beneficiari, să se reducă la minimum riscul de vătămare și să se asigure rezultate pozitive pentru toate persoanele implicate. Noile sisteme de îngrijiri și de sprijin trebuie să respecte drepturile, demnitatea, nevoile și dorințele fiecărei persoane și ale familiei acesteia;

⁽³⁾ Adulți și copii cu dizabilități (inclusiv persoane cu probleme de sănătate mintală). Datele includ UE și Turcia. Sursă: Mansell, J., Knapp, M., Beadle-Brown, J. și Beecham, J. (2007): *Deinstitutionalisation and Community Living – Outcomes and Costs: Report of a European Study* (Dezinstituționalizarea și viața în comunitate – rezultate și costuri: raportul unui studiu european). Volume 2: Main Report (Volumul 2: Raportul principal) Canterbury: Tizard Centre, Universitatea Kent (denumit în continuare „Raportul DECLOC”).

⁽⁴⁾ Raportul Grupului ad-hoc de experți privind tranziția de la îngrijirile instituționale la cele comunitare
<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=4017&langId=en>

⁽⁵⁾ Orientări europene comune asupra tranziției de la îngrijirea instituțională către cea din cadrul comunității
(www.deinstitutionalisationguide.eu).

⁽⁶⁾ JO C 204, 9.8.2008, p. 103; JO C 181, 21.6.2012, p. 2; JO C 44, 15.2.2013, p. 28.

⁽⁷⁾ A se vedea <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>

⁽⁸⁾ Câteva exemple de îngrijiri pe termen lung pot fi găsite într-un Eurobarometru privind îngrijirile de sănătate și îngrijirile pe termen lung (http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_283_en.pdf). Alte bune practici în materie de dezinstituționalizare se găsesc și în „Orientările europene comune asupra tranziției de la îngrijirea instituțională către cea din cadrul comunității” (www.deinstitutionalisationguide.eu).

3.3. consideră că fiecare persoană are dreptul de a alege unde și cum dorește să trăiască.

4. Dezinstituționalizarea pentru diferite grupuri de interese

4.1. CESE recunoaște faptul că nevoile în materie de îngrijiri ale copiilor, ale persoanelor cu dizabilități – inclusiv ale persoanelor cu dizabilități psihosociale – și ale persoanelor în vârstă sunt foarte diferite. Prin urmare, în procesul de dezinstituționalizare a îngrijirilor pe termen lung ar trebui să se țină seama de nevoile specifice ale fiecărui grup de utilizatori.

4.2. Îngrijirile comunitare, inclusiv cele acordate de specialiști, și îngrijirile furnizate în cadrul familiei și al mediului social aduc o valoare adăugată care lipsește din instituțiile rezidențiale.

4.3. În consecință, sistemul instituțional ar trebui adaptat în așa fel încât să vină în completarea serviciilor sociale și de îngrijiri de sănătate comunitare în cazul în care acestea nu sunt disponibile și pe perioada de tranziție.

4.4. Un trai independent nu înseamnă un trai izolat, ci înseamnă că persoanele în cauză au posibilitatea de a alege servicii specializate și servicii generale accesibile în comunitatea în care au decis să trăiască.

4.5. Dezinstituționalizarea presupune crearea de servicii adecvate, dar și crearea mediului adecvat în cadrul comunității. Sunt necesare pregătirea publicului larg pentru această tranziție, creșterea gradului de sensibilizare a opiniei publice și combaterea stigmatizării. În caz contrar, rezultatul nu va fi dezinstituționalizarea, ci reinstituționalizarea, prin crearea de „ghetouri” pentru persoanele cu dizabilități psihosociale care trăiesc în cadrul societății, dar încă izolate din cauza atitudinilor negative. Mass-media joacă un rol esențial în această privință.

4.6. CESE ia notă de diferențele dintre statele membre ale UE, inclusiv în ceea ce privește definiția noțiunii de „îngrijiri pe termen lung”. Aceste diferențe se regăsesc și la nivelul tipurilor de îngrijiri și al serviciilor pe care le presupun acestea. La fel, în statele membre există diferențe semnificative între regiuni și localități, în special între mediul urban și cel rural ⁽⁹⁾. CESE este de părere că acest fapt nu ar trebui să justifice lipsa progreselor într-un stat membru, care are propriile caracteristici specifice, și promovează o trecere treptată la serviciile comunitare.

4.7. Într-un aviz exploratoriu precedent ⁽¹⁰⁾, CESE a recomandat evaluarea serviciilor de asistență la distanță (*telecare*) și de asistență pentru autonomie la domiciliu, precum și crearea unei structuri de mare acoperire, descentralizată, situată în proximitatea zonelor rezidențiale și aflată în contact direct cu persoanele în vârstă. Reiterăm această recomandare și sprijinim un proces corespunzător de dezinstituționalizare pentru persoanele în vârstă, pentru copii, persoanele cu dizabilități de toate vârstele și persoanele cu dizabilități psihosociale ⁽¹¹⁾.

4.8. Printre aceste grupuri de utilizatori se numără persoanele a căror capacitate de a lua decizii poate fi redusă sau lipsește din motive de vârstă, dizabilitate sau dependență. Prin urmare, CESE solicită insistent statelor membre să ofere protecție maximă acestor persoane, în cadrul unui proces treptat și controlat de dezinstituționalizare, astfel încât drepturile lor să fie respectate în permanență, iar ele să beneficieze de cele mai bune îngrijiri posibile în cadrul comunității, inclusiv de sprijin în materie de luare a deciziilor.

4.9. CESE este preocupat de impactul pe care l-ar putea avea asupra lucrătorilor implicați tranziția de la îngrijirile instituționalizate la cele comunitare. Toate autoritățile și părțile interesate implicate în proces trebuie să colaboreze pentru a se asigura că procesul de dezinstituționalizare are un efect benefic și treptat asupra îngrijitorilor. Ar trebui asigurate întotdeauna condiții de muncă decente.

4.10. Alternativa la instituționalizare nu constă în furnizarea de servicii la domiciliu, ci în asigurarea serviciilor în cadrul comunității, astfel că trebuie garantate investiții în infrastructură.

⁽⁹⁾ Long-term care in the European Union (Îngrijirile pe termen lung în Uniunea Europeană). ISBN 978-92-79-09573-3. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene.

⁽¹⁰⁾ JO C 44, 11.2.2011, p. 10.

⁽¹¹⁾ Idem.

4.11. CESE salută bunele exemple, ca, de pildă, concediul de îngrijire, concediul parțial de îngrijire și recunoașterea asigurărilor pentru îngrijitorii informal⁽¹²⁾. CESE invită Comisia și statele membre să încurajeze schimbul de bune practici;

4.12. CESE recunoaște importanța îngrijitorilor. Îngrijitorii informal⁽¹³⁾, care oferă servicii voluntar, fac eforturi pentru a-și îmbina responsabilitățile care le revin ca îngrijitori cu viața personală. Această situație poate duce la apariția „sindromului îngrijitorului”, care se manifestă prin epuizarea fizică și psihică a îngrijitorului principal. UE trebuie să ia toate măsurile pentru ca: politicile de reconciliere și responsabilitatea pentru îngrijiri să se bazeze pe egalitatea între toți, iar sarcinile îngrijitorilor informal⁽¹⁴⁾ să fie distribuite în mod egal și echitabil⁽¹⁵⁾; drepturile fundamentale ale îngrijitorilor să fie respectate; îngrijirile informale și familiale să fie recunoscute și sprijinite; rolul voluntarilor în îngrijirile formale și informale să fie recunoscut și sprijinit⁽¹⁶⁾;

4.13. CESE recunoaște că multe dintre grupurile vulnerabile care tind să beneficieze de îngrijiri instituționalizate sunt suprareprezentate în rândul populației fără adăpost. Prin urmare, CESE îndeamnă statele membre să elaboreze strategii și programe de dezinstituționalizare care să țină pe deplin seama de fenomenul lipsei de adăpost și de necesitatea de a oferi servicii comunitare, atât pentru a preveni, cât și pentru a combate acest fenomen.

4.14. Dezvoltarea și profesionalizarea muncii casnice sunt de o importanță strategică pentru asigurarea egalității profesionale, dat fiind că cele care exercită aceste activități sunt în principal femeile, așa cum tot femeile sunt cele care au nevoie de servicii de supraveghere a copiilor, servicii de asistență pentru persoanele în vârstă și de curățenie a locuinței, pentru a ajunge la egalitate cu bărbații în carieră. Aceste servicii sunt benefice nu numai la nivel individual, și ci pentru societate în ansamblul său. Ele creează noi locuri de muncă, răspund nevoilor unei societăți în proces de îmbătrânire și facilitează echilibrul dintre viața privată și cea profesională. De asemenea, ele îmbunătățesc calitatea vieții, contribuie la creșterea gradului de incluziune socială și facilitează rămânerea persoanelor în vârstă în propriile lor case⁽¹⁵⁾.

4.15. CESE recunoaște nevoia de formare în domeniul dezinstituționalizării pentru profesioniștii din întreaga Europă. De exemplu, noua generație de psihiatri va trebui să urmeze cursuri de formare pentru a putea practica în conformitate cu Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

4.16. CESE este preocupat de faptul că, în unele cazuri, persoanele sunt instituționalizate fără să existe nicio consultare sau fără să fie urmată vreo procedură clară. Comitetul recunoaște importanța existenței unei proceduri oficiale de evaluare a nevoilor persoanelor în materie de îngrijiri pe termen lung. Această procedură trebuie să se deruleze cu respectarea demnității persoanei și să conducă la dezvoltarea unor servicii individualizate;

5. Impactul crizei financiare asupra serviciilor sociale

5.1. CESE este conștient că asigurarea îngrijirilor pe termen lung în rândul acelor grupuri de utilizatori care au nevoie de ele reprezintă una dintre cele mai importante provocări sociale și economice cu care se confruntă Uniunea Europeană, mai ales în perioade de criză economică precum cea actuală.

5.2. În Comunicarea privind investițiile sociale⁽¹⁶⁾ se clarifică faptul că criza economică a pus în pericol sistemele noastre de protecție socială, în condițiile în care șomajul a crescut, veniturile fiscale au scăzut, iar numărul persoanelor care au nevoie de prestații s-a mărit. În acest context, CESE împărtășește opinia Comisiei că este necesar să se acorde sprijin statelor membre pentru elaborarea unor strategii de îngrijiri pe termen lung care să reducă la minimum impactul crizei economice.

⁽¹²⁾ În Austria există dispoziții legislative în acest sens. Exemple:

Concediul de îngrijire, concediul parțial de îngrijire: pentru a se asigura un echilibru mai bun între muncă și îngrijiri, de la 1 ianuarie 2014 lucrătorii au posibilitatea de a își lua concediu de îngrijire (renunțând la tot salariul) sau concediu parțial de îngrijire (renunțând la o parte din salariu) pe o perioadă cuprinsă între una și trei luni. În acest interval, angajații au dreptul legal la o alocație pentru îngrijire, la protecția împotriva concedierii motivate și la asigurare socială (asigurare de sănătate și de pensie de tip necontributiv). Alocația pentru concediul de îngrijire este egală cu alocația de șomaj la care ar fi îndreptățiți. Obiectivul acestui concediu pentru îngrijire sau concediu parțial pentru îngrijire este de a da posibilitatea lucrătorilor afectați să își (re)organizeze programul pentru a acorda îngrijiri, mai ales în cazul apariției bruste a nevoii de a îngriji o rudă apropiată sau de a înlocui un îngrijitor o anumită perioadă de timp.

Persoanele care dedică parțial sau în totalitate timpul de lucru îngrijirii unui membru apropiat al familiei au la dispoziție următoarele posibilități de a dobândi drepturi la asigurări de pensie de tip necontributiv: asigurare continuă în cadrul asigurării de pensie; asigurare personală în cadrul asigurării de pensie; asigurare continuă sau personală în cadrul asigurării de sănătate. Contribuțiile la asigurări sunt preluate de către guvernul federal, ceea ce înseamnă că membrii familiei care lucrează ca îngrijitori nu trebuie să suporte nicio cheltuială.

⁽¹³⁾ Între bărbați și femei, precum și între generații.

⁽¹⁴⁾ Recomandările Platformei sociale privind îngrijirile:

http://www.socialplatform.org/wp-content/uploads/2013/03/20121217_SocialPlatform_Recommendations_on_CARE_EN1.pdf

⁽¹⁵⁾ JO C 12, 15.1.2015, p. 16.

⁽¹⁶⁾ COM(2013) 83 final.

5.3. În avizul său ⁽¹⁷⁾ privind această comunicare, CESE a susținut că investițiile sociale pentru creștere și coeziune ar trebui să vizeze inclusiv consolidarea serviciilor sociale. De asemenea, aceste investiții ar putea sprijini crearea de locuri de muncă în sectorul serviciilor și dezvoltarea de noi servicii în comunitate.

5.4. Criza economică a avut efecte negative asupra capacității persoanelor cu dizabilități de a trăi autonom, precum și asupra familiilor și grupurilor vulnerabile care erau deja expuse unui risc mai ridicat de sărăcie și excluziune socială.

5.5. Pachetul pentru investiții sociale (PIS) va aborda provocările legate de criza economică și schimbările demografice ⁽¹⁸⁾.

5.6. CESE este convins că criza a dus la un regres considerabil în ceea ce privește recunoașterea drepturilor sociale, având în vedere reducerea bugetelor destinate acestor politici. Prin urmare, Comitetul îndeamnă Consiliul, Comisia și statele membre să ia măsurile necesare pentru ca investițiile sociale să fie canalizate către politicile de protecție socială, în așa fel încât cel puțin să se restabilească nivelurile de dinaintea crizei economice ⁽¹⁹⁾.

5.7. CESE subliniază că, pentru a face față nevoilor rezultate în urma creșterii speranței de viață, este necesară abordarea unor chestiuni dificile legate de echitate și solidaritate între generații. Obiectivul avut în vedere trebuie să fie înlesnirea unei vieți în demnitate și în siguranță pentru persoanele de vârstă înaintată sau foarte înaintată din Europa, chiar dacă acestea depind de îngrijire, având grijă totodată ca solidaritatea dintre generații să nu creeze o povară pentru generațiile tinere, pe care acestea din urmă să nu o poată purta ⁽²⁰⁾.

5.8. În timp ce diferențele de la nivelul UE în ceea ce privește îngrijirile instituționalizate sau comunitare pe termen lung erau deja evidente, criza a agravat disparitățile economice și sociale din interiorul UE și a scos în evidență diferențele în materie de competitivitate și de coeziune socială, accentuând tendința de polarizare a creșterii și dezvoltării, cu constrângeri evidente în ceea ce privește distribuția echitabilă a veniturilor, bogăției și bunăstării între statele membre și regiuni ⁽²¹⁾.

6. Utilizarea fondurilor UE pentru serviciile sociale pe termen lung și pentru dezinstituționalizare

CESE:

6.1. regretă că fondurile structurale europene din ultima perioadă de programare au fost utilizate pentru instituțiile închise, în loc să fie folosite pentru îngrijirile comunitare;

6.2. salută noile reglementări privind fondurile structurale și de investiții europene (fondurile ESI) pentru perioada 2014-2020, care promovează tranziția de la îngrijirile instituționalizate la îngrijirile comunitare, mizând pe Fondul european de dezvoltare regională pentru îmbunătățirea calității infrastructurilor sociale și de sănătate;

6.3. este de părere că tranziția la îngrijirile comunitare ar putea fi accelerată printr-o abordare bazată pe mai multe fonduri, care să includă utilizarea Fondului social european pentru măsuri fără caracter normativ, cum ar fi formarea personalului din serviciile de sprijin și crearea de noi servicii sociale;

6.4. salută includerea în Regulamentul de stabilire a unor dispoziții comune privind fondurile ESI a condiționalității tematice *ex ante* legate de combaterea sărăciei și a excluziunii sociale, care impune introducerea unei strategii de dezinstituționalizare drept o cerință pentru statele membre;

6.5. recomandă statelor membre să recurgă la fondurile structurale și de investiții europene pentru promovarea tranziției de la îngrijirile instituționale la îngrijirile comunitare, pentru dezvoltarea serviciilor sociale și de sănătate și pentru formarea profesională a personalului din serviciile de sprijin;

6.6. este de părere că Instrumentul de asistență pentru preaderare și Fondul european de dezvoltare ar trebui să fie utilizate pentru a sprijini dreptul de a trăi în comunitate și de a crește într-un mediu familial;

6.7. înțelege că tranziția de la serviciile instituționalizate la serviciile comunitare este complexă. Prin urmare, invită Comisia și statele membre să elaboreze o comunicare și orientări politice pentru a promova dezinstituționalizarea, inclusiv și mai ales în vremuri de criză economică.

⁽¹⁷⁾ JO C 271, 19.9.2013, p. 91.

⁽¹⁸⁾ Printre altele, pachetul este destinat copiilor și tinerilor, persoanelor cu dizabilități, persoanelor fără adăpost și persoanelor în vârstă. PIS are ca obiective: asigurarea faptului că sistemele de protecție socială răspund nevoilor populației, realizarea unor politici sociale simplificate și mai bine direcționate și îmbunătățirea strategiilor de incluziune activă din statele membre. [Toolkit on the Use of European Union Funds for the Transition from Institutional to Community-Based Care (Instrumentar de utilizare a fondurilor Uniunii Europene pentru tranziția de la îngrijirea instituțională către serviciile din cadrul comunității) – http://deinstitutionalisationguide.eu/wp-content/uploads/2013/02/Toolkit_Romanian-version_EDITED.pdf].

⁽¹⁹⁾ JO C 170, 5.6.2014, p. 23 și JO C 226, 16.7.2014, p. 21.

⁽²⁰⁾ JO C 204, 9.8.2008, p. 103.

⁽²¹⁾ JO C 12, 15.1.2015, p. 105.

7. Calitatea serviciilor comunitare

CESE:

- 7.1. solicită insistent Comisiei Europene să adopte un cadru european de calitate pentru serviciile comunitare și reafirmă necesitatea urgentă a unor norme stricte cu caracter obligatoriu care să asigure cel mai înalt nivel de calitate;
- 7.2. subliniază că trebuie să fie disponibile servicii în comunitate, inclusiv în zonele îndepărtate și rurale și că fiecare persoană trebuie să beneficieze de un buget individual adecvat pentru a avea libertatea de a alege serviciul de care are nevoie;
- 7.3. consideră că serviciile comunitare ar trebui dezvoltate în strânsă cooperare cu utilizatorii și cu organizațiile lor reprezentative, iar calitatea ar trebui să fie definită de către acestea în cooperare cu alte părți interesate implicate, inclusiv cu furnizori de servicii, cu autoritățile publice și cu sindicatele;
- 7.4. invită insistent statele membre să creeze servicii de inspecție și monitorizare independente și eficiente, pentru a se asigura respectarea standardelor de reglementare și de calitate în ceea ce privește atât serviciile comunitare, cât și pe cele instituționale;
- 7.5. recomandă ca la nivel local să fie disponibile servicii comunitare, care să fie accesibile tuturor persoanelor, la prețuri rezonabile;
- 7.6. consideră că aceste servicii trebuie să facă obiectul unei proceduri de autorizare de către autoritățile competente și să fie acreditate de către organisme de certificare;
- 7.7. tehnologiile asistive și dispozitivele tehnice de asistență joacă un rol central în ceea ce privește viața în comunitate a persoanelor cu dizabilități, inclusiv a copiilor și a persoanelor vârstnice. Aceste tehnologii dau cel mai bun rezultat dacă respectă preferințele utilizatorului și dreptul la viața privată.

Bruxelles, 27 mai 2015.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Finalizarea UEM: pilonul politic”**(aviz din proprie inițiativă)**

(2015/C 332/02)

Raportori: domnul Carmelo CEDRONE și domnul Joost VAN IERSEL

La 22 ianuarie 2015, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Finalizarea UEM: pilonul politic.

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 6 mai 2015.

În cea de-a 508-a sesiune plenară, care a avut loc la 27 și 28 mai 2015 (ședința din 27 mai 2015), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 183 de voturi pentru, 16 voturi împotriva și 16 abțineri.

Preambul

În perspectiva noului mandat al Parlamentului European și al Comisiei Europene, CESE a adoptat un aviz în iulie 2014 pe tema „Finalizarea UEM – viitoarea legislatură europeană”. O actualizare elaborată de către raportori a fost publicată în noiembrie 2014. Obiectivul a fost de a elabora un set coerent de politici pentru consolidarea arhitecturii și a eficacității UEM.

CESE distinge patru piloni: pilonul monetar și financiar, pilonul macro- și microeconomic, pilonul social și pilonul politic. Toate patru sunt interdependente. În ceea ce privește pilonul monetar și financiar, pilonul economic și pilonul social, CESE a adoptat o serie de avize. În prezent, CESE examinează în detaliu chestiunile legate de dimensiunea politică și instituțională globală a UEM, care este în continuare de competența statelor membre și a Consiliului European. Această dimensiune începe cu un nucleu de țări din UEM, dar este deschisă și altor țări potențial candidate la zona euro, care doresc să urmeze aceeași cale.

1. Concluzii și recomandări

1.1 După șase ani de criză economică și financiară, pare mai dificil ca niciodată să se prezică viitorul economic și social. Având în vedere provocările economice și geopolitice, numai o UEM solidă va asigura stabilitate în viitor.

1.2 UEM rămâne în continuare fragilă – a se vedea mai jos diagnosticarea și analiza SWOT. CESE este de părere că dezechilibrele persistente, precum și sădirea încrederii în întreaga Europă necesită o guvernare economică mai eficientă și mai democratică, în special în zona euro.

1.3 CESE este conștient de faptul că măsuri decisive nu pot fi luate peste noapte, însă două elemente trebuie luate în considerare în mod corespunzător: (a) Europa nu-și poate permite să amâne decizii ani la rând; (b) o condiție prealabilă este un acord în întreaga zonă euro cu privire la principiile politicilor economice necesare, care să fie puse în aplicare printr-o guvernare eficientă.

1.4 În paralel cu convergența economică, sunt necesare legitimitate democratică, un cadru politic solid și un sentiment al destinului comun. În acest scop, se pot lua măsuri concrete în cadrul tratatului și normelor actuale. Pe termen mediu și lung, prin revizuirea tratatului ar trebui să se alinieze dispozițiile instituționale la cerințele indispensabile ale unei adevărate uniuni economice și politice.

1.5 Avem nevoie de un sistem coerent al Consiliului European, guvernelor naționale, Parlamentului European, parlamentelor naționale și al Comisiei Europene, care să reflecte legitimitate democratică, responsabilitate și transparență, și care este în măsură să acționeze în mod eficient în interesul cetățenilor și al actorilor economici.

1.6 A devenit de pe acum clar că actualul sistem de norme care stau la baza UE și, în special, a zonei euro a creat confuzie pe plan juridic, instituțional și democratic. Prin urmare, trebuie schimbată metoda. Dată fiind dinamica politică și economică, UE nu mai poate menține actuala arhitectură instituțională. Din acest motiv, CESE consideră că aprofundarea procesului de integrare a zonei euro este indispensabilă.

1.7 În acest sens, CESE prezintă o foaie de parcurs cu următoarele etape:

1.7.1 Etapa 1

1. Un președinte stabil pentru Eurogrup;
2. Conferința interparlamentară trebuie să devină operațională;
3. Crearea unui parlament al zonei euro (o mare comisie a PE, cu toți parlamentarii UEM).

1.7.2 Etapa 2

4. Consiliul Afaceri legislative al UEM;
5. Votarea de către deputații din zona euro cu privire la chestiuni care țin de competența UEM;
6. Un executiv (guvern) pentru UEM (actualul Eurogrup și Comisie);
7. Consolidarea atribuțiilor și competențelor Conferinței interparlamentare (PE și parlamentele naționale).

1.7.3 Etapa 3

8. Consolidarea prerogativelor PE în cadrul UEM (legitimitate democratică) și crearea unor partide politice europene efective;
9. Camera statelor (UEM) (guverne);
10. Separația puterilor legislative și executive;
11. Eliminarea votului în unanimitate.

1.8 În plus, ar trebui să se ia următoarele inițiative, pentru a elabora și a pune în aplicare etapele menționate mai sus:

— conferințe ale societății civile organizate în comun de CESE/CoR, Președinția UE și Comisie;

- conferințe interparlamentare;
- propuneri PE de acțiune fără modificarea tratatului și pentru o revizuire a Tratatului de la Lisabona;
- Convenția constituțională;
- evaluarea posibilității organizării unui referendum paneuropean.

2. Diagnostic

2.1 UEM dispune deja de un amplu acquis. Dispune de o monedă comună și de o bancă centrală. Într-o anumită măsură, asigură coordonarea politicilor economice și fiscale, emite decizii obligatorii pentru țări, care, în principiu, le limitează autonomia economică și fiscală, impune condiții cu privire la măsurile expansioniste ale statelor membre și le obligă la reforme economice și sociale.

2.2 Aceasta înseamnă că UEM este o federație „în itinere”, care, pentru moment, acționează ca un „gardian”, dar încă nu acționează în comun. Percepția sa a finalității este mai puternică decât în altă parte și a promovat dezvoltarea unei „zone publice” de dezbateri. UEM implică cedarea suveranității într-o mai mare măsură din partea statelor membre, deși gestionarea sa este în principal sub controlul unei structuri tehnocrate.

2.3 Această Uniune trebuie completată prin crearea condițiilor necesare pentru a asigura că țările care fac parte din ea sau care doresc să adere, pot realiza nu numai stabilitate, ci și dezvoltare și prosperitate. Ar trebui să fie mai avantajos pentru acestea să adere la zona euro decât să rămână deoparte.

2.4 Declanșarea crizei financiare în 2008 și evoluția sa ulterioară, împreună cu consecințele dezastruoase pentru economia reală și societatea europeană, au fost un semnal de alarmă pentru toți cei care au considerat până în acel moment că arhitectura UEM va continua să funcționeze mai mult sau mai puțin satisfăcător și că efectele colaterale vor promova în mod armonios convergența între statele membre.

2.5 La scurt timp după șocurile inițiale, instituțiile europene au început să găsească soluții pe termen scurt pentru problemele cele mai urgente. Faptul că au fost create mecanisme pentru a menține UEM, euro și zona euro intacte, a fost o realizare impresionantă, dar au existat și întârzieri și omisiuni grave, precum lipsa unui plan comun de promovare a creșterii economice și a ocupării forței de muncă.

2.6 În același timp, este o mare realizare faptul că, în condiții extrem de dificile, s-au luat măsuri productive – cel puțin parțial – pentru a crea o bază mai solidă pentru UEM. CESE a salutat fiecare dintre aceste măsuri, dar a criticat, de asemenea, limitările lor și a prezentat alte idei mai adecvate pentru combaterea crizei.

2.7 Criza economică și financiară s-a transformat într-o recesiune economică continuă cu puternice dezechilibre economice între economiile naționale. Șase ani mai târziu, multe regiuni din UE se află într-o situație departe de a fi învinsă, cu creștere economică scăzută și ocupare a forței de muncă șovăitoare. Consecințele economice și sociale vorbesc de la sine.

2.8 În pofida tuturor progreselor, UEM rămâne incompletă. Situația este foarte complexă. În ciuda unor semnale de redresare, stagnarea economică, lipsa locurilor de muncă și sărăcia domină în anumite țări, cauzele (care au devenit mai vizibile și mai pregnante în timpul crizei) fiind profunde: istoria, tradiția în sistemul de guvernare (sau lipsa acesteia), traiectorii de creștere divergente, structuri economice și sociale diferite și politici externe diferite.

2.9 În zona euro persistă o notă discordantă între promotorii unei uniuni a stabilității, călăuzită de convergență economică și reforme în statele membre, și promotorii unei uniuni bugetare de la bun început. Acest dezacord generează puncte de vedere diferite cu privire la politicile economice care ar trebui să domine la nivel național și la nivelul UE, atât în viața politică, cât și între partenerii sociali.

2.10 Divergențele de opinii și practici au exacerbât climatul de neîncredere nu numai pe plan politic, ci și în rândul cetățenilor din diferite țări, oricât de superficială este critica reciprocă. Această evoluție are caracter de profeție care își determină propria îndeplinire: le răpește responsabililor politici orice marjă de manevră potențială și provoacă valuri de fobie față de UE în rândul cetățenilor.

2.11 Întrucât UEM este dominată în principal de un proces decizional interguvernamental și de gestionare tehnocratică, lipsa de legitimitate democratică și credibilitate are un impact grav care sporește contrastul între țările partenere.

2.12 UE nu este o excepție. Alte entități mari, cum ar fi SUA, China, Rusia, India și Brazilia, și un număr mare de țări mai mici, se confruntă, de asemenea, cu circumstanțe dificile comparabile. Dar cu siguranță, UE, și în special zona euro, întâmpină mari dificultăți în depășirea obstacolelor în comparație cu SUA și continentului asiatic („fabrica asiatică”).

2.13 În principiu, CESE este de părere că, deși numeroase aspecte diferite și complicate dau contur situației reale a economiei europene, o mai bună gestionare politică a UEM ar trebui să contribuie în mod semnificativ la crearea unei stabilități mai mari în abordarea dificultăților actuale și viitoare. În orice caz, o UEM mai puternică va fi indispensabilă pentru salvagardarea anumitor interese esențiale europene în lume.

2.14 CESE este conștient de faptul că nu există soluții definitive în prezent. De asemenea, își dă seama că dinamica, situațiile complexe și dilemele actuale sunt obstacole în calea unui parcurs solid. Pe de altă parte, deficiențele instituționale și de guvernare actuale nu mai pot continua pentru o lungă perioadă de timp fără efecte negative de durată asupra încrederii și producției economice. Astfel, CESE găsește inacceptabile întârzierile, resemnarea și lipsa unui plan pentru viitor.

2.15 De aceea, CESE consideră că este inevitabilă o dezbatere serioasă privind o arhitectură solidă a UEM, implicând un consens în ceea ce privește obiectivele economice și sociale, precum și guvernanta convenită.

2.16 De la lansarea UEM, dezbateră despre integrare europeană mai mult sau mai puțin evidentă este de fapt, despre suveranitatea națională. CESE subliniază că aceasta este o paradigmă falsă, întrucât suveranitatea națională slăbește treptat. În paradigma actuală a globalizării și a provocărilor corespunzătoare nu se întrevide nicio alternativă fezabilă la ancorarea mai fermă a suveranității comune sau reunite în UE, și mai ales în zona euro. Acest lucru va necesita o guvernare economică solid reunită sau un guvern economic. În aceeași ordine de idei, viitorul UEM este, prin urmare, strâns legat de alte politici „suverane” vitale, cum ar fi dezvoltarea politicii de securitate și apărare comune și o uniune a energiei.

3. Analiza SWOT a situației actuale în UE și zona euro

Puncte forte	Puncte slabe
— Sensibilizare crescută în legătură cu viitorul comun al tuturor europenilor împreună — Rolul deosebit, deși limitat, al BCE (în calitate de instituție supranațională) — MES și recenta confirmare a normelor de flexibilitate — Îmbunătățirea disciplinei bugetare în statele membre — Creșterea gradului de acceptare politică de către guverne a normelor convenite la nivelul UE, în special în ceea ce privește necesitatea de reforme structurale în toate statele membre — Concentrarea sporită a UE pe îmbunătățirea guvernării și o mai bună administrație în toate statele membre — Demararea uniunii bancare și procesul de luare a deciziilor cu privire la mecanismul unic de rezoluție — Relaxare cantitativă de către BCE — Rol mai activ, însă încă limitat, al BEI și propunerea de plan de investiții pentru Europa — Semestrul european și recomandările specifice fiecărei țări, ceea ce presupune o mai mare implicare a UE în procesul de identificare a punctelor slabe în bugetele naționale și în guvernare — O mai mare transparență în dezbaterile publice cu privire la evoluțiile din țările partenere — Creșterea gradului de acceptare în toate statele membre cu privire la necesitatea de a promova creșterea economică și competitivitatea, precum și de a îmbunătăți condițiile pentru investiții interne și externe — În ciuda diferențelor pe întregul continent, modelele europene de economie socială de piață asigură cele mai stabile evoluții în societate	— Dezechilibre economice de durată în zona euro, care tind să crească — Lipsa de solidaritate între și în statele membre — vot în unanimitate în permanență cu privire la chestiuni esențiale — Necesitatea unor discuții foarte lungi pentru a înregistra progrese, chiar și cu privire la aspecte care sunt deja convenite — În ciuda existenței monedei euro, nu există un „destin comun” cât timp politicile economice și fiscale rămân, în mare măsură, de competența statelor membre ⁽¹⁾ — Lipsa de legitimitate democratică — Poziție slabă a CE în punerea în aplicare a normelor și semestrului european — Implementarea deficitară a normelor convenite în statele membre: deficite excesive, recomandări specifice fiecărei țări — Efectele negative ale politicilor de austeritate exclusive — Prejudecăți naționale de natură istorică care duc la – Suspiciuni permanente între statele membre – într-o mai mică măsură între ministerele de finanțe — Nivel scăzut de includere a parlamentelor naționale și a societății civile în procesul decizional și/sau în creșterea gradului de conștientizare în majoritatea statelor membre — Comunicare nesatisfăcătoare, în special din partea factorilor de decizie din statele membre — Divergențe în opinia publică și între partidele politice din întreaga Europă și din zona euro — Accentul pe soluționarea abordărilor pe termen scurt, nicio perspectivă pe termen lung, nici vorbă de angajament — Uniune bancară incompletă, nicio decizie cu privire la cadrul de garantare a depozitelor — O piață paneuropeană de capital aprofundată este un vis îndepărtat atâta timp cât băncile rămân la nivel național — Piața internă incompletă și fragmentată — Lipsa unei viziuni politice pe termen lung pentru viitorul UEM/UE.

⁽¹⁾ „Pregătirea următoarelor etape ale unei guvernări mai bune în zona euro”, notă de analiză prezentată de Jean Claude Juncker la 12.2.2015, p.1.

Oportunități	Amenințări
— Consolidarea guvernancei zonei euro — Consolidarea legitimității democratice — Punerea corectă în aplicare a normelor convenite — Măsuri de consolidare a încrederii care să ducă la un climat stabil propice investițiilor — Atragerea de investiții în cadrul UE și din străinătate și prin intermediul Planului de investiții pentru Europa — Succesul programului de relaxare cantitativă (QE) al BCE — Convergența politicilor bugetare și fiscale pe baza unor principii convenite: continuarea politicilor naționale într-un cadru comun convenit — Acorduri contractuale între statele membre și UE — Abordarea dezechilibrelor economice într-un cadru comun — Acord privind reformele naționale, precum și inițiative privind creșterea economică și crearea de locuri de muncă — O soluție viabilă pentru preocupările grecilor și ale altora în promovarea convergenței — Menținerea Marii Britanii în UE în condiții rezonabile care să nu compromită progresul făcut de alții — Interacțiune de succes între BCE, CE și Consiliu, în special în zona euro — O guvernanță solidă în zona euro — Recunoașterea rolului proactiv al Comisiei, inclusiv aplicarea fermă a „metodei comunitare” — Finalizarea uniunii bancare și a unei piețe de capital paneuropene — Stabilirea condițiilor pentru introducerea euro-obligațiunilor — O bază fiscală comună pentru impozitul pe profit — Planificarea unei baze fiscale pentru bugetul UE, precum și extinderea acesteia în paralel — O singură voce europeană în cadrul forumurilor internaționale	— UE/Zona euro: prea puțin, prea târziu — Opinia publică negativă/euroscepticism — Lipsa de încredere a investitorilor, atât pe plan intern, cât și în străinătate — Deflație — Creștere redusă în continuare, în comparație cu principalii concurenți la nivel mondial — Conflicte (militare) actuale la nivel internațional, în special în vecinătatea UE — Pregătire insuficientă în cazul unei noi crize economice — Creșterea eterogenității economice în cadrul Uniunii/zonei euro — Grexit (sau ceva asemănător) — Brexit (sau o stagnare a status quo-ului din Regatul Unit – echilibrul zonei euro) — Stagnarea uniunii bancare — Menținerea legăturii dintre băncile naționale și statele membre, lipsa unei piețe de capital paneuropene — Implementare deficitară în sectorul financiar — Implementare deficitară în cadrul pieței interne în general, ducând la creșterea fragmentării — Stagnarea progresului în alte domenii-cheie, cum ar fi o Uniune a energiei, o Uniune digitală și PSAC — Lipsa de succes a programului QE al BCE.

4. Propuneri privind politicile UEM și instituțiile Uniunii

4.1 Democrație, transparență și legitimitate

4.1.1 Provocările fundamentale ale uniunii economice și monetare, care presupune un transfer substanțial de competențe naționale către Uniune, sunt legate de dimensiunile sale democratică și – mai ales – parlamentară, de eficiența sistemului decizional, de respectarea principiilor responsabilității și cooperării loiale și de transparența (vizibilitatea) modului său de funcționare. Pentru CESE, aceste provocări necesită o uniune politică care să refacă și să asigure participarea cetățenilor și angajamentul tuturor părților interesate de integrarea europeană.

4.1.2 Realizarea uniunii politice este un proces care ar trebui să se desfășoare în etape. Anumite condiții și măsuri vor putea fi puse în aplicare fără modificarea tratatelor Uniunii. Există și altele, care necesită numaidecât revizuirea tratatelor.

4.1.3 CESE recomandă ca, din motive de responsabilitate și de cooperare reciprocă, modelele de participare existente la nivel național să fie aplicate în mod corespunzător și la nivelul Uniunii, mai ales în ce privește următoarele aspecte:

- partide politice europene veritabile;
- crearea de majorități și minorități politice pe baza programelor electorale;
- unificarea datelor alegerilor europene.

4.1.4 În fiecare stat membru și în întreaga UE, chestiunea democratică reprezintă o vulnerabilitate gravă (doar dacă ne gândim la rolul jucat de troică în cadrul noii guvernanțe economice). Legătura dintre reprezentanți și cei reprezentați se diluează tot mai mult, o realitate pe care criza a scos-o în lumină. În acest sens, devine necesar și urgent angajamentul în cadrul procesului de finalizare a uniunii economice și monetare din perspectiva celor patru modalități sau piloni de integrare: uniunea bancară, uniunea fiscală, uniunea economică (CESE considerând că aceasta trebuie să cuprindă uniunea socială) și, în fine, uniunea politică.

4.1.5 Pentru a se ajunge la această uniune politică a țărilor care o doresc, cu aplicarea principiului integrării diferențiate, CESE propune aplicarea oportună a metodei Convenției, care va avea ca misiune găsirea de soluții în afara cadrului Tratatului de la Lisabona. CESE se va angaja să elaboreze propuneri pentru participarea efectivă a societății civile la lucrările acestei convenții.

4.2 Competențe legislative:

Democrația reprezentativă: Parlamentul European și parlamentele naționale

4.2.1 Forumul privilegiat de democrație reprezentativă din cadrul uniunii economice și monetare este Parlamentul European, care cuprinde deputați din țările care au aderat la moneda unică sau care se pregătesc să o adopte.

Propunerea A

Pentru ca activitatea deputaților să devină vizibilă, coerentă și eficientă, CESE propune înființarea unei instanțe permanente în cadrul PE, care să-i reunească pe aceștia pentru a sprijini asumarea răspunderii (*accountability*) de către instituțiile responsabile de guvernanța monedei unice și, în același timp, să stabilească un spațiu public de dialog și consultare, să elaboreze și să voteze textele care urmează să fie înaintate spre decizie Adunării în domeniile economic și monetar și să garanteze că principiile solidarității și cooperării loiale vor fi luate în considerare în mod egal la punerea în aplicare a politicilor UEM.

4.2.2 Afirmarea democrației reprezentative în cadrul UEM nu ar fi completă dacă modul de luare a deciziilor nu ar ține seama de dubla legitimitate – națională și europeană – a modelului european, care este esențială în acest sistem *sui generis*.

Propunerea B

CESE propune valorificarea și – totodată – extinderea misiunii Conferinței interparlamentare (fostul articol 13 din Pactul bugetar), acordându-i mandat pentru a dezbate și a oferi avize cu caracter obligatoriu în domeniile creșterii, competitivității, ocupării forței de muncă, impozitării și politicii sociale. În plus, deputații din statele membre aflate deja în zona euro (țările IN) și cele care doresc să facă parte din ea (PRE-IN) ar trebui să poată participa ca observatori la organismul din cadrul Parlamentului European însărcinat cu UEM. Conferința interparlamentară poate fi alcătuită din președinții comisiilor pentru buget și industrie din țările UEM și din președinții comisiilor pentru buget, economie, politică monetară, industrie, cercetare, energie și coeziune ale PE. Aprofundarea procedurii codeciziei trebuie să sprijine legitimitatea noilor propuneri legislative.

Propunerea C

La rândul lor, parlamentele naționale trebuie să participe activ la dezbaterile politice europene, aflate deja în desfășurare în anumite țări, de exemplu prin participarea Comisiei la lucrările parlamentare. Bunele practici pot fi diseminate. Obiectivul ar fi ca forțele politice naționale să participe mai vizibil la acest nivel, corelându-și acțiunea cu politicile comunitare care îi afectează în mod direct.

Consiliul

4.2.3 În acest context politic, va exista o bază mai favorabilă pentru o cooperare și consultare mai strânsă între reuniunea la nivel înalt a zonei euro și/sau Eurogrup – și de exemplu, între statele membre PRE-IN, PE și parlamentele naționale. În analogie cu cele menționate la punctul anterior, miniștrii din statele membre IN și din cele PRE-IN vor putea partaja cu PE anumite competențe legislative, în chestiunile legate de UEM.

4.2.4 Acțiunea Consiliului ar trebui consolidată prin eforturile administrațiilor naționale, care ar trebui corelate cu această evoluție. Administrațiile ar trebui să facă mai ales schimburi de funcționari și să-și intensifice relațiile bilaterale.

4.2.5 CESE subliniază că extinderea votului cu majoritate calificată și, după un anumit timp, eliminarea votului în unanimitate vor facilita aprofundarea politicii de integrare în uniunea politică.

4.2.6 Astfel, îmbunătățirea cooperării și consultării în cadrul uniunii politice va spori eficiența politicilor în domeniile esențiale ale UEM. Uniunea în ansamblu își va optimiza astfel beneficiile.

4.2.7 Așa cum se arată în tabelul de la punctul 5, multe lucruri pot fi făcute fără modificarea tratatului. Pentru cele mai multe dintre politicile privind UEM, poate fi pusă direct în aplicare cooperarea consolidată dintre statele membre. Ar fi mai bine ca UEM să dispună de un fel de cooperare consolidată permanentă, care ar permite de asemenea îmbunătățirea acțiunii prin intermediul deputaților europeni din statele care au aderat la euro și a celor din țările candidate.

4.2.8 CESE sugerează că ar fi util să se relanseze metoda Consiliilor de tip „Jumbo” în cadrul Eurogrupului, deschizând astfel posibilitatea unui dialog periodic între – pe de o parte – miniștrii responsabili pentru afacerile financiare, economice și sociale și – pe de altă parte – partenerii sociali și societatea civilă.

4.3 Puterea executivă

Un guvern pentru UEM, Comisia

4.3.1 După o perioadă de tranziție, conducând, în cele din urmă, la o modificare a tratatului, va lua naștere un organ de conducere al UEM. Președintele acestui organ ar trebui să acționeze în toate circumstanțele ca ministru al economiei și finanțelor în zona euro, cu rolul de vicepreședinte al Comisiei – similar poziției de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate.

4.3.2 În modelul european *sui generis*, o Comisie Europeană (mai mică și mai eficientă) va juca în continuare un rol esențial. „Metoda comunitară” și actualul drept de inițiativă al CE au, de asemenea, o semnificație deosebită în consolidarea UEM. Acest rol ar trebui să fie asigurat în uniunea politică.

4.3.3 Comisia Europeană ar trebui să mențină un rol „dual”, fiind un element de legătură între UE și UEM până când se va institui un organ executiv în cadrul UEM. Fără a aduce atingere actualului drept de inițiativă al CE, ar trebui găsite căi și mijloace de a implica Parlamentul European în mod corespunzător în acest proces, pentru a susține legitimitatea noilor propuneri legislative.

4.3.4 CESE propune numirea unui președinte permanent al Eurogrupului, care poate lucra mai bine, direct la Bruxelles, împreună cu Comisia, cu PE, cu guvernele și parlamentele statelor membre. Conform metodei utilizate de președintele Juncker, un vicepreședinte al Comisiei ar putea prezida reuniunile Eurogrupului. Astfel, el/ea ar putea reprezenta UEM în forurile internaționale.

4.4 CESE

4.4.1 Toate acestea ar trebui să ne facă mai hotărâți ca niciodată să clădim relații mai puternice, mai constructive cu cetățenii europeni și să găsim modalități de implicare a acestora în viața publică. Ar trebui garantate forme solide de consultare cu privire la probleme specifice, în care să fie implicați partenerii sociali și societatea civilă, în special în zona euro, deoarece aceste organizații joacă un rol important în domeniile de politică care sunt afectate în mod direct de UEM. Adesea, acestea afectează, de asemenea, rezultatele politicilor la nivel național. La nivel european, CESE poate acționa ca facilitator din partea societății civile, responsabil pentru participarea societății civile organizate la procesul decizional al UE, fără să aducă atingere rolului partenerilor sociali în dialogul social, prin:

- (a) organizarea unui forum al societății civile organizate cu privire la chestiuni specifice, inclusiv evaluarea limitelor procesului de integrare europeană și căutarea de noi forme de participare;
- (b) organizarea unui forum specific pentru zona euro, pentru a evalua scopul și sentimentul de apartenență, ca mijloc de a depăși prejudecățile și de a spori încrederea reciprocă;
- (c) avize sub formă de inițiative prelegislative cu privire la anumite aspecte deosebit de sensibile pentru public, și cu privire la care Parlamentul European și Consiliul sunt obligate să legisleze.

5. Instrumente juridice și domenii de aplicare

5.1 În conformitate cu raportul celor patru președinți, pentru a înfăptui cele patru tipuri de uniune corespunzătoare celor patru piloni ai CESE ⁽²⁾, o serie de teme sau de politici pot fi realizate fără modificarea tratatului (prima coloană din tabelul de mai jos). Altele trebuie să fie decise laolaltă la nivel european (zona euro), prin adoptarea unei noi metode de luare a deciziilor și cu noi instrumente, prin utilizarea cooperării consolidate prevăzute de actualul tratat (coloana a doua din tabel), prin intermediul modificărilor aduse tratatului sau, dacă este nevoie, printr-un nou tratat al UEM (coloana a treia din tabel). În sfârșit, tabelul rezumă aceste etape și lansează propuneri instituționale și inițiative pregătitoare privind pilonul politic al UEM (a patra coloană).

⁽²⁾ De asemenea, în baza avizului CESE pe tema „Finalizarea UEM – viitoarea legislatură europeană” (JO C 451, 16.12.2014, p. 10).

5.2 Cadru de analiză a posibilităților de finalizare a UEM ⁽³⁾

(I) Politici de pus în aplicare fără modificarea tratatului	(II) Forme de cooperare consolidată/structurată – clauză pasarelă (art. 136 TFUE)	(III) Cu modificarea Tratatului de la Lisabona	Etape instituționale pentru realizarea pilonului politic: pentru zona euro și pentru țările care doresc să participe
<u>Pilonul financiar, fiscal și monetar</u> — Impozitare în funcție de baza fiscală consolidată comună a societăților (CCCTB) — Finalizarea uniunii bancare, piața de capital și supravegherea europeană — Asistența financiară acordată unui stat în caz de criză (art. 122 din TFUE) — Aplicarea programelor naționale de reformă	<u>Pilonul financiar, fiscal și monetar</u> — Consolidarea Mecanismului european de stabilitate (MES) — Completarea mandatului BCE — Politica fiscală a UEM — Uniune (fiscală și) bugetară — Mutualizarea datoriei (sau prin art. 125 din TFUE?) — Mecanismul de solidaritate și competitivitate – contra dezechilibrelor și șocurilor asimetrice (uniunea fiscală) — Balanța de plăți a UEM	<u>Pilonul financiar, fiscal și monetar</u> — Resurse proprii — Înființarea unui Fond monetar european ca Agenție de administrare a datoriilor — Euroobligațiuni pentru datoriile noi — Armonizare fiscală	<u>etapa 1</u> 1. Un președinte stabil pentru Eurogrup 2. Conferința interparlamentară trebuie să devină operațională 3. Crearea unui parlament al zonei euro (o mare comisie a PE, cu toți parlamentarii UEM)

⁽³⁾ Idem.

(I) Politici de pus în aplicare fără modificarea tratatului	(II) Forme de cooperare consolidată/structurată – clauză pasarela (art. 136 TFUE)	(III) Cu modificarea Tratatului de la Lisabona	Etapă instituțională pentru realizarea pilonului politic: pentru zona euro și pentru țările care doresc să participe
<u>Pilonul economic</u> — Consolidarea și punerea în aplicare a planului Juncker — Politici în favoarea investițiilor, a creșterii și a ocupării forței de muncă — Euroobligațiuni ale BEI — Strategii de diseminare a cunoștințelor (Agenda digitală) — Finalizarea pieței interne (piața unică a energiei, a sectorului digital, a cercetării) — Flexibilitatea regulilor Pactului de stabilitate și de creștere — Îmbunătățirea punerii în aplicare a semestrului european și a acordurilor contractuale (ICC)	<u>Pilonul economic</u> — Guvernarea economică a UEM, la nivel macro și micro — Cercetarea și inovarea — O coordonare strânsă, prin intermediul reuniunilor la nivel înalt ale șefilor de stat și de guvern din zona euro, ale Eurogrupului și ale Grupului de lucru pentru euro — O nouă legislație pentru zona euro — Investiții în infrastructura socială — Democrație participativă în sectorul economic	<u>Pilonul economic</u> (în cazul în care UEM nu obține mandat pentru cooperarea consolidată) — Un Înalt Reprezentant al UE pentru politica economică și fiscală — Coordonarea obligatorie a politicilor economice (modificarea articolului 5 din TFUE) — vot cu majoritate pentru politicile macro- și microeconomice, în codecizie cu Parlamentul (deputați din statele UEM) — Transfer de competențe, începând cu cele în materie de industrie și energie	<u>etapa 2</u> 4. Consiliul Afaceri legislative al UEM 5. Votarea de către deputații din zona euro cu privire la chestiuni care țin de competența UEM 6. Un executiv (guvern) pentru UEM (actualul Eurogrup și Comisie) 7. Consolidarea atribuțiilor și competențelor Conferinței interparlamentare (PE și parlamentele naționale)
<u>Pilonul social-drepturi</u> — Aderarea la Convenția europeană a drepturilor omului — Formare și educație — Directiva-cadru privind serviciile de interes general — Integrarea principiului egalității între bărbați și femei — Indicatori pentru dezvoltare — Aderarea la Carta socială a Consiliului Europei — Respectarea standardelor în materie de drepturi — Clauza socială orizontală (art. 9 din TFUE)	<u>Pilonul social</u> — Coordonarea politicilor sociale — Armonizarea sistemelor de protecție socială — Politica de imigrare — Drepturi individuale și transnaționale în materie de pensie — Un venit minim pentru cetățeni — Bunuri publice europene — Asistență pentru ocuparea forței de muncă — Piața forței de muncă, mobilitate, recunoașterea calificărilor — Calitatea serviciilor publice	<u>Pilonul social</u> — Votul cu majoritate pentru politicile socială, de ocupare a forței de muncă, de educație și de sănătate — Amendarea Cartei drepturilor privind limitele dreptului de proprietate — Transferul unui anumit număr de domenii din lista competențelor de sprijin în cea a competențelor partajate (educație și formare profesională în special)	<u>etapa 3</u> 8. Consolidarea prerogativelor PE în cadrul UEM (legitimitate democratică) și crearea unor partide politice europene efective 9. Camera statelor (UEM) (guverne) 10. Separația puterilor legislative și executive 11. Eliminarea votului în unanimitate

(I) Politici de pus în aplicare fără modificarea tratatului	(II) Forme de cooperare consolidată/structurată – clauză pasarelă (art. 136 TFUE)	(III) Cu modificarea Tratatului de la Lisabona	Etapă instituțională pentru realizarea pilonului politic: pentru zona euro și pentru țările care doresc să participe
<u>Pilonul politic</u> — Crearea unui parlament al UEM — O Mare Comisie (MC) (deputați din zona euro) — Un președinte stabil pentru Eurogrup — Consiliul Afaceri legislative — Acorduri interinstituționale — Punerea în aplicare a politicii de vecinătate — Acorduri comerciale bilaterale și multilaterale ale UE	<u>Pilonul politic</u> — vot al deputaților UEM cu privire la chestiuni ce țin de competența UEM — Consolidarea Conferinței interparlamentare (art. 13 din Pactul fiscal) — Apărarea europeană — Politica externă — O voce unică în cadrul Consiliului de Securitate al ONU — Reprezentarea externă a UEM — Procurorul european — Corpul voluntar european de ajutor umanitar	<u>Pilonul politic</u> — Un nou tratat UEM — Parlamentul zonei euro (deputații din statele UEM), cu cooperare consolidată permanentă (noul articol 136 din TFUE) — Consolidarea PE (legislație ordinară, drept de inițiativă în lipsa acțiunii Comisiei Europene) — Camera statelor (guverne naționale +) — Eliminarea votului în unanimitate — O majoritate super-calificată pentru modificarea tratatelor — Executiv european (pentru UEM) — Partide și programe electorale europene, cu liste transnaționale — Separația puterilor — Politica externă	<u>Inițiative</u> — Conferința societății civile organizată de CESE/CoR în colaborare cu Președinția UE și cu Comisia — Conferință interparlamentară — Propuneri ale PE de acțiune fără modificarea tratatului și pentru o revizuire a Tratatului de la Lisabona — Convenție constituțională — Evaluarea posibilității organizării unui referendum paneuropean

Bruxelles, 27 mai 2015.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

Avizul Comitetului Economic și Social European privind stimularea creativității, a spiritului antreprenorial și a mobilității în educație și formare

(aviz din proprie inițiativă)

(2015/C 332/03)

Raportor: doamna Vladimíra DRBALOVÁ

La 16 octombrie 2014, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă pe tema

Stimularea creativității, a spiritului antreprenorial și a mobilității în educație și formare.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 7 mai 2015.

În cea de-a 508-a sesiune plenară, care a avut loc la 27 și 28 mai 2015 (ședința din 27 mai 2015), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 88 voturi pentru, 8 voturi împotriva și 21 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE sprijină inițiativa comună lansată de Comisia Europeană și de trioul Președinției Consiliului European care urmărește să se concentreze pe educația antreprenorială ⁽¹⁾ și să cultive în Europa un spirit favorabil antreprenoriatului.

1.2. CESE recomandă statelor membre să revină la cadrul strategic de cooperare europeană în domeniul educației și formării profesionale (ET 2020), care rămâne relevant în mare măsură, pe baza agendei de la Oslo din 2006.

1.3. CESE recomandă statelor membre să-și dezvolte propriile strategii de educație antreprenorială sau să integreze noțiunea de antreprenoriat în cadrul strategiilor naționale de învățare pe tot parcursul vieții.

1.4. CESE pledează pentru dezvoltarea treptată a competențelor-cheie, astfel cum sunt definite în Recomandarea PE și a Consiliului (2006) ⁽²⁾, pentru a contribui la îmbunătățirea adaptabilității, a capacității de inserție profesională, a incluziunii sociale și a mobilității.

1.5. Stagiile, formările și uceniile de înaltă calitate, sistemele duale sau altele desfășurate la locul de muncă, programele destinate întreprinderilor nou înființate și incubatoarele de afaceri, activitățile sportive și de voluntariat pot facilita tranziția dinspre școală către piața muncii sau o activitate independentă.

1.6. Trebuie îmbunătățite procedurile de recunoaștere a cunoștințelor dobândite în afara școlii, iar instructorii, educatorii și angajatorii trebuie să participe la conceperea unor procese de recunoaștere și să fie motivați de ele ⁽³⁾.

1.7. Educația antreprenorială trebuie să fie privită, însă, în contextul societății în general, nu doar în cel al mediului de afaceri. Aptitudinile antreprenoriale ar trebui să fie luate în considerare în mod adecvat la toate nivelurile de educație și formare, începând de la o vârstă fragedă, astfel încât să permită dezvoltarea continuă în cadrul programei școlare.

⁽¹⁾ A se vedea definiția de la punctul 5.3.

⁽²⁾ Recomandarea 2006/962/CE din 18 decembrie 2006 (JO L 394, 30.12.2006, p. 10).

⁽³⁾ JO C 214, 8.7.2014, p. 31.

1.8. CESE susține propunerea Comisiei adresată statelor membre de a elabora un cadru de referință al competențelor pentru spiritul antreprenorial, în contextul cadrului de competențe-cheie. Această propunere ar contribui la asigurarea unei abordări coordonate între diversele niveluri de educație și a luării în considerare a învățării non-formale și informale.

1.9. CESE invită statele membre să introducă pentru cadrele didactice, formatorii și cadrele de conducere din instituțiile de învățământ un program axat pe dezvoltarea competențelor și atitudinilor antreprenoriale. În același timp, instituțiile de învățământ ar trebui să ofere medii de învățare care să promoveze spiritul antreprenorial și să fie deschise unei comunități mai largi.

1.10. CESE subliniază importanța parteneriatului între diversele părți interesate – administrații de stat, școli, întreprinderi, servicii de ocupare a forței de muncă și familii – subliniind în special rolul partenerilor sociali în dezvoltarea profesională și a competențelor transversale bazate pe realitate.

1.11. CESE invită statele membre să utilizeze toate programele și instrumentele disponibile pentru a sprijini spiritul antreprenorial în educație și formare, creativitatea, inovarea și mobilitatea. CESE îndeamnă Comisia să furnizeze statelor membre sprijinul și asistența corespunzătoare pentru punerea în aplicare a programului Erasmus+, asigurându-se că toate instrumentele funcționează în mod corespunzător.

2. Cadrul politic european

2.1. Astfel cum se arată în anexa I (*Agenda strategică pentru Uniune într-o lume în schimbare*⁽⁴⁾), una dintre prioritățile concluziilor Consiliului European din 26 și 27 iunie 2014 era de a contribui la dezvoltarea competențelor și descătușarea talentelor și posibilităților de schimbări de viață pentru toți, prin promovarea dobândirii competențelor adecvate necesare economiei moderne și învățării pe tot parcursul vieții.

2.2. Pentru a contribui la revizuirea Strategiei Europa 2020, Președinția italiană⁽⁵⁾ a lansat o dezbatere politică privind rolul viitor al educației și formării în programele de creștere economică de la nivel național și cel al UE. De asemenea, Președinția letonă continuă să promoveze oportunitățile oferite de sectorul digital și să favorizeze educația antreprenorială, în special la nivel regional⁽⁶⁾.

2.3. Consiliul pentru Educație, Tineret, Cultură și Sport⁽⁷⁾ a subliniat în concluziile sale din 12 decembrie 2014 că spiritul antreprenorial și educația sunt priorități ale Strategiei Europa 2020 pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii. Dobândirea unui spirit antreprenorial poate însemna avantaje considerabile pentru viața profesională a cetățenilor.

3. Observații generale

3.1. Accentul pus pe educația antreprenorială reprezintă o întoarcere la **Agenda de la Oslo pentru educația antreprenorială în Europa**⁽⁸⁾ din 2006, care propunea intensificarea promovării spiritului antreprenorial în societate, și la **cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale (ET 2020)**⁽⁹⁾.

3.2. Creativitatea și inovarea sunt esențiale pentru dezvoltarea întreprinderilor și pentru capacitatea Europei de a concura pe plan internațional. Investițiile în educație și formare în vederea dezvoltării competențelor sunt esențiale pentru stimularea creșterii și a competitivității. O primă provocare constă în promovarea dobândirii de către toți cetățenii a unor competențe transversale fundamentale, cum ar fi competențe digitale „a învăța să înveți”, spiritul de inițiativă și spiritul antreprenorial, precum și cunoștințe culturale⁽¹⁰⁾.

⁽⁴⁾ EUCO 79/14, p. 15.

⁽⁵⁾ Programul Președinției italiene „Europa – un nou început”, p. 72.

⁽⁶⁾ Conferința Președinției letone, Riga, 11 și 12 februarie 2015 „Spiritul întreprinzător la nivel regional – în sprijinul competitivității Uniunii Europene”.

⁽⁷⁾ Concluziile Consiliului privind antreprenoriul în educație și formare din 12 decembrie 2014 (JO C 17, 20.1.2015, p. 2).

⁽⁸⁾ Agenda Oslo pentru educația antreprenorială în Europa, 2006. http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/education-training-entrepreneurship/policy-framework/2006-conference/index_en.htm

⁽⁹⁾ Concluziile Consiliului din 12 mai 2009 privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale („ET 2020”) (JO C 119, 28.5.2009, p. 2).

⁽¹⁰⁾ În conformitate cu obiectivul strategic 4 (ET 2020): Concluziile Consiliului din 12 mai 2009 privind stimularea creativității și inovării, inclusiv a spiritului antreprenorial, la toate nivelurile de educație și formare.

3.3. Conferința Observatorului pieței forței de muncă (OPFM) pe tema „Sprijinirea întreprinderilor nou-înființate pentru a genera creștere economică și locuri de muncă”⁽¹¹⁾ a arătat în mod clar și că educația antreprenorială ar trebui plasată în contextul mai larg al mediului social. Mediul de afaceri ar trebui, însă, să le înlesnească lansarea, prin reducerea birocrăției și prin crearea de posibilități de angajare. Stimulentele dinaintea lansării, din timpul lansării și cele acordate pentru dezvoltare pot fi însoțite în mod eficient de o serie de alte politici active în domeniul pieței forței de muncă (PADPFM) și trebuie, de asemenea, să fie privite în contextul unui cadru mai larg de sprijin pentru activitatea economică și pentru dezvoltarea întreprinderilor.

3.4. Revizuirea legislației privind micile întreprinderi („Small Business Act”) ⁽¹²⁾ reprezintă o oportunitate unică de a întări legăturile dintre măsuri axate pe IMM-uri și educația antreprenorială, prin toate instrumentele disponibile, cum ar fi COSME. Promovarea perfecționării competențelor în cadrul IMM-urilor și inovarea sub toate formele este unul dintre cele 10 principii directe pentru crearea unui mediu cu condiții concurențiale echitabile pentru IMM-urile din UE.

4. Competențe cheie

4.1. Educația și formarea ar trebui să aibă scopul de a oferi tuturor persoanelor care învață, indiferent de sex, mediu socioeconomic sau nevoi speciale, posibilitatea de a-și dezvolta aptitudinile și calificările necesare antreprenoriatului.

4.2. Pe lângă competențele de bază, cum ar fi lectura, scrisul și competențele numerice, antreprenoriatul necesită dezvoltarea treptată a unei game de competențe-cheie, astfel cum sunt ele definite în Recomandarea PE și a Consiliului din 2006, inclusiv spiritul de inițiativă și cel antreprenorial și capacitatea de a converti ideile în acțiune. Antreprenoriatul presupune creativitate, inovare și asumarea riscului, precum și capacitatea de a pregăti și de a conduce proiecte pentru realizarea obiectivelor.

4.3. Comunicarea în limbi străine este esențială pentru a le garanta cetățenilor europeni libera circulație, libertatea de a munci și de a învăța în întreaga Europă, acest aspect devenind din ce în ce mai important pentru tineri ⁽¹³⁾.

4.4. Pe piața unică digitală, antreprenoriatul digital este esențial pentru crearea de noi locuri de muncă, pentru idei inovatoare și pentru clusterelor de întreprinderi capabile să accelereze ritmul inovării. UE trebuie să elaboreze un cadru politic care să promoveze competențele TIC și să încurajeze statele membre să învețe unele de la celelalte despre modul în care aceste competențe pot duce la creșterea numărului și la îmbunătățirea calității absolvenților de studii în aceste materii în funcție de nevoile întreprinderilor.

4.5. Avem nevoie de eliberarea enormului potențial al femeilor și de fructificarea abordării lor specifice în ceea ce privește conducerea și gestionarea întreprinderilor. În strânsă cooperare cu părțile interesate relevante, statele membre ar trebui să pună în aplicare programe specializate în dezvoltarea competențelor antreprenoriale și de afaceri și în participarea întreprinderilor conduse de femei la lanțurile globale de aprovizionare ⁽¹⁴⁾.

5. Modul în care se poate promova un „spirit antreprenorial”

5.1. Competențele antreprenoriale sunt importante pentru viață în general, oferindu-le cetățenilor mai mult control asupra propriului viitor. Aptitudinile antreprenoriale ar trebui să fie luate în considerare în mod adecvat la toate nivelurile de educație și formare, începând de la o vârstă fragedă, astfel încât să permită dezvoltarea continuă în cadrul programei școlare.

⁽¹¹⁾ A 35-a ședință a Observatorului pieței forței de muncă al CESE, 13 noiembrie 2014.

⁽¹²⁾ COM(2008) 394.

⁽¹³⁾ Cadru strategic al CE: 1. obiectivul de la Barcelona, adoptat în 2002 de șefii de stat și de guvern; și 2. Stat și guvernare. Comunicarea din 2008 intitulată „Multilingvismul – atu și angajament” prezintă activitățile Comisiei în acest domeniu.

⁽¹⁴⁾ Raport de cercetare, 2013, Antreprenori: Ce putem învăța de la ei? Partea 2/3 – Femeile antreprenor ca sursă de inspirație. CIPD (Chartered Institute of Personnel and Development).

5.2. Toți elevii ar trebui să aibă posibilitatea de a participa la programe prin care să poată dobândi experiență în muncă, câpătând astfel competențe, iar instrumentele elaborate pentru a evalua progresele și a valida dobândirea competențelor antreprenoriale ar trebui să se concentreze pe îmbunătățirea calității activităților viitoarelor experiențe de muncă. Un bun exemplu în acest sens este programul finlandez de lucru care asigură formare antreprenorială la diverse niveluri de educație: *Yrittäjyyskasvatus* ⁽¹⁵⁾.

5.3. Educația antreprenorială este definită ca fiind „o colecție de învățături formalizate care informează, formează și educă orice persoană interesată să participe la dezvoltarea socioeconomică prin intermediul unui proiect de promovare și sensibilizare în direcția spiritului antreprenorial, a creării sau dezvoltării de mici întreprinderi” ⁽¹⁶⁾.

5.3.1. În prezent, Europa își pune toată speranțele în promovarea și dezvoltarea unor sisteme de formare în paralel și a altor forme similare de formare la locul de muncă. Statele membre care operează astfel de sisteme obțin pe termen lung rezultate bune, iar rata șomajului în rândul tinerilor se situează sub media UE.

5.3.2. Stagiile reprezintă un instrument important de combatere a șomajului, de abordare a necorelării competențelor și de asigurare a tranziției dintre învățământ și piața forței de muncă. Ar trebui să se acorde mai mult sprijin includerii stagiilor în programele de învățământ ⁽¹⁷⁾.

5.3.3. Pentru a da un exemplu relevant de succes în sistemele de participare a angajaților, în vederea realizării obiectivelor economice și sociale ale organizațiilor pentru care lucrează, trebuie menționate stagiile, care stimulează spiritul întreprinzător al angajaților și antreprenoriatul social sprijinit de aceștia.

5.3.4. Voluntariatul poate reprezenta o experiență utilă pentru dezvoltarea competențelor. Organizațiile de tineret sunt principalii furnizori de educație non-formală care, prin programele lor educaționale, contribuie la elaborarea unei serii de competențe transversale, cum ar fi munca în echipă, abilitățile interpersonale, spiritul de inițiativă și asumarea de riscuri. Tinerii pot învăța din propriile greșeli într-un mediu sigur (spre deosebire de lumea reală a întreprinderilor).

5.4. În 2012, Comisia Europeană a publicat un raport intitulat *Entrepreneurship education at school in Europe* ⁽¹⁸⁾ („Spiritul antreprenorial în învățământul european”), care evidențiază strategii, programe de învățământ și rezultate ale învățării la nivel național. În prezent, educația antreprenorială este promovată în cele mai multe state europene, fiind adoptate mai multe abordări distincte în acest sens: 1. strategii sau planuri de acțiune specifice, centrate exclusiv pe educație antreprenorială; 2. strategii educative sau economice extinse ce cuprind obiective privind educația antreprenorială; 3. inițiative individuale sau colective legate de educația antreprenorială.

5.5. Nu toți ne naștem oameni de afaceri. Spiritul antreprenorial generează doar mai multe posibilități de afirmare în carieră. Însă cei care au talent pentru afaceri și curajul de a converti spiritul antreprenorial în acțiune ar trebui să fie sprijiniți.

5.5.1. Incubatoarele de afaceri sunt centre de inovare și pentru activități antreprenoriale. Acestea există în cadrul multor universități, oferind un mediu sigur, în care studenții pot primi îndrumare profesională pentru transformarea ideilor de afaceri în realitate și pot să-și asume riscuri fără impact negativ și fără a fi afectați de sentimentul eșecului. Studenții de la facultățile cu profil economic care dispun de incubatoare de afaceri pot urma un traseu mai scurt pentru a fi angajați de o întreprindere nou-înființată sau pot să-și lanseze propria afacere mai rapid.

5.5.2. Competențele antreprenoriale pot fi, de asemenea, dobândite prin programe de dezvoltare a competențelor organizate în afara sistemelor de învățământ general. Aceste programe pot cuprinde activități de consiliere și mentorat desfășurate de formatori cu experiență, de antreprenori și de experți din sectorul afacerilor. Prin aceste mecanisme, potențialii antreprenori au acces nu doar la o expertiză antreprenorială valoroasă, ci au și posibilitatea de a dezvolta rețele de contacte cu întreprinderi și pentru antreprenori.

⁽¹⁵⁾ Ministerul finlandez al educației (2009), *Orientări pentru educația antreprenorială*, Helsinki.

Ministerul finlandez al ocupării forței de muncă și al economiei (2012), *Bilanț privind spiritul întreprinzător*, 2012.

⁽¹⁶⁾ Cf. definițiile date de UNESCO și UNEVOC.

⁽¹⁷⁾ JO C 214, 8.7.2014, p. 36.

⁽¹⁸⁾ Eurydice, aprilie 2012, „Spiritul antreprenorial și educația în Europa”.

5.5.3. Acțiunile de formare a competențelor antreprenoriale, organizate de camerele de comerț și industrie din toată Europa, arată că există o diversitate de forme de învățământ și de practici care îi ajută pe oameni să identifice și să lanseze afaceri private, să identifice și să gestioneze resursele necesare și să-și asume riscuri legate de întreprinderea lor: Entrepreneurial Skills Pass (Austria)⁽¹⁹⁾, Startup@Campus (Belgia)⁽²⁰⁾, Incuba' school (Franța), Long night of Start-ups (Germania)⁽²¹⁾, New Entrepreneurs Day (Spania) și Bright and Young (Belgia)⁽²²⁾.

5.6. Părțile interesate și organizațiile societății civile pot juca un rol esențial în a contribui eficient la punerea în aplicare și elaborarea unor inițiative care urmăresc promovarea spiritului antreprenorial și stimularea stării de spirit antreprenoriale. Un exemplu îl reprezintă abordarea fundației finlandeze Startup Sauna⁽²³⁾, înființată de antreprenori finlandezi în cooperare cu o serie de părți interesate din domeniul public.

6. Cum să recunoști competențele antreprenoriale și să le faci mai transparente

6.1. Dificultățile persistente legate de recunoașterea și de transparența competențelor și calificărilor împiedică dezvoltarea optimă a mixului de competențe și calificări, precum și mobilitatea necesară realizării unei mai bune corelări între competențe și locurile de muncă, pentru a contribui la stimularea competitivității și prosperității.

6.2. La nivel european au fost înființate mai multe instrumente menite să faciliteze cooperarea, sporind transparența și recunoscând aptitudinile și competențele dobândite în cadrul învățământului profesional și tehnic (*vocational education and training – VET*) și al învățământului superior, pe întregul teritoriu al UE⁽²⁴⁾.

6.3. Pe lângă aceste instrumente, o serie de inițiative au drept obiectiv găsirea de soluții la necorelarea competențelor, și anume clasificarea europeană a aptitudinilor, competențelor, calificărilor și ocupațiilor (ESCO) și Panorama competențelor în UE. Pentru a promova mobilitatea, este disponibil de asemenea cadrul Europass, care include CV-ul Europass și pașaportul european al competențelor și textul revizuit recent al Directivei privind recunoașterea calificărilor profesionale⁽²⁵⁾.

6.4. Asigurarea unei mai mari coerențe între cadrul european al calificărilor (CEC), Sistemul european de credite transferabile (ECTS și ECVET) și clasificarea europeană a aptitudinilor, competențelor, calificărilor și ocupațiilor (ESCO), ar contribui la asigurarea recunoașterii calificărilor, a validării învățării non-formale și informale și a furnizării unei asistențe de orientare pe toată durata vieții. Acest proces trebuie să rămână cuprinzător și să fie însoțit de o evaluare a diverselor instrumente utilizate, garantând astfel eficacitatea acestora.

6.5. Comunicarea privind „Regândirea educației”⁽²⁶⁾ subliniază și necesitatea de a recunoaște, evalua și valida competențele dobândite în afara școlii, furnizând astfel potențialilor angajatori un profil al competențelor. Recunoașterea competențelor dobândite în afara școlii este relevantă atunci când se ia în considerare recrutarea unei persoane pentru un anumit loc de muncă. Cu toate acestea, evaluarea și validarea acestor competențe nu trebuie să cadă în sarcina angajatorilor.

6.6. De asemenea, politicile și cadrele de susținere a portabilității calificărilor sunt, în general, legate de legislația UE în vigoare, iar mai multe inițiative naționale prevăd validarea studiilor anterioare (PCD) la nivelul statelor membre. Evaluarea și monitorizarea sistematică a unor astfel de inițiative naționale ar trebui să fie ducă la identificarea bunelor practici și la promovarea învățării reciproce și a principiilor comune⁽²⁷⁾.

⁽¹⁹⁾ Certificatul de competențe antreprenoriale, Austria.

⁽²⁰⁾ Startup@Campus (Belgium).

⁽²¹⁾ Long night of Start-ups (Germany).

⁽²²⁾ Bright and Young (Belgium).

⁽²³⁾ Teknologiaeollisuus (2012), Uusi Startup-säätiö vauhdittamaan suomalaisia kasvuyrityksiä (Helsinki).

⁽²⁴⁾ Un instrument central este reprezentat de Cadrul european al calificărilor (CEC), care se referă la toate tipurile și nivelurile de calificare. Învățământul profesional și tehnic cuprinde Sistemul european de credite pentru educație și formare profesională (ECVET) și Cadrul european de referință pentru asigurarea calității în educație și formare profesională (EQAVET). Învățământul superior cuprinde standarde și orientări europene privind asigurarea calității în învățământul superior (EQAR) și Sistemul european de credite transferabile (ECTS).

⁽²⁵⁾ Directiva UE 2013/55.

⁽²⁶⁾ COM(2012) 669 final.

⁽²⁷⁾ Pe baza viitorului raport al Eurofound (2015), intitulat „Spiritul antreprenorial al tinerilor din Europa”, EF 1507.

6.7. CESE sprijină propunerea Comisiei de a elabora un cadru de referință pentru competențele antreprenoriale, în contextul cadrului de competențe-cheie, prin compartimentalizarea competențelor în funcție de elementele lor componente, pe baza descriptorilor și a nivelurilor rezultatelor învățării CEC. Acest lucru va contribui la asigurarea unei abordări coordonate între diversele niveluri de educație și procesul de luare în considerare a învățării non-formale și informale.

6.8. CESE apreciază următoarele două inițiative de colaborare între CE și OCDE:

1. **Entrepreneurship360** ⁽²⁸⁾, care își propune să consolideze spiritul antreprenorial în școli și în instituțiile de învățământ tehnic și de formare profesională și oferă un instrument gratis de autoevaluare care să sprijine instituțiile și cadrele didactice, ajutându-le să își dezvolte strategii și practici de promovare a antreprenoriatului; și
2. **HEInnovate**, un instrument online, care ajută instituțiile de învățământ superior să progreseze pe calea promovării spiritului antreprenorial și inovator în cadru internațional ⁽²⁹⁾.

7. Rolul cadrelor didactice, al formatorilor și al cadrelor de conducere din domeniul educației

7.1. Profesorii și educatorii au un rol crucial în facilitarea învățării și înmulțirea ideilor. Integrarea noilor procese educative și a tehnologiilor de predare în sala de curs nu este o misiune simplă, necesitând profesori calificați, care să îndrume procesul ⁽³⁰⁾. Ei trebuie să promoveze abordări alternative și metode non-formale de învățare și să adopte o atitudine autonomă.

7.1.1. Calitatea cadrelor didactice și a mentorilor este esențială pentru asigurarea succesului și a eficienței programelor de formare antreprenorială. În acest sens, potențialii antreprenori aflați în primele etape ale vieții lor profesionale apreciază mai ales experiența și expertiza profesorilor sau antreprenorilor încercați, care își pot împărtăși din pricepere ⁽³¹⁾.

7.1.2. Un exemplu al eficienței programelor de formare antreprenorială este cel organizat de Fundația națională irlandeză pentru studiul competențelor antreprenoriale ⁽³²⁾, care oferă formatorilor formări intensive, pentru a le furniza profesorilor din învățământul secundar și animatorilor de tineret competențele și resursele necesare organizării de cursuri de antreprenoriat pentru tineri. Participanții care termină cu succes acest program primesc o calificare certificată de formatori în antreprenoriat.

7.1.3. Un alt exemplu îl reprezintă programul de acțiune neerlandez *Antreprenoriat și educație* ⁽³³⁾, care vizează consolidarea spiritului antreprenorial în rândul studenților, prin integrarea competențelor și cunoștințelor antreprenoriale în sistemul educațional din Țările de Jos. Programul este alcătuit din diverse sisteme menite să ofere o serie largă de activități de dezvoltare a competențelor antreprenoriale ale studenților în diversele faze ale traseului lor educativ și să ofere posibilități de formare care să faciliteze educația antreprenorială pentru profesori.

7.2. Profesorii, formatorii și cadrele de conducere din instituțiile de învățământ ar trebui să încerce să-și dezvolte propria creativitate și atitudini inovatoare, în timp ce școlile ar trebui să ofere un mediu de învățare care să favorizeze mentalitatea antreprenorială și care să fie accesibil unui public mai larg.

7.3. În iunie 2013, Comisia a publicat un *Ghid pentru educatori* ⁽³⁴⁾, care stabilește o listă de principii de bază pentru profesorii antreprenoriale, evaluează calitativ rezultatele învățării, învățământul interdisciplinar, formarea inițială și formarea continuă a cadrelor didactice, îndrumarea, inovarea în pedagogia antreprenorială, și care promovează mesaje-cheie extrase din exemple practice.

⁽²⁸⁾ The OECD Entrepreneurship360 project.

⁽²⁹⁾ <https://heinnovate.eu/intranet/main/>

⁽³⁰⁾ JO C 214, 8.7.2014, p. 31.

⁽³¹⁾ Pe baza viitorului raport al Eurofound (2015), intitulat „Spiritul antreprenorial al tinerilor din Europa”, EF 1507.

⁽³²⁾ NFTE programme.

⁽³³⁾ Programele: Voortgangsrapportage Programma onderwijs en ondernemerschap și Landbouw en Innovatie, Brief Onderwijs en Ondernemerschap.

⁽³⁴⁾ Ghidul elaborat de ICF GHK pentru DG Întreprinderi și Industrie a CE, „Educația antreprenorială – un ghid pentru educatori”.

7.3.1. Instituțiile de formare a educatorilor antreprenoriali ar trebui să elaboreze un concept pedagogic clar, pentru a-i înzestra și cu capacitatea de a predă pentru piața muncii. Educația în sprijinul spiritului antreprenorial trebuie să fie integrată ca abordare orizontală și ca materie transversală în programa de studiu.

7.3.2. Programele de formare a educatorilor antreprenoriali ar trebui să motiveze viitoarele cadre didactice să își dezvolte propriile cunoștințe, competențe și atitudini antreprenoriale.

7.3.3. Ar trebui să se acorde sprijin pentru dezvoltarea gratuită a unor instrumente digitale online și deschise pentru predarea competențelor antreprenoriale și să se exploreze noi forme de cooperare cu producătorii de programe informatice cu sursă deschisă, pentru a promova instrumente comerciale libere și formări pentru utilizarea acestor instrumente.

7.3.4. Mobilitatea educatorilor în Europa este importantă, în special în învățământul superior, prin programul UE de învățare pe tot parcursul vieții și/sau alte instrumente concepute special în acest scop. Sunt necesare o mai mare mobilitate și schimburile de experiență în Europa, nu doar între universități, ci și – acolo unde se cuvine – între academii și lumea întreprinderilor. Trebuie dezvoltate programe care să permită educatorilor să-și petreacă timpul în alte instituții și/sau în sectorul privat, pentru a le permite acestora să se implice cu adevărat, să învețe și să se dezvolte.

8. Principiul parteneriatului

8.1. Întreprinderile ar trebui să fie consultate cu privire la formularea activităților de educație pentru antreprenariat. Acest lucru este necesar pentru a se asigura că absolvenții sunt dotați cu competențele de care au nevoie pentru a reuși. Întreprinderile ar trebui să fie invitate să se implice mai mult în formarea managerilor și lucrătorilor din domeniile antreprenariatului, cooperării și participării la gestionarea organizațiilor proprii. De asemenea, întreprinderile ar trebui să își formeze lucrătorii pentru a dobândi competențele necesare și cunoștințe noi și a lua decizii la locul de muncă care să le permită să aibă acces la aceste programe de formare. În plus, întreprinderile ar trebui să colaboreze cu comunitatea educativă, astfel încât tinerii să se poată informa cu privire la piața forței de muncă și să găsească un loc pentru ei înșiși în cadrul acesteia.

8.2. Deosebit de importantă este legătura dintre sindicate și tineri în domeniul formării profesionale. Sindicatele pot participa la formarea tinerilor în medii de lucru din afara școlilor sau a centrelor educative. Lucrătorii cu cea mai mare experiență profesională pot lucra cu tineri lucrători, stagiați și voluntari, ca mentori și tutori, sau pot deveni cadre didactice, în special în instituțiile specifice de ucenicie. Aceste legături stabilite cu întreprinderile sunt importante pentru tineri, aceștia învățând cu privire la procesele de pe piața muncii și la relațiile industriale. Deși sindicatele profesorilor sunt o resursă esențială cu care trebuie să se colaboreze pentru consolidarea eficientă a politicilor în domeniul educației și formării profesionale, interacțiunea cu întreprinderile este esențială.

8.3. Mai presus de toate, în contextul parteneriatului social, angajatorii și organizațiile angajaților trebuie să se implice în elaborarea strategiilor naționale de învățare pe tot parcursul vieții și în planurile de acțiune pentru punerea în aplicare a garanțiilor pentru tineret. CESE sprijină cadrul de acțiune pentru încadrarea în muncă a tinerilor ⁽³⁵⁾, elaborat de partenerii sociali europeni.

8.4. Este esențial să se asigure implicarea organizațiilor societății civile. Aceasta ar putea permite diverselor organizații ale societății civile (în special femei, tineri, familii, persoane cu handicap, migranți, minorități și alte grupuri) să se concentreze mai bine asupra priorităților și necesităților anumitor grupuri de cetățeni în cadrul sistemului de învățământ și pe piața forței de muncă.

8.5. Familia continuă să joace un rol important și a fost deja menționată în avizul Comitetului ⁽³⁶⁾.

⁽³⁵⁾ Cadrul de acțiune pentru ocuparea forței de muncă în rândul tinerilor.

⁽³⁶⁾ JO C 68, 6.3.2012, p. 1.

9. Utilizarea eficientă a programelor existente și a celor noi

9.1. **Erasmus+** ⁽³⁷⁾, noul program al Comisiei pentru educație, formare, tineret și sport pentru perioada 2014-2020 își propune să încurajeze dezvoltarea competențelor și a capacității de inserție profesională, precum și pentru modernizarea educației, formării și activităților pentru tineret. Programul de șapte ani va avea un buget de 14,7 miliarde EUR, ceea ce reprezintă o creștere de 40 % în raport cu actualul nivel al cheltuielilor, ceea ce reflectă angajamentul UE de a investi în aceste domenii. Erasmus+ va oferi unui număr de peste patru milioane de europeni posibilitatea de a studia, de a câștiga experiență profesională și de a participa la programe de voluntariat în străinătate. Acesta reprezintă un progres important, prezentând un potențial însemnat pentru sprijinirea educației în materie de antreprenoriat, de exemplu prin încurajarea integrării cooperării serviciilor educative în alianțe ale cunoașterii pentru învățământul superior (Knowledge Alliance) și în alianțe ale competențelor sectoriale pentru VET.

9.2. Există și alte programe și instrumente de sprijinire a educației pentru antreprenoriat în UE: **FSE** ⁽³⁸⁾, **ESCO – Inițiativa privind taxonomia europeană pentru aptitudini, competențe și profesii** ⁽³⁹⁾, **COSME** ⁽⁴⁰⁾, **Orizont 2020** ⁽⁴¹⁾, **Inițiativa pentru ocuparea forței de muncă** ⁽⁴²⁾ și **Europa creativă** ⁽⁴³⁾.

Bruxelles, 27 mai 2015.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

⁽³⁷⁾ Erasmus+, JO L 347, 20.12.2013, p. 50.

⁽³⁸⁾ FSE

⁽³⁹⁾ ESCO.

⁽⁴⁰⁾ http://ec.europa.eu/cip/cosme/index_en.htm

⁽⁴¹⁾ http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm?pg=home&video=none

⁽⁴²⁾ COM(2013) 144 final.

⁽⁴³⁾ Europa creativă.

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „O politică industrială a UE pentru sectorul alimentar și al băuturilor”

(2015/C 332/04)

Raportor: domnul Ludvik JÍROVEC

Raportor: domnul Edwin CALLEJA

La 10 iulie 2014, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

„Sectorul alimentar și al băuturilor”.

Comisia consultativă pentru mutații industriale (CCMI), însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 4 mai 2015.

În cea de-a 508-a sesiune plenară, care a avut loc la 27 și 28 mai 2015 (ședința din 27 mai), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 151 de voturi pentru, 1 vot împotriva și 5 abțineri.

1. Concluzie și recomandări

1.1. Concluzii

1.1.1. Tendințe

Între momentul actual și 2050, principalele tendințe demografice vor cuprinde creșterea și îmbătrânirea populației, urbanizarea și adâncirea inegalităților. „Până în 2050, populația mondială va atinge cifra de 9,1 miliarde, cu 34 % mai mult decât în prezent. Aproape toată această creștere a populației va avea loc în țările în curs de dezvoltare. Urbanizarea va continua într-un ritm accelerat, iar aproximativ 70 % din populația lumii va locui în orașe (față de 49 % în prezent). În aceste condiții, cererea va crește; însă pentru a-i face față, producția de alimente (fără a lua în calcul alimentele utilizate pentru biocombustibili) trebuie să crească cu 70 %”⁽¹⁾.

1.1.2. Rolul industriei alimentare și a băuturilor din Europa

Industria alimentară și a băuturilor din UE va trebui să-și elaboreze strategia de dezvoltare într-un context caracterizat de o creștere economică modestă, resurse naturale reduse, niveluri structural ridicate ale prețurilor la mărfuri și energie și dificultăți în ce privește accesul la capital. Inovarea va fi esențială pentru competitivitatea acestei industrii.

În acest context, sectorul trebuie să fie gata să facă față provocărilor viitoare. Avizul CESE vizează domenii politice esențiale care trebuie abordate pentru a se crea un mediu mai favorabil întreprinderilor. Acestea ar trebui să permită industriei alimentare și a băuturilor înregistreze o creștere durabilă, să inoveze și să creeze locuri de muncă, continuând în același timp să ofere consumatorilor alimente sigure, nutritive, de înaltă calitate și la prețuri accesibile.

1.1.3. Pledoaria pentru o politică industrială sectorială specifică pentru industria alimentară și a băuturilor din Europa

CESE se pronunță hotărât pentru o politică industrială sectorială specifică pentru industria alimentară și a băuturilor din Europa, care să răspundă necesităților specifice ale acesteia. Convingerea Comitetului este că acest lucru poate fi realizat prin intermediul reînnoirii mandatului Forumului la nivel înalt pentru o mai bună funcționare a lanțului de aprovizionare pentru perioada 2015-2019, încheiat la 31 decembrie 2014.

⁽¹⁾ http://www.fao.org/fileadmin/templates/wsfs/docs/expert_paper/How_to_Feed_the_World_in_2050.pdf

1.2. Recomandări

CESE atrage atenția Comisiei Europene, Parlamentului European, Consiliului European și guvernelor statelor membre asupra domeniilor menționate mai jos, prioritare pentru evoluția ulterioară a industriei alimentare și a băuturilor din Europa. De asemenea, el atrage atenția societăților care operează în acest sector asupra inițiativelor și acțiunilor necesare din partea lor.

1.2.1. Progresele în ce privește finalizarea pieței interne

Comisia Europeană și statele membre ar trebui să depună eforturi în vederea finalizării unei piețe unice care să asigure libera circulație a produselor alimentare și a băuturilor. Aceasta este o condiție preliminară pentru îmbunătățirea performanței în materie de competitivitate a întreprinderilor europene producătoare de alimente și băuturi, ceea ce nu presupune neapărat adoptarea unei legislații suplimentare, ci mai degrabă măsuri pentru a îmbunătăți implementarea normelor existente.

Comisia ar trebui să cartografieze și să monitorizeze progresele în ceea ce privește:

- exercițiul REFIT în curs de desfășurare lansat de Comisie. Acesta ar trebui să contribuie la finalizarea pieței unice pentru alimente, fără a pierde din vedere standardele existente privind condițiile de încadrare în muncă ale lucrătorilor;
- recenta reformă a PAC, care trebuie să fie pusă în aplicare fără a genera denaturări ale concurenței între statele membre și într-un mod care să stimuleze producția durabilă;
- Alianța europeană pentru ucenicii. Această inițiativă ar trebui să primească sprijinul deplin al statelor membre pe durata implementării sale.

1.2.2. Facilitarea la nivel internațional a comerțului cu alimente și băuturi

În conformitate cu avizul său din 4 ianuarie 2010 privind comerțul și siguranța alimentară ⁽²⁾, CESE reamintește faptul că siguranța alimentară trebuie să rămână un obiectiv cheie în orice negocieri aflate în curs de desfășurare în materie de comerț internațional.

Strategiile de negociere ale UE de la nivel internațional ar trebui să urmărească eliminarea tarifelor pentru exporturile UE și facilitarea comerțului prin punerea în aplicare a unor standarde recunoscute la nivel internațional în țările cu cel mai mare potențial de expansiune comercială. Comisia ar trebui:

- să urmărească încheierea în condiții favorabile a anumitor acorduri comerciale ale UE încă nefinalizate (în special a celor cu SUA, Japonia și partenerii din Asia de Sud), întrucât acestea pot aduce avantaje considerabile pentru producătorii de produse alimentare și de băuturi din UE;
- să monitorizeze punerea în aplicare a acordurilor comerciale în vigoare;
- să depună eforturi pentru o mai bună coordonare între acordurile bilaterale și multilaterale;
- să asigure un tratament bazat pe principiul reciprocității atât în ce privește reducerea treptată a barierelor tarifare, cât și eliminarea barierelor netarifare și să garanteze că standardele UE actuale în materie de protecție a sănătății, a mediului și a consumatorilor sunt menținute.

Comisia Europeană ar trebui să sporească sprijinul pe care îl acordă IMM-urilor pentru ca acestea să se internaționalizeze într-o măsură mai mare. Sprijinul public rămâne esențial pentru:

- crearea unor condiții favorabile exportului prin eliminarea barierelor din calea comerțului;
- facilitarea accesului la finanțarea comerțului (credite și asigurări la export);

⁽²⁾ JO C 255, 22.9.2010, p. 1.

- sprijinirea promovării exportului pe baza colaborării între sectorul public și cel privat;
- culegerea de informații privind cerințele de import din țările terțe și transmiterea lor către asociațiile reprezentative ale IMM-urilor.

1.2.3. **Inițiative provenite chiar din sectorul produselor alimentare și al băuturilor care vizează consolidarea resurselor umane și a ocupării forței de muncă**

Există o nevoie acută ca industria însăși să-și îmbunătățească imaginea, în special în rândul tinerilor. Necesitatea de a recruta resurse umane de o calitate superioară ar trebui să fie susținută prin:

- mai multe informații de înaltă calitate privind piața muncii defalcate pe sectoare, care să fie disponibile la nivelul tuturor statelor membre, pentru a contribui la soluționarea problemei informațiilor asimetrice de care dispun angajatorii și potențialii angajați și pentru a identifica și a corecta orice necorelare a competențelor;
- validarea regulată a programelor de studii din instituțiile de învățământ superior, cu includerea reprezentanților industriei alimentare și a băuturilor, pentru a menține relevanța sectorului învățământului profesional;
- deschiderea programelor de ucenicie către toate persoanele nou-recrutate în sectorul alimentelor și băuturilor, astfel încât să nu fie adresate exclusiv tinerilor. Acest lucru este deosebit de important pentru a se valorifica potențialul femeilor care se întorc pe piața forței de muncă și al lucrătorilor în vârstă care doresc o schimbare de carieră;
- alocarea de mijloace și resurse pentru activitățile de formare și învățare pe tot parcursul vieții, astfel încât să se poată dispune de o forță de muncă calificată. În acest sens, dialogul social reprezintă un element fundamental.

CESE încurajează instituirea unei comunități de cunoaștere și inovare (CCI) pe tema alimentelor în sectorul alimentelor și băuturilor; aceasta reprezintă nu numai un angajament esențial de creștere a investițiilor în cercetare-dezvoltare până în 2020, ci și o sursă puternică de creștere economică și de creare de locuri de muncă.

Nu în ultimul rând, Comitetul subliniază importanța:

- protecției drepturilor lucrătorilor și consumatorilor europeni;
- ratificării, implementării și aplicării complete și efective a standardelor fundamentale ale OIM;
- standardelor europene în materie de calitate din sectorul alimentelor și băuturilor.

1.2.4. **Asigurarea unui lanț de aprovizionare durabil în domeniul alimentar**

CESE dorește să reafirme că este avantajos să se promoveze consumul și producția durabilă în strânsă legătură cu punerea în aplicare a Foii de parcurs către o Europă eficientă din punct de vedere al utilizării resurselor ⁽³⁾ și încurajează statele membre să pună în aplicare aceste politici prin intermediul Foii de parcurs și al semestrului european ⁽⁴⁾; de aceea, CESE ar dori să existe un plan global în vederea realizării durabilității lanțului alimentar. CESE solicită Comisiei să adopte o comunicare privind durabilitatea sistemelor alimentare.

CESE ar trebui să difuzeze integral în cadrul Expoziției universale de la Milano recomandările formulate de prezentul aviz, precum și de alte avize adoptate în ultimele luni pe teme legate de produse alimentare.

⁽³⁾ COM(2011) 571 final.

⁽⁴⁾ JO C 191, 29.6.2012, p. 6.

1.2.5. Risipa de alimente

CESE face referire la avizul ⁽⁵⁾ său în care se afirmă necesitatea de a dispune de o definiție și de o metodologie UE comună și armonizată la nivel global, pentru a cuantifica pierderile și risipa de alimente, care să includă reciclarea și recuperarea produselor alimentare nevândute. Cu toate acestea, Comitetul consideră că trebuie întreprinse acțiuni concrete, fără a aștepta rezultatele proiectelor de cercetare aflate în curs de desfășurare la nivelul UE și la nivel mondial. Astfel de măsuri includ creșterea gradului de conștientizare cu privire la risipa de alimente de-a lungul lanțului alimentar și contribuția la dezvoltarea și diseminarea celor mai bune practici.

Orice viitoare politică industrială pentru sectorul alimentelor și băuturilor ar trebui să reflecte o abordare echilibrată și să se ocupe de latura preventivă a risipei de alimente: politicile de prevenire din acest domeniu ar trebui să aibă o abordare bazată pe lanțul alimentar, de la stadiul care precedă recoltarea și până la consumatori.

De asemenea, ar trebui să se examineze atent politica fiscală (TVA) și coordonarea acțiunilor în statele membre pentru a facilita donațiile către băncile de alimente, ca mijloc de a reduce risipa alimentară.

1.2.6. Practici loiale în cadrul lanțului de aprovizionare

CESE continuă să promoveze o schimbare culturală în relațiile dintre întreprinderi, în scopul instituirii unor practici comerciale loiale de-a lungul lanțului agroalimentar, așa cum a afirmat în avizul său din 9 mai 2013 ⁽⁶⁾; prin urmare, salută eforturile depuse atât de distribuitori, cât și de producătorii de alimente și băuturi, în scopul elaborării unei inițiative voluntare de promovare a relațiilor comerciale loiale de-a lungul lanțului de aprovizionare cu alimente (SIC – Inițiativa privind lanțul de aprovizionare ⁽⁷⁾).

1.2.7. Cercetare, dezvoltare și inovare

Sectorul alimentar se confruntă cu provocări majore, însă dispune de fonduri limitate în domeniul cercetării și inovării. CESE consideră că cercetarea și dezvoltarea trebuie să aibă o orientare clară, iar industria ar trebui să fie un partener esențial în identificarea modului în care poate fi realizat acest lucru. În plus, pentru ca inovarea să se bucure de succes și să fie ușor acceptată, CESE consideră că ar trebui să fie bazată în special pe așteptările consumatorilor.

1.2.8. IMM-urile din sectorul alimentelor și băuturilor

Pentru IMM-uri, costurile de asigurare a conformității cu legislația UE sunt deosebit de împovărătoare. Modificările frecvente și lipsa de armonizare, de exemplu în ceea ce privește cerințele de etichetare, creează poveri și obstacole în calea creșterii. CESE consideră că ar trebui acordată o atenție deosebită nevoilor specifice ale IMM-urilor, mai ales în vederea reducerii sarcinii administrative, însă face apel la prudență în ceea ce privește scutiile, în special acelea care privesc siguranța alimentară și IMM-urile, întrucât ele ar putea avea un efect negativ și ar putea să determine aceste întreprinderi să iasă de pe piață.

1.2.9. CESE îndeamnă Comisia să elaboreze un raport în care să evalueze necesitatea eventuală de a se furniza informații cu privire la ingrediente și la conținutul nutrițional în cazul băuturilor alcoolice.

⁽⁵⁾ JO C 161, 6.6.2013, p. 46.

⁽⁶⁾ Avizul CESE pe tema „Relațiile comerciale dintre marea distribuție și furnizorii de produse alimentare – situația actuală”, publicat în JO C 133 9.5.2013, p. 16

⁽⁷⁾ <http://www.supplychaininitiative.eu/>

2. Situația actuală a industriei alimentare și a băuturilor din europa

2.1. Industria alimentară și a băuturilor din Europa este cel mai mare sector prelucrător din economia UE, având o cifră de afaceri anuală de peste 1 miliard de euro și asigurând direct 4,25 milioane de locuri de muncă în UE. De asemenea, acest sector este parte integrantă a unui lanț valoric care numără un total de 32 de milioane de angajați și generează 7 % din PIB-ul UE. IMM-urile reprezintă 99,1 % din întreprinderile din industria alimentară și a băuturilor⁽⁸⁾.

2.2. Proporția investițiilor private în cercetare și dezvoltare este de 0,27 % din cifra de afaceri a acestui sector industrial. Tabloul de bord pe 2012 realizat de Centrul Comun de Cercetare (JRC) confirmă tendințele observate în anii anteriori, în special faptul că UE a menținut un nivel constant de investiții private în cercetare și dezvoltare, dar continuă să rămână în urma omologilor săi de la nivel internațional⁽⁹⁾.

2.3. Industria alimentelor și a băuturilor prelucreează 70 % din producția agricolă a UE și furnizează consumatorilor europeni produse alimentare sigure, nutritive și de calitate.

2.4. În 2012, Europa a exportat la nivel mondial alimente și băuturi prelucrate în valoare de 86,2 miliarde EUR⁽¹⁰⁾, fiind astfel cel mai mare exportator mondial în acest sector. În plus, balanța comercială a UE a înregistrat un surplus istoric de 23 miliarde de euro în 2012. În ultimii 20 de ani, comerțul cu produse alimentare și băuturi dintre statele membre a crescut de trei ori, ajungând la aproximativ 450 de miliarde EUR⁽¹¹⁾.

2.5. Sectorul reprezintă un pilon non-ciclic și rezistent al economiei, având o prezență considerabilă în toate statele membre și participând într-o măsură importantă la eforturile depuse de industria prelucrătoare europeană pentru a-și extinde contribuția la PIB până la procentul de 20 %, stabilit de Comisia Europeană în contextul Strategiei Europa 2020⁽¹²⁾. CESE confirmă sprijinul său și își reiterează recomandarea ca acest obiectiv să fie completat prin punerea accentului pe aspectele calitative⁽¹³⁾.

2.6. Indicatorii strategici ai competitivității demonstrează însă că acest sector este pe cale să își piardă poziția concurențială. În contextul unui creșterii a cererii la nivel mondial, cota de piață a exporturilor a scăzut de la an la an (valoarea exporturilor în 2012: 16,1 % în comparație cu 20,5 % în 2002)⁽¹⁴⁾.

2.7. Prezentul aviz din proprie inițiativă încearcă să pună un accent special pe sectorul alimentelor și băuturilor, identificând măsurile necesare pentru a inversa această evoluție negativă și pentru a îmbunătăți competitivitatea sectorului atât pe piața internă, cât și la nivel mondial.

2.8. Consumatorii au dreptul să primească informații veridice și echilibrate cu privire la băuturile alcoolice, pentru a putea lua decizii în cunoștință de cauză privind consumul acestora. Toate băuturile alcoolice, indiferent de concentrația lor alcoolică, ar trebui să intre sub incidența aceluiași norme. CESE solicită insistent Comisiei să elaboreze fără întârziere raportul solicitat de Regulamentul (UE) nr. 1169/2011 până în decembrie 2014, în cadrul căruia să evalueze dacă pe viitor ar trebui să se aplice și în cazul băuturilor alcoolice cerința de a prezenta informații despre ingredientele și conținutul lor nutrițional.

3. Eforturile în vederea creșterii activității industriale în europa

3.1. Inițiative ale instituțiilor europene

Consiliul Competitivitate a recunoscut contribuția pe care o pot aduce toate sectoarele industriale la economia europeană și a încurajat inițiativele sectoriale ale Comisiei⁽¹⁵⁾.

⁽⁸⁾ Sursa: Date și tendințe în industria alimentară și a băuturilor din Europa, 2013-2014.
http://www.fooddrinkeuropa.eu/uploads/publications_documents/Data_Trends_of_the_European_Food_and_Drink_Industry_2013-20141.pdf

⁽⁹⁾ Sursa: Tabloul de bord din 2012 privind investițiile întreprinderilor din UE în cercetare și dezvoltare, JRC și DG RTD.

⁽¹⁰⁾ http://www.fooddrinkeuropa.eu/uploads/publications_documents/Data_Trends_of_the_European_Food_and_Drink_Industry_2013-20141.pdf

⁽¹¹⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/publications/docs/20years/achievements-web_en.pdf

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/about/juncker-commission/docs/pg_en.pdf

⁽¹³⁾ Avizul CESE JO C 311, 12.9.2014, p. 47 „Pentru o renaștere industrială europeană”.

⁽¹⁴⁾ Sursă: Baza de date Comtrade a ONU, 2012

⁽¹⁵⁾ <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=RO&f=ST%2017202%202013%20INIT>

La scurtă vreme, Comisia Europeană și-a publicat comunicarea **„Pentru o renaștere industrială europeană”** [COM (2014) 14] ⁽¹⁶⁾. Două luni mai târziu, în martie 2014, în cadrul unei reuniuni la nivel înalt a șefilor de stat și de guvern din UE, aceștia au subliniat, de asemenea, „necesitatea ca Europa să-și dezvolte baza industrială, subliniind importanța unui cadru de reglementare stabil, simplu și previzibil și au convenit cu privire la faptul că preocupările legate de competitivitatea industrială ar trebui să fie integrate în toate domeniile de politică” ⁽¹⁷⁾.

Între timp, **Forumul la nivel înalt pentru îmbunătățirea funcționării lanțului de aprovizionare cu alimente** ⁽¹⁸⁾, instituit în 2009 de către comisarul UE pentru industrie și antreprenoriat a publicat raportul său final. Recomandările sale privind dezvoltarea unei politici industriale în sectorul agroalimentar au fost adoptate în unanimitate ⁽¹⁹⁾ cu ocazia ultimei sale reuniuni din 15 octombrie 2014. Prezentul aviz CESE a luat în considerare aceste recomandări.

În prezent, CESE așteaptă cu interes ocazia de a contribui la inițiativele suplimentare lansate de Comisia Europeană, inclusiv prezența acesteia la Expoziția universală de la Milano din acest an, unde tema centrală a pavilionului său va fi securitatea alimentară. De asemenea, este prevăzută elaborarea unui studiu privind **poziția concurențială a industriei alimentare și a băuturilor din UE**, care urmează să fie publicat înainte de octombrie 2015.

CESE observă, de asemenea, că tema Expoziției universale de la Milano, care tocmai și-a deschis porțile, este „Să hrănim planeta: energie pentru viață”. Comisia Europeană încurajează dezbaterile asupra modului în care știința și inovarea pot contribui la securitatea și la durabilitatea alimentară la nivel mondial. Acest context oferă CESE un excelent prilej de a prezenta publicului opiniile sale pe această temă, formulate în urma elaborării prezentului aviz și a altor avize recent adoptate, referitoare la produsele alimentare. Standul Comisiei UE din cadrul EXPO este locul ideal în care această dezbateră ar putea avea loc, în cadrul unuia sau mai multor seminare de informare organizate în acest scop.

3.2. Producătorii de alimente iau decizii comune alături de sindicate

În martie 2014, FoodDrinkEurope și EFFAT (**Federația europeană a sindicatelor din industria alimentară, agricultură și turism**) au semnat o declarație comună privind necesitatea unei acțiuni sectoriale la nivel european în ceea ce privește sectorul alimentar și al băuturilor.

4. Principalele domenii de acțiune: elaborarea unei politici industriale pentru sectorul alimentar și al băuturilor din europa

4.1. Eforturi comune pentru îmbunătățirea funcționării lanțului de aprovizionare cu alimente în cadrul pieței unice pentru produse alimentare și băuturi

4.1.1. Legislația alimentară a UE este foarte armonizată, acest sector beneficiind într-o măsură semnificativă de oportunitățile oferite de piața internă. Schimburile comerciale dintre statele membre au crescut în mod substanțial în cursul ultimului deceniu și reprezintă în prezent aproximativ 20 % din producția UE de alimente și băuturi. Cu toate acestea, întreprinderile continuă să semnaleze existența unor diferențe în materie de interpretare și punere în aplicare a legislației UE privind standardele alimentare. O integrare mai aprofundată ar deschide noi oportunități de creștere economică ⁽²⁰⁾.

Îmbunătățirea relațiilor din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente este și ea esențială pentru a asigura competitivitatea sectorului alimentelor și băuturilor ⁽²¹⁾.

4.1.2. Activitatea Comisiei Europene de monitorizare a eficacității inițiativei privind lanțul de aprovizionare (SCI) ⁽²²⁾, precum și asigurarea punerii în aplicare a normelor la nivel național au o importanță capitală ⁽²³⁾. SCI este o inițiativă comună și voluntară importantă, lansată de către organizațiile părților interesate din cadrul lanțului de aprovizionare cu alimente. Ea oferă un sistem menit să îmbunătățească relațiile comerciale dintre aceste organizații și să găsească soluții pentru orice neînțelegere survenită în contextul acestor relații.

⁽¹⁶⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:52014DC0014>

⁽¹⁷⁾ <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%207%202014%20INIT>

⁽¹⁸⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:210:0004:0005:RO:PDF>

⁽¹⁹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1139_ro.htm

⁽²⁰⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52014SC0014>

⁽²¹⁾ Avizul CESE, JO C 133, 9.5.2013, p. 16.

⁽²²⁾ <http://www.supplychaininitiative.eu/>

⁽²³⁾ COM(2014) 472.

4.2. Promovarea ocupării durabile a forței de muncă și a productivității muncii

4.2.1. În cadrul unui efort de îmbunătățire a competențelor forței de muncă din acest sector, EFFAT și FoodDrinkEurope au adoptat în 2013 un raport comun, în care prezentau politicile de formare și de calificare necesare pentru a răspunde provocărilor de pe piața forței de muncă ⁽²⁴⁾.

4.2.2. Ele au lansat, de asemenea „Angajamentul în favoarea uceniciei tinerilor în industria alimentară și cea a băuturilor” ⁽²⁵⁾, menit să faciliteze instituirea unor ucenicii de înaltă calitate în cadrul întreprinderilor producătoare de alimente și băuturi din întreaga UE, în special de către IMM-uri.

4.3. Consolidarea comerțului internațional

4.3.1. În ciuda scăderii cotei sale de piață în comerțul mondial cu alimente și băuturi, UE rămâne cel mai mare exportator de astfel de produse, având o balanță comercială pozitivă în valoare de 23 de miliarde EUR în 2012. În schimb, în ultimii ani, țări precum China și Brazilia și-au crescut constant cotele de piață ale exporturilor ⁽²⁶⁾.

4.3.2. Independent de recunoașterea unanimă a faptului că securitatea alimentară este esențială ⁽²⁷⁾, creșterea exporturilor este una din principalele surse de creștere economică pentru orice industrie. Având în vedere că, în țările emergente, proporția populației înstărite este în creștere, industria ar trebui să fie echipată pentru a răspunde la creșterea cererii mondiale.

4.3.3. Încheierea unui acord multilateral semnificativ în cadrul OMC ar fi cea mai eficientă soluție pentru deschiderea piețelor, însă în pofida rundelor succesive de negocieri, nu s-a ajuns încă la un acord global.

4.3.4. Prin urmare, acordurile comerciale bilaterale au dobândit o importanță semnificativă și au dat rezultate în ce privește industria europeană, în general, și sectorul produselor alimentare și al băuturilor în special. În cadrul negocierilor în curs privind TTIP, ar trebui ca atât barierele tarifare, cât și cele netarifare să fie abordate punându-se accentul pe reciprocitatea tratamentului pentru produsele alimentare și băuturile din Europa, fără a pune însă în pericol sub nicio formă interesele consumatorilor europeni. Rezultatul negocierilor ar trebui să aducă beneficii semnificative pentru sectorul agroalimentar european ⁽²⁸⁾.

4.3.5. Politica UE de promovare reprezintă un instrument util pentru a contribui la valorificarea imaginii pozitive a produselor agroalimentare europene în întreaga lume și a face cunoscute principalele caracteristici ale produselor alimentare europene.

4.4. Contribuția la o producție și un consum durabile

4.4.1. Așa cum se afirmă într-un aviz al CESE din 2012 ⁽²⁹⁾ „O producție și un consum durabile sub forma unei utilizări a serviciilor și produselor care să ofere mai multe avantaje folosind mai puține resurse naturale se află la baza strategiilor de creștere a eficienței resurselor și de promovare a unei economii ecologice”.

4.4.2. Industriile europene producătoare de alimente și băuturi depind de accesul la cantități adecvate de materii prime agricole care satisfac criterii specifice de calitate și sunt propuse la prețuri competitive.

4.4.3. Una din principalele provocări este risipa de alimente: de-a lungul lanțului alimentar european, se irosesc aproximativ 90 de milioane de tone de hrană. Odată cu deșeurile alimentare, se irosesc și resursele utilizate pentru a produce aceste alimente, precum materiile prime, apa, îngrășămintele și combustibilii. O serie de inițiative majore au dat naștere unor parteneriate cu părțile interesate relevante, cum ar fi campania „Every Crumb Counts” („Fiecare firimitură contează”) sau publicarea unui set de instrumente pentru industrie. Un aviz al CESE, adoptat în 2013, pe tema prevenirii și reducerii risipei de alimente, a oferit o imagine de ansamblu asupra problemelor și soluțiilor posibile în acest sens (NAT/570).

⁽²⁴⁾ <http://www.effat.org/en/node/10599>

⁽²⁵⁾ http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/alliance/fooddrink-europe-effat-pledge_en.pdf

⁽²⁶⁾ http://www.fooddrink-europe.eu/uploads/publications_documents/Data_Trends_of_the_European_Food_and_Drink_Industry_2013-20141.pdf

⁽²⁷⁾ JO C 255, 22.9.2010, p. 1.

⁽²⁸⁾ A se vedea poziția comună a Copa-Cogeca și FoodDrinkEurope

<http://www.fooddrink-europe.eu/news/statement/agri-food-chain-reps-call-on-negotiators-to-resolve-non-tariff-measures-in/>

⁽²⁹⁾ JO C 191, 29.6.2012, p. 6.

4.4.4. Comisia Europeană a identificat sectorul alimentar ca unul dintre sectoarele prioritare pentru o utilizare mai eficientă a resurselor și a organizat consultări aprofundate pe tema sustenabilității sistemului alimentar european ⁽³⁰⁾.

4.4.5. Sustenabilitatea ar trebui privită dintr-o perspectivă mai amplă, fără a pune accentul numai pe aspectele sale legate de mediu, ci și pe pilonii săi sociali și economici. Un exemplu în acest sens a fost declarația comună adoptată de 11 organizații reprezentative ale lanțului alimentar, în contextul Grupului la nivel înalt ⁽³¹⁾ menționat anterior.

4.5. Construirea unei Uniuni a inovării

4.5.1. Nivelurile investițiilor în cercetarea și dezvoltarea din sectorul alimentelor și băuturilor în UE sunt scăzute în comparație cu alte subsectoare din industria prelucrătoare și cu alte industrii alimentare și ale băuturilor din întreaga lume ⁽³²⁾.

4.5.2. CCI-urile din sectorul produselor alimentare și băuturilor trebuie încurajate și sprijinite. CCI – urile se plasează într-o perspectivă pe termen lung, de 7-15 ani, dar răspund totodată și unor obiective pe termen scurt și mediu, cum ar fi angajamentul esențial de a crește nivelul investițiilor în cercetare și dezvoltare până în 2020 și de a contribui la creșterea numărului de locuri de muncă și la creșterea economică.

Companiile producătoare de alimente și băuturi se confruntă cu nenumărate probleme atunci când introduc produse și procese inovatoare. Cele mai afectate sunt IMM-urile, deoarece dispun de capacități organizatorice și de resurse limitate, neavând competențele manageriale, experiența și viziunea strategică necesare. Procedurile de autorizare pentru introducerea pe piață a unor noi produse trebuie accelerate, respectându-se, în același timp, principiul precauției, care prevede ca pe piață să se introducă întotdeauna numai acele produse care sunt sigure pentru sănătatea consumatorilor.

4.6. Reducerea sarcinilor administrative, în special pentru IMM-uri

4.6.1. IMM-urile suferă în mod special de pe urma proliferării unor structuri care generează impunerea unor sarcini administrative inutile. Aceste întreprinderi joacă un rol important în competitivitatea sectorului și, prin urmare, trebuie să beneficieze de o atenție specială, fără a se aduce atingere siguranței alimentare sau drepturilor lucrătorilor și consumatorilor.

4.6.2. În contextul REFIT, Comisia a făcut un pas important în direcția garantării faptului că legislația UE este adecvată pentru întreprinderi și sporește competitivitatea ⁽³³⁾.

Bruxelles, 27 mai 2015.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

⁽³⁰⁾ <http://ec.europa.eu/environment/eussd/food.htm>

⁽³¹⁾ Declarația comună din 7 martie 2014 „Actions towards a more sustainable European food chain” (Măsuri în favoarea unui lanț alimentar european mai sustenabil)
<http://www.fooddrinkurope.eu/news/press-release/europes-food-chain-partners-working-towards-more-sustainable-food-systems/>

⁽³²⁾ A se vedea nota de subsol nr. 15.

⁽³³⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-682_ro.htm

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Să trăim în viitor. Imprimarea 3D – un instrument de consolidare a economiei europene”

(aviz din proprie inițiativă)

(2015/C 332/05)

Raportor: domnul Dumitru FORNEA

Coraportor: doamna Hilde VAN LAERE

La 10 iulie 2014, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă pe tema

„Să trăim în viitor. Imprimarea 3D – un instrument de consolidare a economiei europene.”

Comisia consultativă pentru mutații industriale (CCMI), însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 4 mai 2015.

În cea de-a 508-a sesiune plenară, care a avut loc la 27 și 28 mai 2015 (ședința din 28 mai), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz în unanimitate.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Fabricația aditivă este una dintre tehnologiile generice cheie care vor introduce o nouă viziune asupra activității industriale și asupra produselor și uzinelor viitorului. Asocierea dintre revoluția digitală și această tehnologie revoluționară va permite Europei să își recupereze capacitățile de producție din regiunile cu salarii mai mici, pentru stimularea inovării și asigurarea unei creșteri durabile pe plan intern.

1.2 CESE consideră că UE își poate menține poziția actuală de actor mondial important în fabricație aditivă, dar pentru a realiza acest lucru trebuie luate următoarele măsuri la nivel european și național:

1.3 Trebuie să se acorde prioritate investițiilor în infrastructurile TIC, astfel încât toți cetățenii și întreprinderile să aibă acces la rețelele de internet de mare viteză, la cele mai înalte standarde de calitate și securitate;

1.4 Capacitatea europeană de stocare și transmitere a unor volume mari de date digitale trebuie consolidată și actualizată, iar protecția acestor date trebuie garantată în conformitate cu interesele legitime ale cetățenilor și întreprinderilor din UE;

1.5 Instituțiile UE și guvernele naționale ar trebui să pregătească oamenii pentru provocările societății digitale și ale tehnologiilor revoluționare aferente precum fabricație aditivă, prin investiții în programe culturale, educaționale și de formare adaptate la dinamica și cerințele de noi profiluri profesionale generate de o nouă generație de sisteme de producție.

1.6 În vederea atingerii potențialului maxim al fabricației aditive, trebuie încurajate cercetarea și creativitatea (prin stimulente financiare și fiscale) în întreprinderi și în instituțiile relevante de educație și știință;

1.7 Sunt necesare cercetări suplimentare pentru a extinde gama de materiale și numărul de cereri, precum și pentru a îmbunătăți fiabilitatea, viteza, productivitatea și gradul de maturitate ale acestei tehnologii. Etapele maturizării procesului de producție trebuie parcurse în Europa, pentru a garanta competitivitatea UE pe piețele mondiale și pentru a menține în UE beneficiile economice și locurile de muncă de înaltă calitate;

1.8 Parteneriatele europene pentru inovare trebuie să asigure integrarea eforturilor de dezvoltare a unor noi materiale pentru fabricația aditivă. O gamă mai largă de materiale și un număr sporit de furnizori vor duce la prețuri mai competitive, crearea de noi sectoare industriale și cantități mai mari de materiale de fabricație aditivă și piețe de aprovizionare mai competitive;

1.9 UE trebuie să faciliteze investițiile în noi echipamente de fabricație aditivă și ar trebui să încurajeze dezvoltarea tehnologiilor de fabricație aditivă în sisteme de producție deschise flexibile și ușor de integrat cu alte tehnologii de producție și finisare, în vederea creșterii numărului de aplicații și a cifrei de afaceri;

1.10 Cadrul european și național de reglementare nu a fost în măsură să țină pasul cu ritmul rapid al schimbărilor din fabricația aditivă, motiv pentru care este necesară o reglementare specifică, care să abordeze, în primul rând, standardele și certificarea, proprietatea intelectuală, protecția consumatorilor, sănătatea și securitatea la locul de muncă și mediul;

1.11 Procesul de reglementare privind fabricația aditivă trebuie să se bazeze pe cercetarea interdisciplinară și științifică a impactului acestei tehnologii, cu participarea deplină a tuturor părților interesate.

2. Observații generale

2.1 Industria prelucrătoare are o contribuție economică semnificativă, în special sub aspectul inovării, al productivității și al asigurării de locuri de muncă de înaltă calitate. Cu toate acestea, industria europeană a pierdut teren în ultimele două decenii, ceea ce a dus la o **scădere a ocupării forței de muncă în industrie și a valorii adăugate a acestui sector** ⁽¹⁾. După decenii de diminuare progresivă a sectorului fabricației (ca urmare a externalizării acesteia către o mână de lucru ieftină), atenția se îndreaptă din nou către țările cu salarii ridicate și rolul esențial jucat de capacitățile de producție interne în concretizarea inovațiilor, precum și către capacitatea de a spori rapid producția de noi produse bazate pe tehnologii avansate. Inovarea, automatizarea și procesele sofisticate se află la baza strategiilor de succes industrial și se dovedesc esențiale pentru menținerea poziției de lider ⁽²⁾. Utilizând tehnologii de fabricație avansate, Europa și-ar putea **recupera capacitățile de producție** din regiunile în care salariile sunt mai mici **pentru a stimula inovația și a genera creștere durabilă pe teritoriul său**. Numai în acest mod ar putea Europa să devină lider în cadrul noii revoluții industriale.”

2.2 Fabricația aditivă este procesul de asamblare a materialelor, de regulă prin depunere de straturi succesive, pentru a realiza obiecte plecând de la datele unor modele 3D, ceea ce este opusul metodelor de fabricație prin subtracție. „Fabricația aditivă” este termenul standard oficial folosit în acest sector (ASTM F2792), în vorbirea curentă utilizându-se cel de „imprimare 3D”.

2.3 Este un termen generic, care acoperă un set de tehnologii și procedee ce folosesc diferite materiale (metale, polimeri, ceramică și altele). Aceste tehnologii au atins un nivel de maturitate care permite un număr din ce în ce mai mare de aplicații comerciale cu valoare adăugată. Fabricația aditivă este considerată în întreaga lume ca una dintre tehnologiile generice esențiale care vor introduce o nouă viziune asupra industriei prelucrătoare și asupra produselor și uzinelor viitorului. Există deja așa-numitele FABLAB – laboratoare pentru serviciile și produsele de imprimare 3D.

⁽¹⁾ Industry 4.0 *The new industrial revolution: How Europe will succeed* (Industria 4.0. Noua revoluție industrială: cum va reuși Europa), Roland Berger Strategy Consultants 2014.

⁽²⁾ *Production in the Innovation Economy* (PIE Study) (studiu PIE „Producția în economia inovației”), MIT, 2013.

2.4 Fabricația aditivă este **un sector în creștere rapidă**. Creșterea s-a accelerat în ultimii patru ani, întrucât un număr din ce în ce mai mare de întreprinderi adoptă fabricația aditivă de produse și servicii. Rata compusă anuală de creștere a veniturilor la nivel mondial generată de totalitatea produselor și serviciilor în ultimii 25 de ani a atins cifra impresionantă de 27 %. În ultimii trei ani (2011-2013), ea a fost de 32,2 %, respectiv o piață de 2,43 miliarde EUR în 2013 ⁽³⁾. Wohlers Associates prevede că, până în 2016, această piață va depăși 5,5 miliarde EUR și, până în 2018, 10 miliarde EUR. Totuși, fiind vorba de o tehnologie emergentă, experții din sectorul fabricației aditive estimează că actuala pătrundere pe piața acoperă numai o parte din aplicațiile potențiale identificate. În 2011, experții estimau pătrunderea pe piață la mai puțin de 8 % (ceea ce reprezintă o piață totală de aproximativ 17 miliarde EUR) ⁽⁴⁾. Dacă fabricația aditivă crește până la 2 % din piața de producție globală, potențialul este de 10 ori mai mare (aproximativ 170 miliarde EUR) ⁽⁵⁾.

2.5 Domeniul de aplicare s-a extins de la crearea de prototipuri la începutul anilor '90, până la producția de componente funcționale. Creșterea așteptată va fi generată, în principal, de fabricarea rapidă, rentabilă și pe scară largă de **produse finite, complexe și funcționale** din materiale diverse (plastic, metal sau ceramică) mai curând decât de design și crearea de prototipuri. Fabricația aditivă este performantă în materie de creare de prototipuri, dar este încă în faza de „inovare” în ceea ce privește produsele finite și funcționale. Apar produse inovatoare create prin fabricație aditivă, dar acestea nu sunt viabile, întrucât nu există mașini de fabricație aditivă solide și sisteme de producție de mare volum.

2.6 Procedeele aditive inovatoare vor revoluționa modul în care sunt concepute și fabricate obiectele. Fabricația aditivă poate îmbunătăți crearea de valoare a produselor actuale în cadrul lanțurilor de aprovizionare existente sau poate influența radical produsele, lanțurile de aprovizionare și modelele de afaceri ⁽⁶⁾. Europa trebuie să se afle în frunte în momentul în care fabricația aditivă își ia avânt. În contextul ecosistemelor europene de fabricație aditivă, se așteaptă o creștere atât prin extinderea activităților actuale (când actorii existenți trec de la crearea de prototipuri la fabricația de serie), precum și prin lansarea de noi activități în cadrul lanțului valoric.

2.7 La nivel mondial, fabricația aditivă este considerată o tehnologie generică esențială pentru crearea de noi produse și pentru lanțul de aprovizionare. Ea se generalizează și beneficiază de fonduri publice substanțiale, care contribuie la procesul său de maturizare (de exemplu, în SUA, China și Singapore). Din perspectivă istorică, UE ocupă o poziție bună, dar, dacă nu se întreprinde nicio acțiune, ea își va pierde această poziție și va rămâne în urmă în cursa pentru cucerirea de noi piețe.

3. Observații specifice

3.1 Impactul disruptiv al fabricării aditive

3.1.1 Fabricația aditivă va contura o nouă viziune asupra procesului de fabricație și a „fabricii viitorului”:

- această tehnologie permite realizarea a numeroase produse finite diferite utilizându-se aceleași echipamente, materiale și procedee și facilitează moduri de producție care sunt impracticabile sau imposibile prin metodele de producție tradiționale;
- unul dintre cele mai importante atuuri ale fabricației aditive va fi convergența cu alte soluții de fabricație cu valoare ridicată în uzină;

⁽³⁾ Wohlers Associates, 3D Printing and Additive Manufacturing: State of the Industry, Annual Worldwide Progress Report (Imprimarea 3D și fabricația aditivă: situația actuală a acestui sector, Raport anual la scară mondială), 2014.

⁽⁴⁾ Grup de interese specific privind fabricația aditivă pe lângă Consiliul pentru strategia în materie de tehnologie al UK (2012) „Shaping our national competency in Additive Manufacturing, A technology innovation needs analysis” (Conturarea competenței noastre naționale în fabricația aditivă, o inovație tehnologică care necesită o analiză).

⁽⁵⁾ Wohlers Associates, 3D Printing and Additive Manufacturing: State of the Industry (Imprimarea 3D și fabricația aditivă: situația actuală a acestui sector, Raport anual la scară mondială) 2014.

⁽⁶⁾ 3D Opportunity Additive manufacturing paths to performance, innovation, and growth (Oportunitățile tehnologiei 3D, soluții de performanță, inovare și creștere), Deloitte Review 2014.

- fabricația aditivă este o tehnologie esențială pentru fabricația digitală în cadrul unor lanțuri de aprovizionare dinamice și descentralizate. Difuzarea la scară globală de fișiere conținând datele de design digital (sau soluții de inginerie) și specificațiile constituie fundamentul producției și personalizării locale și înlocuiește expedierea de produse din uzinele centralizate. Fabricația aditivă deschide calea către o bază de producție descentralizată și diversificată, apropiind producția de consumator (inclusiv producția pe scară mică la domiciliu sau în centre de imprimare pentru anumite produse). Lanțurile de aprovizionare pot combina uzinele cu aport important de capital, care fabrică produse complexe, cu producerea descentralizată și pe scară mică de componente adaptate cererii clientului (atelieri de concepție apropiate de client sau de punctul de consum).

3.1.2 La nivel de producție, fabricarea aditivă va deveni piatra de temelie a inovării:

- un grad sporit de libertate în domeniul ingineriei duce la apariția de noi generații de produse: **libertatea aproape nelimitată în materie de design** poate genera o întreagă serie de avantaje în diferite sectoare (de exemplu, sectorul autovehiculelor, industria aerospațială, sectorul medical, producția de utilaje și echipamente, echipamente sportive și necesare vieții de zi cu zi): miniaturizare, integrare a funcțiilor, greutate redusă, proprietăți și geometrie adaptate clientului și personalizate etc.;
- **termenele de producție foarte scurte** vor crea noi posibilități de realizare de prototipuri funcționale sau de noi produse personalizate în cadrul relațiilor B2C și B2B în toate sectoarele industriale;
- **dezvoltarea aplicațiilor reprezintă o importantă oportunitate economică pentru Europa.** Dezvoltarea tehnologiilor și a **pieței aplicațiilor avansate** începe prin crearea unui ecosistem și digitalizarea tuturor etapelor. Aceasta duce la un concept economic centralizat. Mărirea volumului piețelor (în cadrul regiunilor sau în străinătate) implică o descentralizare segmentată a blocurilor în cadrul lanțului valoric. Francizarea produselor, a soluțiilor de concepere și producție permite să se creeze valoare în Europa prin difuzarea la nivel global a aplicațiilor.

3.1.3 La nivelul întreprinderii, fabricația aditivă va duce la modele economice disruptive:

- **producția digitală duce la modele de întreprindere** bazate pe tehnologia digitală disruptivă, caracterizate printr-o evoluție rapidă și niveluri ridicate de personalizare. Internetul permite ca conținuturile generate de utilizator să fie puse la dispoziția fabricantului de obiecte fizice. Reconsiderarea modului în care întreprinderile produc și deplasează produse de-a lungul lanțului lor de aprovizionare va conduce la noi lanțuri de producție și noi modele de afaceri, de exemplu: fabricarea, la cerere, la momentul potrivit și aproape de consumator, repararea de componente, fabricarea online, depozitarea digitală pentru piese de schimb „long tail” ⁽⁷⁾ sau fabricarea în masă de produse personalizate. Actualul lanț valoric poate fi înlocuit cu unul mai simplu și mai scurt;
- furnizorii tradiționali de servicii de fabricare aditivă încheie contracte de fabricare și servicii specializate destinate clienților producători de echipamente originale ⁽⁸⁾. Lanțurile de aprovizionare sunt sprijinite de instrumente de inginerie și procedee de fabricare digitală online „democratizând” faza de concepție, astfel încât aceasta este la îndemâna tuturor, cu toate avantajele și inconvenientele unui astfel de model de întreprindere;

⁽⁷⁾ Piese de schimb cu disponibilitate limitată și, prin urmare, al căror preț este ridicat.

⁽⁸⁾ Producători de echipamente originale.

- fabricația aditivă favorizează producția economică de serie de către furnizorii de servicii și întreprinderile din domeniu sau chiar producția la domiciliu pe baza unui model 3D („desktop factories”). Apar tipuri noi de furnizori de servicii: imprimării 3D și-au deschis porțile în orașele europene; conținuturile și serviciile la cerere 3D leagă creatorii de obiecte 3D, consumatorii care comandă componente din biblioteci și de la producătorii din sectorul fabricației aditive.

3.2 Impactul tehnologic al fabricării aditive

3.2.1 Necesitatea unei noi generații de sisteme de producție

- Foile de parcurs în materie de fabricație aditivă ⁽⁹⁾, ⁽¹⁰⁾, ⁽¹¹⁾, ⁽¹²⁾, ⁽¹³⁾ de la nivel internațional subliniază necesitatea unor pași hotărâtori în domeniul tehnologiei de fabricație aditivă, factor esențial de promovare a valorii adăugate și a adoptării fabricației aditive. Tehnologia utilizată în prezent a fost dezvoltată pentru realizarea de prototipuri prin fabricația aditivă; mașinile nu au atins încă nivelul industrial necesar unei producții de mare volum. Barierele tehnologice împiedică întreprinderile din acest domeniu să îndrepte fabricația aditivă către fabricația de serie. Concepția mașinilor de fabricație aditivă datează încă din perioada creării de prototipuri, iar inovațiile introduse sunt minime (mașinile de astăzi arată în interior aproape la fel ca și cele de acum 10-15 ani). Sunt necesare inovații „disruptive” la nivelul mașinilor pentru a ridica această industrie la un nivel superior ⁽¹⁴⁾.
- Pentru a accelera dezvoltarea, întreprinderile și cercetătorii din sectorul fabricației aditive au nevoie de acces la platforme deschise (atât în materie de hardware, cât și de software), pentru a depăși restricțiile mașinilor comerciale de tip „cutie neagră”.
- Creșterea capacităților (raport cost-eficacitate, soliditate și fiabilitate) ar permite extinderea actualului potențial al fabricației aditive către producția pe scară largă pentru o întreagă gamă de aplicații. Modificarea limitelor tehnologice și integrarea cu alte procedee (producție hibridă) vor crea condițiile unor aplicații revoluționare ⁽¹⁵⁾. Introducerea lor în industria prelucrătoare necesită integrarea fabricației aditive în mediul de lucru din întreprinderi și în sistemele de control.
- Odată cu cercetarea strategică, trebuie inventate concepte proprii pentru un nou sistem de producție disruptiv; este vorba de schimbarea din temelii a modurilor de producție bazate pe actualele tehnologii de fabricație aditivă și a modului în care aceste sisteme sunt integrate în mediul întreprinderii. Aceasta înseamnă că, în viitor, fabricație aditivă nu va mai fi bazată pe mașini în serie, plasate una lângă alta într-o hală de producție; aplicația necesită conceptul unui sistem de producție aditivă continuu, bazat pe înlănțuirea diferitelor faze de producție. Aceste sisteme sunt deja cunoscute sub numele de „mașini de fabricație aditivă 2.0” și vor sta la baza dezvoltării mașinilor de fabricație aditivă în viitor.

3.2.2 Necesitatea unor noi procedee, care să permită certificarea fabricației aditive

Pentru a fi aplicate tehnic în industrie, tehnologiile fabricației aditive trebuie să fie omologate. Omologarea va duce mai departe la industrializarea tehnologiei. În prezent, trebuie dezvoltate proceduri care să permită omologarea fabricației aditive, de exemplu, tehnici avansate de inspecție și control al calității în cursul procesului pentru a asigura menținerea standardelor. Aceste procese trebuie cel puțin să identifice cazurile în care produsul nu respectă standardele și trebuie dezvoltată o metodă de evitare a cazurilor de neconformitate și de corectare a defectelor.

⁽⁹⁾ Platforma europeană a fabricației aditive lansate de Manufacture (2013) „Additive Manufacturing: Strategic Research Agenda (consultation document)” (Fabricația aditivă: program de cercetare strategică, document consultativ).

⁽¹⁰⁾ DMRC (Centrul de cercetare privind fabricarea directă, Paderborn Germania) (2012) „Thinking ahead the Future of Additive Manufacturing – Analysis of Promising Industries” (Previzuni privind viitorul fabricației aditive – analiza unor sectoare promițătoare).

⁽¹¹⁾ Innovatie Zuid (2013) Hightech Systemen en materialen: Roadmap 3D-Printen (Sisteme și materiale de înaltă tehnologie: foaie de parcurs privind imprimarea 3D).

⁽¹²⁾ EFFRA (2013), „Factories of the Future 2020: Factories of the Future Public-Private Partnership roadmap” (Uzinele viitorului 2020: foaie de parcurs privind parteneriatul public-privat pentru uzinele viitorului).

⁽¹³⁾ Flanders MAKE, Additive Manufacturing for Serial Production: Research Roadmap (Fabricația aditivă pentru producția de serie: foaie de parcurs privind cercetarea), 2014.

⁽¹⁴⁾ Flanders MAKE, Additive Manufacturing for Serial Production: Research Roadmap ((Fabricația aditivă pentru producția de serie: foaie de parcurs privind cercetarea), 2014.

⁽¹⁵⁾ EPSRC Centre for Innovative Manufacturing in Additive Manufacturing, <http://www.3dp-research.com/Home>

3.2.3 Necesitatea dezvoltării și asigurării accesului la noi materiale

- Cei care controlează canalele de distribuție își păstrează poziția dominantă, de exemplu, producătorii de mașini prevăd în contractele lor de întreținere și garanție obligația utilizării de materii prime specifice foarte scumpe, deseori distribuite numai de către ei sau utilizează un model economic de tip „razor-razorblade”, în care, pentru consumabile, se recurge la un sistem de obligare a utilizatorului să apeleze la același furnizor. Controlul canalelor de distribuție și un volum în prezent încă limitat ⁽¹⁶⁾ fac ca furnizorii de materiale să fie mai puțin interesați să investească sume mari în dezvoltarea de noi materiale.
- Numărul limitat de surse de aprovizionare cu materiale determină creșterea exagerată a prețului materiilor prime și sporește riscurile în ceea ce privește asigurarea aprovizionării pentru utilizatorii finali. Acest mecanism de piață are un efect de blocare a potențialului tehnologiei de fabricare aditivă.
- În prezent, creșterea pieței, care se exprimă într-un număr cu două cifre, creează oportunități economice și atrage mai mulți furnizori de materiale. Dezvoltarea materialelor trebuie sprijinită și stimulată. Este important să se extindă gama de materiale și să se îmbunătățească proprietățile acestora. Creșterea numărului de furnizori va stimula competitivitatea prețurilor, prin urmare, va fi mai ușor să se facă abstracție de garanțiile mașinilor, volumul va fi mai mare, iar piețele de materiale mai competitive.
- Extinderea gamei de materiale va permite deschiderea de noi sectoare industriale și va antrena creșterea cererii de materiale de fabricație aditivă.

3.2.4 Principalele piedici de natură tehnică – ceea ce împiedică pătrunderea pe scară largă în sectoare precum industria aerospațială, industria auto, sectorul medical sau cel al bunurilor de consum are legătură în principal cu creșterea productivității, fiind vorba de:

- fiabilitatea și viteza de producție scăzute ale procesului (care determină costuri de producție prea ridicate);
- necesitatea ca noua generație de tehnologii de fabricație aditivă să poate fi integrată într-un mediu de producție și în sisteme de producție hibride;
- insuficiența și lipsa de compatibilitate dintre materiale și proprietățile produselor, o paletă prea limitată de materiale de fabricație aditivă și lentoarea dezvoltării materialelor;
- lipsa tehnologiei necesare unei dezvoltări multidisciplinare a noilor aplicații revoluționare.

3.2.5 Se impun eforturi de cercetare strategică pentru:

- transformarea fabricației aditive într-o **tehnologie de producție de serie**, cu mașini de nouă generație;
- **integrarea fabricației aditive** ca instrument efectiv de producție în mediul și sistemele industriale;
- extinderea **gamei de materiale de fabricație aditivă**;
- realizarea de **noi aplicații** (și a instrumentelor lor de dezvoltare).

⁽¹⁶⁾ Wohlers Associates, *3D Printing and Additive Manufacturing: State of the Industry, Annual Worldwide Progress Report* (Imprimarea 3D și fabricația aditivă: situația actuală a acestui sector, Raport anual la scară mondială), 2014.

3.2.6 Riscul unei scurgeri de tehnologie din Europa

- Atingerea unui anumit nivel de maturitate de către tehnologia și piața fabricației aditive sunt primele manifestări ale consolidării domeniului. Mari societăți din SUA fac investiții și achiziții de IMM-uri (deseori cu sediul în UE) care dețin cunoștințele, proprietatea intelectuală și brevetele tehnologiei de fabricație aditivă. Cunoștințele dobândite sunt deseori valorificate în afara Europei, având în vedere că piețele europene sunt diverse, iar accesul pe aceste piețe este dificil. Este în interesul IMM-urilor europene să fie achiziționate de către mari societăți din afara UE, întrucât acestea le deschid piețe largi și noi pentru a-și valorifica aplicațiile. Din aceste motive, există riscul de scurgere înspre alte regiuni a tehnologiei de dezvoltare a fabricației aditive europene.
- Pentru întreprinderile UE din sectorul fabricației aditive, extinderea nu este ușoară în interiorul Europei. Numărul foarte mare de piețe mici și foarte diferite determină costuri ridicate în materie de investiții pentru atingerea unui volum de piață viabil. În plus, trecerea la noi piețe este deseori încetinită de lipsa unor componente din lanțul valoric. Prin urmare, întreprinderile din sectorul fabricației aditive din UE sunt dornice să pătrundă pe piețe mari din afara UE pentru a-și valorifica cunoștințele într-un stadiu precoce.

3.3 Impactul fabricației aditive sub aspect juridic ⁽¹⁷⁾

- În prezent, fabricația aditivă este privită de mulți (mass-media, presă, cetățeni și responsabili politici) ca fiind o tehnologie ieftină de imprimare 3D „inteligentă” la domiciliu, mai curând decât o viitoare tehnologie de producție. Deși ambele modalități își vor găsi calea în viitor, tendințele, piedicile și prioritățile în materie de cercetare diferă fundamental. Chestiuni precum standardizarea, drepturile de proprietate intelectuală și răspunderea trebuie considerate complet diferite în funcție de tehnologia și aplicațiile vizate.
- **Standarde și certificare.** În general, este recunoscut faptul că lipsa standardelor limitează adoptarea fabricației aditive în sectoarele industriale esențiale, de exemplu în industria aerospațială și sectorul medical/stomatologic. Disponibilitatea standardelor va contribui la adoptarea pe scară din ce în ce mai largă a acestei tehnologii și va crea condiții pentru o cercetare extinsă și oportunități de dezvoltare. Piețele profesionale sunt deseori exigente și cer să existe omologare, ceea ce îngreunează mult adoptarea noilor tehnologii. Barierele care împiedică adoptarea pe scară largă a fabricației aditive sunt de ordin atât tehnic, cât și legislativ. Prin urmare, este esențial pentru evoluția acestor tehnologii ca sectorul să fie prezent în comitetul ASTM F42 și grupurile de lucru BSI și ISO.
- **Proprietatea intelectuală.** Unii experți își exprimă îngrijorarea în legătură cu aspectele legate de proprietatea intelectuală pe care le va genera adoptarea pe scară din ce în ce mai largă a tehnologiilor fabricației aditive ⁽¹⁸⁾.
- Fabricația aditivă ar putea avea un impact major asupra proprietății intelectuale, dat fiind că obiectele descrise într-un fișier digital ar putea fi mult mai ușor de copiat, distribuit și piratat. Exact același scenariu la care asistăm în prezent în sectorul muzicii și al filmului s-ar putea produce în dezvoltarea de noi modele necomerciale, creându-se tensiuni din ce în ce mai mari între, pe de o parte, împiedicarea inovării și, pe de altă parte, încurajarea pirateriei ⁽¹⁹⁾.
- Protecția proprietății intelectuale a dezvoltatorilor este o mare problemă, similară cu protecția drepturilor în industria cinematografică și muzicală. Fabricația aditivă ar trebui să caute soluții privind protecția proprietății intelectuale, soluții care să fie găsite chiar de reprezentanții acestei industrii. Există temeri legate de posibilitatea ca tehnologia de fabricație aditivă să fie controlată de câteva organizații prin intermediul protecției proprietății intelectuale în cauză, ceea ce ar restrânge concurența și identificarea de noi aplicații. Acest lucru împiedică inovarea și menține costurile sistemului ridicate.

⁽¹⁷⁾ Platforma europeană a fabricației aditive lansate de Manufacture (2013) „Additive Manufacturing: Strategic Research Agenda (consultation document)” (Fabricația aditivă: program de cercetare strategică, document consultativ).

⁽¹⁸⁾ The National Law Journal, Is intellectual property law ready for 3D printers? The distributed nature of Additive Manufacturing is likely to present a host of practical challenges for IP owners, (Dreptul privind proprietatea intelectuală este pregătit pentru imprimarea 3D? Natura descentralizată a fabricației aditive va presupune o serie de provocări concrete în materie de drepturi de proprietate intelectuală), 4 februarie 2013.

⁽¹⁹⁾ Scapolo, F., Churchill, P., Castillo, H. C. G. & Viaud, V., decembrie 2012. Proiect de studii prospective pe tema: „How will standards facilitate innovation and competitiveness in the European Union in the year 2025?” (Cum vor favoriza standardele inovarea și competitivitatea în Uniunea Europeană în anul 2025?), s.l.: Comisia Europeană.

- **Răspunderea.** Există o serie de implicații privind răspunderea, în special în ceea ce privește creatorii amatori sau fără cunoștințe adecvate, producătorii sau distribuitorii de piese. Cine poartă răspunderea dacă o piesă se strică? Acest aspect este din ce în ce mai important pentru sectorul fabricației aditive, în special acolo unde flexibilitatea, individualitatea și concepția pe cont propriu se pot lovi de cunoașterea insuficientă a domeniului. Trebuie dezvoltate noi modele de întreprindere pentru aprovizionarea cu piese produse prin utilizarea tehnologiei de fabricație aditivă și cu riscurile comerciale aferente.
- Atestarea **și omologarea fabricației aditive** ⁽²⁰⁾. Fiecare element al tehnologiei de fabricație aditivă (de exemplu, materiale, echipamente, procese) trebuie calificată și omologată pentru fabricarea de piese reproductibile de înaltă calitate. Lipsa standardizării face ca fabricarea unei piese de înaltă calitate să fie dificilă în prima fază. Dezvoltarea de standarde în materie de fabricație aditivă pentru calificare și omologare este complicată de numeroasele permutări de mașini, materiale, procese, precum și de lipsa unui registru central de date privind fabricația aditivă sau a unei autorități privind metodologiile fabricației aditive. Dezvoltarea în continuare a tehnologiei de fabricație aditivă va necesita dezvoltarea de standarde pentru facilitarea unei certificări mai rapide și mai eficiente din punctul de vedere al costurilor a tuturor materialelor, proceselor și produselor.

3.4 Impactul fabricației aditive asupra ocupării forței de muncă, formării și educației

- Implementarea tehnologiilor fabricației aditive va avea un impact direct asupra modelelor tradiționale de producție, în special asupra organizării interne a atelierelor. Fabricația aditivă va facilita instalarea de mini-uzine foarte aproape de clienți, atunci când există cerere. Astfel vor fi create locuri de muncă, numărul acestora neputând fi încă calculat, deoarece aplicarea la scară industrială a acestei tehnologii este prea recentă.
- Impactul real din perspectiva cifrelor privind ocuparea forței de muncă este greu de stabilit, deoarece, pe de o parte, nu au fost efectuate studii și, pe de altă parte, este probabil ca actualele locuri de muncă să fie înlocuite în viitor de cele de operatori în domeniul fabricației aditive.
- Locurile de muncă în domeniul tehnologiei de fabricație aditivă vor necesita noi competențe, cum ar fi cele de operatori de mașini capabili să utilizeze programele specifice procesului sau ingineri în măsură să conceapă piese cu noi sisteme: optimizarea topologică, reproiectare etc.
- Odată cu adoptarea tehnologiilor de fabricație aditivă, instituțiile de învățământ și de formare vor avea misiunea de a menține și dezvolta capacitatea de inserție profesională a lucrătorilor. În prezent, în cele mai multe cazuri, fabricația aditivă lipsește din programa școlilor europene și a structurilor de formare ulterioară. Majoritatea cursurilor de formare oferă doar o descriere a acestor tehnologii și a performanțelor lor potențiale și nu au menirea să ajute elevii să dobândească o competență reală. Administrațiile locale ar trebui să integreze fabricația aditivă în planurile lor de învățământ, cel puțin pentru formarea profesională. Atractivitatea imprimării 3D, care acoperă întregul proces de inovare (concept, proiectare, calcul, robotica și producerea unui produs fizic finit) într-un timp scurt, ar putea fi utilizată ca o metodă eficientă de pregătire în educația școlară care orientează atenția copiilor către tehnologie și metode de fabricație.
- Este de dorit ca orice ofertă de formare să fie concepută pe baza unei cooperări între industrie, autoritățile locale, instituțiile de învățământ și organizațiile lucrătorilor și să răspundă nevoilor reale ale întreprinderilor care își desfășoară activitatea în acest sector.

3.5 Sănătatea și siguranța la locul de muncă

Există foarte puține studii cu privire la fabricația aditivă din punctul de vedere al sănătății și siguranței la locul de muncă, necesitatea acestora fiind reală din cauza:

- riscurilor chimice asociate rășinilor volatile utilizate în fabricația aditivă a pieselor din polimeri, precum și a aditivilor volatili metalici sau nemetalici din pulberile metalice;

⁽²⁰⁾ Measurement Science: Roadmap for metal-based Additive Manufacturing (Foaie de parcurs metrologică pentru fabricația aditivă metalică), National Institute of Standards and Technology, mai 2013.

- riscurilor chimico-fiziologice care decurg din utilizarea pulberilor, mai ales în cazul în care aceste pulberi conțin nanoparticule;
- riscului de explozie, care rezultă din utilizarea pulberilor;
- riscuri specifice, în urma utilizării de surse laser, fascicule de electroni etc.

Odată cu introducerea aplicațiilor industriale ale fabricației aditive, se face simțită o nevoie urgentă de studii specifice privind evaluarea riscurilor pentru lucrători, cu scopul de a dezvolta sisteme și standarde de protecție. De asemenea, trebuie organizate cursuri de protecție a muncii pentru lucrătorii care folosesc de fabricație aditivă. Acestea ar putea fi integrate în programele de formare care se cer îmbunătățite sau elaborate.

Bruxelles, 28 mai 2015.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

Avizul Comitetului Economic și Social European privind protecția investitorilor și soluționarea litigiilor dintre investitori și stat în acordurile comerciale și de investiții ale UE cu țările terțe

(2015/C 332/06)

Raportor: domnul Sandy BOYLE

În sesiunea plenară din 10 iulie 2014, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă pe tema

Protecția investitorilor și soluționarea litigiilor dintre investitori și stat în acordurile comerciale și de investiții ale UE cu țările terțe.

Secțiunea pentru relații externe, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 28 aprilie 2015.

În cea de a 508-a sesiune plenară, care a avut loc la 27 și 28 mai 2015 (ședința din 27 mai), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 199 de voturi pentru, 55 de voturi împotrivă și 30 de abțineri.

Glosar al abrevierilor folosite în prezentul aviz

ABI – Acord bilateral de investiții

AII – Acord internațional de investiții

ALS – Acordurile de liber schimb

CETA – Acord economic și comercial cuprinzător (*Comprehensive Economic Trade Agreement*) (Canada)

CDF – Carta drepturilor fundamentale

CE – Comisia Europeană

CJUE – Curtea de Justiție a Uniunii Europene

CTA – Consiliul transatlantic de afaceri (*Transatlantic Business Council*)

ECHR – Convenția europeană a drepturilor omului (*European Convention on Human Rights*)

IMM – întreprinderi mici și mijlocii

ISD – investițiile străine directe

ICSID – Centrul Internațional pentru Reglementarea Diferendelor relative la Investiții

INTA – Comisia pentru comerț internațional a Parlamentului European

LSE – London School of Economics

ISDS – soluționare a litigiilor dintre investitori și stat

NAFTA – Acordul Nord-American de Liber-Schimb (*North American Free Trade Agreement*)

OCDE – Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică

OMC – DSP – Procedura de soluționare a litigiilor a Organizației Mondiale a Comerțului

OSC – organizație a societății civile

PE – Parlamentul European

PI – protecția investitorilor

SC – societatea civilă

SM – statele membre UE

TCE – Tratatul privind Carta energiei

TUE – Tratatul privind Uniunea Europeană

TFUE – Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene

TTIP – Parteneriatul transatlantic pentru comerț și investiții

UE – Uniunea Europeană

UNCITRAL – Comisia Organizației Națiunilor Unite pentru Drept Comercial Internațional

UNCTAD – Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare

1. Concluzii și recomandări

Concluzii

1.1 ISD constituie o contribuție importantă la creșterea economică, iar investitorii străini trebuie să fie protejați de exproprierea directă, să nu sufere din pricina discriminării și să aibă drepturi echivalente cu investitorii interni.

1.2 Dreptul unui stat de a reglementa în interes public este esențial și nu trebuie să fie subminat de dispozițiile niciunui AII. Este esențială o clauză lipsită de ambiguități care să afirme orizontal acest drept.

1.3 ISDS nu trebuie să ridice statutul capitalului transnațional la rangul celui al unui stat suveran sau să le permită investitorilor străini să pună în discuție dreptul guvernelor de a reglementa și a stabili afacerile interne.

1.4 De-a lungul timpului recurgerea la ISDS a dat naștere la o serie de abuzuri, care acum trebuie remediate. Printre deficiențele sistematice decurgând din utilizarea ISDS se numără opacitatea, lipsa unor norme clare de arbitraj, lipsa unor căi de atac, discriminarea față de investitorii naționali care nu pot utiliza sistemul, temerea că sunt protejate investițiile pur speculative, care – printre altele – nu duc la crearea de locuri de muncă, și teama că firmele specializate de avocatură profită de sistem, exploatându-l. În prezent, obiectivul este de a propune o procedură alternativă de soluționare a litigiilor, în interesul reconcilierii cererilor legitime ale investitorilor cu preocupările societății civile care rezultă din aceste percepții negative legate de ISDS.

Consultarea desfășurată de CE privind ISDS în cadrul TTIP a evidențiat o diviziune clară între opiniile comunității de afaceri, în general, și cele ale marii majorități a contribuțiilor venite din partea restului SC.

1.5 Există preocupări cu privire la competențele acordate unui grup de trei juriști privați de a tranșa și a lua decizii cu caracter obligatoriu în domenii de interes public fundamental. În ciuda faptului că Comisia Națiunilor Unite pentru Drept Comercial Internațional (UNCITRAL) a adoptat noi reguli cu privire la transparență, există încă preocupări că o bună parte din sistemul actual este lipsit de transparență și nu dispune de drept de apel.

1.6 S-a ajuns foarte departe plecându-se de la conceptul inițial aflat baza ISDS. Aceasta a devenit o nișă extrem de profitabilă pentru un număr limitat de firme specializate în dreptul investițiilor, care domină piața.

1.7 Anumite firme de avocatură specializate promovează în prezent ISDS ca reprezentând un instrument important de limitare a priori a riscurilor pentru demararea investițiilor. În unele cazuri mediatizate, acesta a devenit un instrument de lobby cu ajutorul căruia însăși amenințarea apariției unui litigiu creează o teamă de reglementare care-i împiedică pe legiuitori să urmărească politici legitime de interes public. Există, de asemenea, preocupări privind faptul că mecanismul a atras investiții speculative din partea fondurilor de hedging etc.

1.8 Diverse interpretări liberale cu privire la ce constituie expropriere au generat preocupări tot mai accentuate cu privire la faptul că contribuabilii sunt obligați să plătească compensații pentru politicile de interes public care, așa cum se afirmă, ar limita profiturile.

1.9 Acordul UE-Canada (CETA), semnat la sfârșitul anului 2014, și capitolul separat privind investițiile adăugat la Acordul de liber schimb (ALS) UE-Singapore sunt primele capitole privind investițiile negociate de UE începând cu 2009, de când UE a dobândit competențe în materie de investiții, în temeiul Tratatului de la Lisabona. Deși aceste capitole urmăresc să aducă îmbunătățiri sistemului actual ISDS, precum și să elaboreze ceea ce CE a pretins că va fi un nou model „de vârf” de ISDS pentru UE, ele nu reușesc nici pe departe să liniștească temerile publicului. Modelele folosite în acordul cu Singapore și în CETA nu sunt identice și, în opinia multora, ISDS rămâne un proces dezechilibrat și extrem de costisitor, cu efect de limitare a democrației, lipsit de drept de apel și care pune în primejdie dreptul unui guvern de a reglementa, asigurându-le investitorilor străini drepturi care le depășesc pe cele consacrate în constituțiile naționale și care sunt mai mari decât cele de care beneficiază investitorii interni. CESE observă cu îngrijorare că textul CETA privind ISDS constituie în prezent baza de negociere a ALS UE-Japonia.

1.10 Schimbul de roluri dintre arbitri și avocații părților constituie un conflict de interese evident, pe care CETA nu reușește să-l soluționeze. Acest lucru reafirmă opinia conform căreia ISDS nu este o metodă echitabilă, independentă sau echilibrată de soluționare a litigiilor în domeniul investițiilor.

1.11 CESE salută exercițiul de consultare publică pe tema ISDS în Acordul TTIP. Spre deosebire de cazul CETA, acest demers a făcut ca negocierile pentru TTIP să fie mai transparente și instituie un precedent important, despre care Comitetul crede cu fermitate că trebuie urmat în toate negocierile de acorduri comerciale viitoare. Răspunsul CE a fost de a identifica patru domenii care merită o reflecție mai aprofundată; CESE nu consideră că aceasta este o listă întru totul cuprinzătoare, însă a furnizat o contribuție detaliată cu privire la aceste subiecte specifice în capitolele 7-10 ale prezentului aviz.

1.12 De asemenea, Comitetul salută obiectivul eliminării „acțiunilor în justiție neserioase” din orice mecanism viitor de protecție a investitorilor. Este important ca părțile la orice AII să dispună de protecția unui filtru politic general care să le permită să oprească de comun acord, din motive justificate, o acțiune în justiție să intre pe traseul arbitrajului.

1.13 Investitorii ar trebui încurajați să considere soluționarea litigiilor în temeiul tratatelor drept cale de ultimă instanță și să caute căi alternative, precum concilierea și medierea. Asigurările private și protecția în temeiul unui contract reprezintă mijloace adecvate de minimizare a riscurilor pentru investitorii străini.

1.14 Nevoia de protecție a ISD variază de la o țară la alta. În țările cu un sistem juridic care funcționează democratic și matur, neafectat de corupție, disputele privind investițiile ar trebui soluționate prin mediere, prin instanțele naționale și prin soluționarea litigiilor între state. Aceste componente sunt prezente în UE, SUA și Canada, iar nivelul actual ridicat al fluxurilor de investiții transatlantice dovedește fără echivoc că absența prevederii ISDS nu împiedică investițiile. CESE conchide, prin urmare, că nu este nevoie de o clauză ISDS în TTIP sau în CETA și se opune introducerii acesteia.

1.15 În mod potențial, ISDS poate schimba cursul TTIP și al CETA. CE trebuie să analizeze dacă urmărirea în continuare a acestui obiectiv sensibil din punct de vedere politic și impopular reprezintă o cale corectă și chibzuită.

1.16 Dinspre țările în curs de dezvoltare se formulează un mesaj clar conform căruia ISDS este un mecanism inacceptabil, care va fi întâmpinat cu o rezistență fermă de un număr tot mai mare de actori importanți la nivel global. Dacă nu se găsește o alternativă, va deveni tot mai dificil pe viitor să se încorporeze PI în tratatele cu țările pentru care este cel mai necesară.

1.17 Există preocupări considerabile din perspectiva tratatelor UE și a constituțiilor statelor membre cu privire la relația dintre deciziile în proceduri ISDS și ordinea juridică existentă în UE. Instanțele de arbitraj private sunt în măsură să ia decizii care nu sunt în acord cu legislația UE sau care încalcă CDF. Din acest motiv, CESE consideră că este absolut vital ca CJUE să verifice conformitatea ISDS cu legislația UE într-o procedură oficială de solicitare a avizului, înainte ca instituțiile competente să ajungă la o hotărâre și înainte de intrarea în vigoare cu titlu provizoriu a oricărui AII negociat de CE.

Recomandări

1.18 Dacă se urmărește găsirea unei soluții universale pentru soluționarea litigiilor în materie de investiții, aceasta nu se poate baza pe o modestă reformulare a sistemului actual ISDS, care beneficiază de un nivel foarte scăzut de sprijin public.

1.19 Într-un moment în care toate statele G7 sunt angajate în negocieri avansate pentru acorduri comerciale și de investiții cuprinzătoare, există ocazia unică de a găsi un sistem credibil care să îmbine interesele legitime ale investitorilor cu drepturile unui stat.

1.20 Dacă se optează pentru o autoritate unitară, aceasta nu poate fi alcătuită din avocați privați și trebuie să fie mai accesibilă IMM-urilor și să dispună de un mecanism integrat de apel.

1.21 CESE recomandă insistent CE să ia în considerare propunerile formulate de UNCTAD privind reforma ISDS și conchide că înființarea unei Curți internaționale de investiții oferă cea mai bună soluție pentru asigurarea unui sistem democratic, corect, transparent și echitabil.

2. Introducere

2.1 După adoptarea cu o majoritate covârșitoare a avizului REX/390 ⁽¹⁾, CESE a decis să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la ISDS. Deși această recomandare era specifică pentru TTIP, s-a ajuns ulterior la un acord de extindere a domeniului de aplicare la PI și ISDS în acordurile comerciale și de investiții cu țările terțe.

2.2 Deși prezentul aviz analizează implicațiile de ansamblu ale ISDS, este inevitabil ca o mare parte din materialul folosit și din referințe să aibă legătură cu TTIP. Pe parcursul negocierilor privind TTIP, ISDS a constituit o temă dominantă pentru părțile interesate din UE și SUA.

2.3 CE a desfășurat o consultare publică online timp de 15 săptămâni (martie-iulie 2014) pe tema ISDS în contextul TTIP. CESE a considerat că este înțelept să aștepte publicarea rezultatelor acestei consultări și să desfășoare apoi o audiere publică înainte să își finalizeze avizul. Rezultatele au fost publicate la mijlocul lui ianuarie 2015, iar audierea a avut loc la 3 februarie 2015. Ambele au ajutat mult la redactarea prezentului aviz.

3. Context

3.1 Sistemul

3.1.1 ISDS este un instrument de drept public internațional care îi acordă unui investitor străin dreptul de a iniția proceduri de soluționare a litigiilor împotriva unui guvern suveran, în condițiile prevăzute de un AII. Tratatul este conceput astfel încât să creeze anumite obligații elementare ale părților în ce privește investițiile străine, prin furnizarea de garanții că guvernele respectă principii-cheie precum:

- obligația de a nu discrimina pe motive de naționalitate și de a asigura un tratament corect și echitabil;
- interdicția exproprierii directe sau indirecte fără compensație promptă, adecvată și cu caracter de protecție;
- protecția posibilității de a transfera capital.

3.1.2 În cazul încălcării presupuse a acestor obligații de către un stat, investitorii străini cărora li se aplică dispozițiile unui AII pot depune o solicitare de arbitraj internațional prin intermediul mecanismului ISDS. Reclamanții trebuie să dovedească că măsurile respective le-au produs daune semnificative. În cazul în care plângerea este acceptată, țării-gazdă i se cere să furnizeze compensații pentru daunele produse. Spre deosebire de situația OMC-DSP, dacă un stat pierde o acțiune în justiție, el nu este obligat să-și schimbe legislația.

3.1.3 ISDS se bazează în mare măsură pe argumentul că oferă un spațiu neutru și depolitizat pentru soluționarea disputelor dintre investitorii externi și statele-gazdă. El le permite societăților să dea în judecată state în instanțe internaționale. Acest mijloc este disponibil numai societăților străine sau transnaționale care utilizează o filială transfrontalieră. Comunitățile afectate, cetățenii, întreprinzătorii locali și guvernele nu pot face uz de același mecanism.

3.1.4 Arbitrii nu sunt judecători inamovibili cu autoritate publică, ca în sistemele judiciare ale statelor. Instanțele sunt formate în principal din trei juriști privați care analizează cauzele cu ușile închise și sunt numiți ad-hoc. Decizia este definitivă și nu poate face obiectul niciunui proces oficial de apel.

⁽¹⁾ Avizul CESE – Relațiile comerciale transatlantice și poziția CESE cu privire la îmbunătățirea cooperării și la un eventual acord de liber schimb UE-SUA (JO C 424, 26.11.2014, p. 9).

3.1.5 Dacă părțile doresc, procedurile ISDS pot rămâne complet confidențiale, chiar dacă disputa privește chestiuni de interes public. Deși TBI al SUA facilitează o mai mare transparență, în multe din acordurile actuale există încă prevederi confidențiale. Normele de transparență ale UNCITRAL vor îmbunătăți substanțial poziția, în cazul în care sunt puse în aplicare pretutindeni.

3.2 Date și statistici

3.2.1 93 % din ABI conțin o clauză privind ISDS ⁽²⁾. ISDS este prezentă și în anumite acorduri comerciale internaționale, precum NAFTA, și în acorduri internaționale de investiții precum TCE. În 2014, TCE a depășit NAFTA în ierarhia celor mai frecvent invocate tratate ⁽³⁾.

3.2.2 SM au încheiat peste 1 400 de ABI începând din anii 1950, reprezentând aproape jumătate din totalul global ⁽⁴⁾. Toate conțin prevederi în mare măsură similare privind PI și ISDS. Se observă că investitorii UE sunt cei mai mari utilizatori ai ISDS la nivel global (50 % din totalul cauzelor).

3.2.3 UE negociază în prezent TTIP cu SUA, un ALS cuprinzător cu Japonia și a încheiat recent negocierile cu Canada. Aceste chestiuni, mai mult decât oricare altele, s-au aflat la originea unei uriașe debateri publice privind nevoia integrării mecanismului ISDS în orice capitol privitor la investiții.

3.2.4 Numai nouă SM ale UE au încheiat ABI cu SUA (Bulgaria, Croația, Republica Cehă, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, România și Slovacia), șapte SM au un ABI cu Canada și niciun stat membru nu are acorduri cu Japonia. Toate aceste acorduri datează dinaintea aderării la UE.

3.2.5 Acțiunile de ISD deținute de investitorii SUA în aceste nouă SM echivalează cu 1 % din totalul ISD ale SUA în UE. În ce privește ISD efectuate de aceste SM în SUA, cifra se ridică la doar 0,1 % din totalul acțiunilor de ISD din SUA ⁽⁵⁾.

3.3 Frecvența cauzelor

3.3.1 Cauzele ISDS au proliferat dramatic între 2002 și 2014 (58 în 2013 și 42 în 2014) ⁽⁶⁾, numărul arbitrajelor bazate pe tratate ajungând la un total de 610 până la finalul lui 2014. Însă, deoarece majoritatea platformelor de arbitraj nu au un registru public al plângerilor, numărul total al cauzelor este estimat a fi mai mare.

3.3.2 Din cele 356 de cauze despre care se știe că au fost încheiate, 25 % au fost soluționate în favoarea investitorului și 37 % în favoarea statului. Soluțiile specifice la care s-a ajuns în 28 % dintre cazuri au rămas confidențiale.

3.4 Timp și costuri

3.4.1 Costul mediu al unei cauze soluționate prin arbitraj este de 4 milioane USD pentru fiecare parte, din care cca 82 % reprezintă cheltuieli de judecată ⁽⁷⁾. Unele pot dura mai mulți ani până la soluționare.

3.4.2 Costurile ridicate au dus la creșterea finanțării plângerilor de către părți terțe. Prin reducerea riscului financiar pentru societăți, acest lucru contribuie la o creștere a numărului de cauze nesperioase, pentru care însă statele suportă totuși totalitatea cheltuielilor de judecată. CESE se opune ferm investițiilor speculative pe care este informat că le fac fondurile de hedging în anumite cauze ISDS, în schimbul unei părți din compensațiile acordate ⁽⁸⁾.

⁽²⁾ OCDE (2012) ISDS, document pregătit pentru comunitatea factorilor politici în domeniul investițiilor (*ISDS a scoping paper for the investment policy community*)

⁽³⁾ UNCTAD Tendințe recente în AII și ISDS (*Recent Trends in IIAs and ISDS*) – nr. 1, februarie 2015. UNCTAD Tendințe recente în AII și ISDS (*Recent Trends in IIAs and ISDS*) – nr. 1, februarie 2015. http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webdiaepcb2015d1_en.pdf

⁽⁴⁾ Notă însoțitoare a Consultării publice privind ISDS în cadrul TTIP.

⁽⁵⁾ UNCTAD – Notă de informare pe tema ISDS în SUA și UE.

⁽⁶⁾ A se vedea nota de subsol 3.

⁽⁷⁾ E (SN/EP/6777), 10.12.2013.

⁽⁸⁾ Centrul de cercetare al Parlamentului European: „ISDS și perspectivele de reformă” [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/545736/EPRS_BRI\(2015\)545736_REV1_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/545736/EPRS_BRI(2015)545736_REV1_EN.pdf)

4. Argumentele în favoarea ISDS

4.1 Cu excepția Irlandei, toate SM au clauze ISDS în ABI-uri. Există, de asemenea, 190 de ABI în interiorul UE, care sunt sursa a 16 % din totalul cauzelor ISDS cunoscute la nivel global.

4.2 Mandatul de negociere al CE, susținut în 2012 de cele 27 de SM de atunci cuprinde obiectivul de a se integra ISDS. Se are în vedere „un mecanism eficient și de cea mai bună calitate pentru soluționarea litigiilor”.

4.3 Poziția CE⁽⁹⁾ este că ISDS constituie:

- un instrument important pentru protecția investițiilor și, prin urmare, pentru promovarea și asigurarea creșterii economice în UE;
- o cale eficientă de a asigura punerea în practică a obligațiilor asupra cărora partenerii noștri comerciali și investitorii noștri s-au pus de acord prin semnarea de tratate de investiții.

4.4 O masă rotundă de afaceri pe tema TTIP, organizată de Grupul „Angajatori” al CESE, a formulat într-o declarație comună⁽¹⁰⁾ următoarea concluzie: „un acord internațional precum TTIP ar trebui să creeze condiții favorabile care să atragă un nivel ridicat de investiții viitoare pe piața transatlantică. Aceasta presupune acordarea unui acces amplu și a unui tratament nediscriminatoriu pentru investitorii de ambele părți și îmbunătățirea cadrului actual privind PI, inclusiv a ISDS, făcând acest mecanism mai accesibil pentru IMM-uri și găsind un echilibru just între drepturile investitorilor și dreptul statelor și al autorităților locale de a reglementa în interesul public.” Nevoia de a se veghea ca dispozițiile TTIP referitoare la ISDS să nu aducă nicio atingere capacității statelor membre UE de a legisla în interesul populației lor figura și în concluziile unei ședințe comune pe tema negocierilor transatlantice, organizată în iunie 2014 de către categoriile consumatori, organizații de mediu și agricultori.

4.5 Nevoia unui mecanism ISDS este susținută ferm de comunitățile de afaceri de ambele părți ale Atlanticului care consideră că el constituie o plasă de siguranță fundamentală pentru investitorii străini și argumentează că:

- acesta constituie o parte vitală a protecției investițiilor, asigurând un mecanism pentru soluționarea litigiilor care să fie neutru și bazat pe date, cu norme pentru promovarea respectării acordurilor și prevenirea acțiunilor abuzive;
- el ajută la stabilirea dreptului statelor de a reglementa și a dreptului investitorilor de a fi protejați în conformitate cu dreptul internațional.

4.6 Se susține totodată că ISDS reprezintă un instrument de folosit în ultimă instanță și că nu se face apel la el decât în cazuri extreme, când au fost epuizate toate opțiunile, circa 90 % din ABI nefiind niciodată invocate de investitori pentru susținerea unei cauze. Deși volumul de acțiuni aferente ISDS la nivel global depășește 25 de mii de miliarde USD, din 1987 nu au fost pe rol decât circa 500 de cauze. Tranșarea prin arbitraj nu asigură decât compensații pecuniare. Arbitrii nu au posibilitatea de a schimba legislația sau măsurile adoptate de state⁽¹¹⁾.

4.7 Comunitatea de afaceri arată și că un sistem funcțional și modern de ISDS este important și pentru IMM-uri, care au inițiat 22 % din cauzele demarate la nivel mondial⁽¹²⁾.

4.8 În pofida apelurilor formulate de comunitatea de afaceri pentru negocierea unui acord de investiții liberal⁽¹³⁾, se recunoaște că ar trebui luate măsuri pentru ca ISDS să devină un instrument mai eficient, mai modern, mai previzibil și mai transparent. Ea susține definirea mai clară a unor concepte importante precum „investitor/investiții” „tratament corect și echitabil” și „expropriere indirectă”⁽¹⁴⁾.

⁽⁹⁾ CE – Fișă informativă privind ISDS – Punctul 2 – 3.10.2013.

⁽¹⁰⁾ Masa rotundă de afaceri a CESE – Declarația comună privind TTIP, 16.12.2014.

⁽¹¹⁾ Business Europe – ISDS – Sinteza poziției Business Europe – februarie 2015.

⁽¹²⁾ Idem și Document de poziție al Eurochambres – Opinii și priorități pentru negocierile cu SUA în vederea TTIP, 6.12.2013.

⁽¹³⁾ Consiliul transatlantic de afaceri (Transatlantic Business Council) – Observațiile CTA la propunerea unui TTIP, 10.5.2013.

⁽¹⁴⁾ Business Europe: TTIP – un instrument indispensabil pentru protecția investitorilor, 2.5.2014. ISDS – Sinteza poziției Business Europe – februarie 2015.

4.9 Având în vedere expunerea publică foarte mare a negocierilor pentru TTIP, CETA și ALS cu Japonia, se afirmă că nereușita în a obține un acord negociat în aceste situații ar avea efecte negative asupra perspectivei de a negocia o clauză ISDS în orice ABI, deoarece fiecare acord va avea un impact asupra următoarelor acorduri.

5. Preocupări și opoziție

5.1 Sprijinul față de ISDS nu se regăsește și în alte zone esențiale ale SC. Cu toate acestea, există un consens amplu potrivit căruia investitorii străini au nevoie de protecție față de exproprierea directă, nu trebuie să sufere discriminări și trebuie să aibă acces la aceleași căi aflate la dispoziția investitorilor interni.

5.2 S-a făcut auzită o opoziție fermă a sindicatelor, ONG-urilor, consumatorilor, organizațiilor de mediu și a celor pentru sănătatea publică de ambele părți ale Atlanticului.

5.3 Principala preocupare este că sistemul ISDS nu este adecvat scopului urmărit și că acesta conferă capitalului transnațional un statut juridic echivalent cu cel al unui stat suveran. Cu toate acestea, Comitetul remarcă faptul că, în cazul în care două țări doresc să promoveze relații economice între ele prin intermediul unui AII, fiecare va promite celelalte că va garanta anumite niveluri de tratament investitorilor și investițiilor din cealaltă țară.

5.4 De la un început modest, în care ISDS fusese conceput să ajute ISD să obțină compensații pentru exproprierea directă a proprietății private de către guvernele naționale din statele în curs de dezvoltare ale căror sisteme judiciare funcționau prost, acesta s-a amplificat, devenind un mecanism care:

- modifică în mod fundamental echilibrul de forțe dintre investitori, state și alte părți afectate;
- acordă prioritate drepturilor companiilor în raport cu dreptul guvernelor de a reglementa și dreptul suveran al națiunilor de a-și stabili afacerile interne.

5.5 Exproprierea și-a extins definiția pentru a cuprinde *măsuri echivalente cu exproprierea, exproprierea indirectă și exproprierea prin reglementare*. Efectul a constat în admiterea unor plângeri împotriva oricărei măsuri luate de stat care ar avea în mod potențial un impact asupra profiturilor actuale, a profiturilor viitoare sau a așteptărilor rezonabile în materie de profituri, chiar dacă politica sau măsura respectivă are o natură generală și nu se aplică în mod special respectivei investiții.

5.6 Hotărârile negative ale instanțelor naționale au fost contestate ca reprezentând „expropriere” în situații precum cauza de 500 de milioane USD intentată de gigantul farmaceutic din SUA Eli Lilly împotriva Canadei, în care se afirma că hotărârile Tribunalului Federal cu privire la două medicamente brevetate încalcă drepturile de investitor ale firmei. Aceasta este prima încercare a unei corporații farmaceutice deținătoare de brevete de a face uz de privilegiile extraordinare asigurate de acordurile comerciale ale SUA ca instrument pentru a face presiuni în direcția unei protecții a brevetelor care să asigure un mai mare monopol⁽¹⁵⁾.

5.7 În prezent, cabinete de avocatură specializate în dreptul întreprinderilor oferă consultanță și câștigă de pe urma unor cauze care nu au prea multă legătură cu exproprierea proprietății private. Un număr mic de cabinete de avocatură specializate în dreptul investițiilor au mers pe valul acestui tip de cazuri și acum domină piața.

5.8 Este ISDS necesară în cadrul TTIP?

5.8.1 În cadrul TTIP, este dificil de argumentat că investitorii au motive să se îngrijoreze cu privire la sistemele juridice naționale. Atât UE, cât și SUA dispun de sisteme juridice mature și robuste. Nu există motive evidente pentru care drepturile ISD nu ar putea fi protejate în mod adecvat prin incorporarea unei simple norme de protecție juridică nediscriminatorie și de acces egal la instanțele naționale. Argumente similare se pot aduce și în cazul Canadei sau al Japoniei. Dacă se dovedește dificilă punerea în aplicare a drepturilor internaționale prin negociere, mediere sau în tribunalele naționale din aceste democrații extrem de dezvoltate, atunci chestiunea ar trebui în principal rezolvată prin soluționarea litigiilor între state.

⁽¹⁵⁾ <https://www.citizen.org/eli-lilly-investor-state-factsheet>

5.8.2 Un raport al LSE, în care se analiza modelul de ABI al SUA din 2012, conchide că „anumite domenii în care prevederile ABI cu SUA depășesc legislația Regatului Unit sunt semnificative. Din aceste motive și în lumina dimensiunilor investițiilor SUA în Regatul Unit, considerăm că există un risc semnificativ de apariție a unor costuri politice pentru Regatul Unit, generate de abandonul unor politici viitoare pe care le-ar fi preferat sau de modificările aduse acestora în virtutea obiecțiilor investitorilor americani în Regatul Unit.”

5.8.3 Nu este credibilă afirmația că absența unui mecanism ISDS constituie un obstacol în calea investițiilor străine. Volumul investițiilor externe diferă mult de la un stat membru la altul. Unele din statele membre UE care au proceduri ISDS în TBI cu SUA primesc nivelurile cele mai scăzute de investiții externe dinspre SUA:

- Acțiunile de ISD între SUA și UE se ridică în prezent la 2,5 mii de miliarde USD (1,5 mii de miliarde EUR) de fiecare parte. Numai Belgia beneficiază de un nivel de ISD dinspre SUA de patru ori mai mare decât cel din China.
- Brazilia, cel mai mare stat-gazdă pentru ISD din întreaga Americă Latină, nu dispune de niciun acord de investiții cu clauze ISDS.
- Australia a dovedit că o țară poate exclude în mod credibil protecția investitorilor dintr-un acord comercial cu altă țară (SUA), incluzând-o totuși în acordurile cu alta (Coreea). Nu există niciun motiv pentru care UE să nu poată urma o cale similară.

5.8.4 Este extrem de îndoielnic argumentul că neintegrarea unui mecanism ISDS în TTIP ar slăbi capacitatea UE de a include ISDS în viitoare acorduri bilaterale comerciale și de investiții cu țări care nu fac parte din OCDE, precum China. China a construit deja o rețea densă de peste 130 de ABI (inclusiv cu 26 de state membre). Dorința Chinei de a încheia un acord este la fel de mare ca cea a UE. Este mai degrabă de pus sub semnul întrebării dacă este în interesul UE să le permită întreprinderilor de stat din China, care sunt în esență conduse de guvernul chinez, să folosească ISDS pentru a contesta politici guvernamentale. Acest mecanism ar permite unei țări străine să folosească un presupus proces comercial pentru a intra în discuții care ar trebui soluționate prin negocieri și diplomație.

5.8.5 Un document detaliat, publicat în martie 2015 de către Centrul pentru studii politice europene, Centrul pentru relații transatlantice și Universitatea John Hopkins, a conchis: „[...] includerea unui capitol privind protecția investițiilor în cadrul TTIP, alături de soluționarea litigiilor dintre investitori și stat (ISDS), este puțin probabil să genereze beneficii economice sau politice semnificative pentru UE. Analiza noastră arată, de asemenea, că includerea unor astfel de dispoziții ar duce la costuri economice și politice semnificative pentru UE. Deși este important să nu se exagereze amploarea potențialelor costuri, evaluarea noastră generală arată că este foarte probabil ca acestea să depășească orice potențial beneficiu pentru UE. În consecință, sugerăm ca, în cazul în care ISDS nu este însoțită de concesiuni considerabile din partea Statelor Unite, astfel încât să compenseze costurile legate de ISDS, ar fi prudent ca UE să aibă în vedere soluții alternative”⁽¹⁶⁾.

5.9 Scena politică actuală

5.9.1 Africa de Sud, Bolivia, Ecuador, Venezuela și Indonezia au început să-și rezilieze sau să renunțe treptat la ABI-urile în vigoare. Se vehiculează informația că și India își revizuieste acordurile, iar, în urma cauzei Philip Morris, Australia a anunțat că nu va mai fi de acord cu includerea unei clauze ISDS în niciun acord viitor.

5.9.2 Conferința națională a legiuitorilor, care reprezintă toate cele 50 de parlamente ale statelor din SUA, a anunțat⁽¹⁷⁾ că „nu va sprijini niciun acord comercial care include soluționarea litigiilor dintre investitori și stat”, deoarece aceasta le afectează „capacitatea ca, în calitate de legiuitori la nivel de stat, să elaboreze și să impună norme corecte, nediscriminatorii, care protejează sănătatea, siguranța și bunăstarea publică asigură sănătatea și siguranța la locul de muncă și protejează mediul înconjurător.”

⁽¹⁶⁾ Transatlantic Investment Treaty Protection (Protecție prin tratatul de investiții transatlantice), publicat simultan pe site-urile internet CEPS (www.ceps.eu) și CTR (<http://transatlantic.sais-jhu.edu>).

⁽¹⁷⁾ <http://www.citizen.org/documents/State-Legislators-letter-on-Investor-State-and-TPP.pdf>

5.9.3 Rezistența împotriva ISDS este în creștere și în Europa, Germania, Austria, Grecia și Franța punând sub semnul întrebării drepturile investitorilor în cadrul TTIP.

5.9.4 Au fost formulate avertismente în PE, de către membri marcanți ai influenței Comisiei INTA, care au solicitat eliminarea ISDS din TTIP.

5.9.5 Comitetul Regiunilor avertizează că ISDS între UE și SUA, care evită jurisdicția instanțelor ordinare, atrage după sine un risc semnificativ și, ca atare, poate fi eliminat ⁽¹⁸⁾.

5.9.6 Aceste sentimente le reflectă pe cele ale multitudinii de OSC europene care se opun integrării ISDS în TTIP. Una dintre principalele observații este că, dacă un investitor apelează întâi la sistemul juridic național și obține o hotărâre definitivă, acesta poate în continuare să depună plângere în fața unui tribunal de investiții. Acest tribunal devine astfel ultima instanță, ceea ce este considerat un sacrilegiu la adresa democrației.

6. Consultarea publică a CE privind protecția investitorilor și ISDS în TTIP

6.1 CESE salută decizia Comisiei de a lansa o consultare publică online pe tema ISDS în Acordul TTIP. Excluzându-se mesajele transmise în repetate rânduri, s-au primit 143 053 de contribuții, ceea ce dovedește amploarea interesului public. Documentul de lucru al serviciilor Comisiei publicat în ianuarie 2015 oferă o analiză temeinică a conținutului și substanței reacțiilor publicului ⁽¹⁹⁾.

6.2 Consultarea s-a bazat pe un text de referință întemeiat pe CETA. Din păcate, acest proiect de acord și cel cu Singapore nu au fost prezentate spre consultare publică. Cu toate acestea, faptul că CETA, cu privire la care negocierile s-au încheiat, a fost folosit „după ce s-a uscat cerneala” ca bază pentru consultarea publică a dus la anumite temeri că operația de consultare publică a fost deja o punere în fața unui fapt împlinit, menită să parafazeze noua generație de acorduri de investiții propuse de UE. Această teamă a fost exacerbată de faptul că documentul de consultare se concentra asupra modalităților și nu conținea nicio întrebare specifică cu privire la includerea principiului ISDS în TTIP. Trebuie spus că obiectivul consultării consta în a cere opinia părților interesate cu privire la modalități de îmbunătățire a ISDS în TTIP.

6.3 Consultarea a adăugat puține informații noi la corpusul masiv de informații disponibil de pe urma dezbaterii publice intense online cu privire la ISDS. Cu toate acestea, ea a constituit un exercițiu extrem de util de aducere laolaltă a diferitelor tipuri de argumente și de a furniza societății civile ocazia de a contribui direct.

6.4 Este regretabil că unii susținători ai ISDS au considerat nefondate 97 % din răspunsurile transmise colectiv, prin intermediul unei varietăți de platforme online. Transmitterile colective constituie o parte legitimă a consultării publice. CESE salută asigurările primite din partea CE că „toate răspunsurile au fost luate în considerare în aceeași măsură”.

6.5 Deși observă că mai puțin de 1 % din respondenți au afirmat că sunt investitori în SUA, CESE nu consideră că acest fapt constituie o problemă. În ceea ce privește chestiuni precum democrația și drepturile suverane ale statelor de a-și organiza afacerile interne, contribuția amplă a SC și opinia acesteia sunt elemente esențiale și vitale.

6.6 Au fost identificate de CE patru domenii în care ar trebui explorate în continuare posibile îmbunătățiri:

- protecția dreptului de a reglementa;
- crearea și funcționarea curților de arbitraj;
- relația dintre sistemele juridice naționale și ISDS;
- revizuirea deciziilor de tip ISDS printr-un mecanism de apel.

⁽¹⁸⁾ CoR – TTIP – ECOS –V- 063 2.15.

⁽¹⁹⁾ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/january/tradoc_153044.pdf

Acestea sunt detaliate în documentul de reflecție „Investițiile în cadrul TTIP și dincolo de acesta – calea de urmat spre reformă”, prezentat de comisarul Malmström Parlamentului European și Consiliului în mai 2015.

6.7 CESE este surprins să afle că, în ședința dialogului societății civile din 18 mai, s-a confirmat că modelul de protecție a investitorului folosit în prezent în negocierile ALS cu Japonia este cel convenit în acordul CETA. Având în vedere că comisarul, în documentul de reflecție „Investițiile în cadrul TTIP și în afara acestuia – calea de urmat spre reformă” prezentat PE la 6 mai, a identificat numeroase domenii de îmbunătățire a textului CETA, Comitetul este preocupat de faptul că acesta constituie în continuare baza de negociere cu un partener global atât de important precum Japonia.

7. Dreptul de a reglementa

7.1 CESE este preocupat de faptul că contribuția la consultarea publică prezentată de Forumul European al Serviciilor solicită reducerea la minimum a excepțiilor și limitărilor și cere CE să „își utilizeze mandatul de negociere în contextul Tratatului de la Lisabona pentru a îmbunătăți și a consolida, și nu a dilua” ISDS. Printre aceste solicitări se numără și „Clauza națiunii celei mai favorizate fără rezerve și clauze privind tratamentul național și tratamentul corect și echitabil fără rezerve; o clauză de protecție cu aplicare largă, fără excepții pentru anumite sectoare, fără mecanisme de filtrare, cu compensare deplină pentru exproprierea directă și indirectă ⁽²⁰⁾”.

7.2 ISDS este folosit în măsură tot mai mare pentru a evita confruntarea cu sistemele juridice naționale și pentru a acționa în schimb guvernele în instanțe internaționale de drept privat, solicitând compensații din banii contribuabililor pentru politici de interes public care, conform acuzațiilor, limitează profiturile. Aceste acțiuni apar în special în domeniul sănătății și cel al protecției mediului.

7.3 Câteva cazuri recente intens mediatizate au intensificat opoziția față de ISDS:

- Philip Morris vs. Australia privind ambalajele de țigări, cauza susținând că firma este privată de valoarea investiției acesteia în mărci comerciale și alte drepturi de proprietate intelectuală;
- pe baza prevederilor TCE, Vattenfall cere o despăgubire de peste 3,7 miliarde USD din partea Germaniei în urma deciziei de a se renunța treptat la energia din surse nucleare;
- Lone Pine vs. Canada, solicitând despăgubiri de 250 de milioane CAN după ce provincia Quebec a impus un moratoriu asupra fracturării hidraulice din pricina preocupărilor de protecție a mediului;
- Veolia vs. Egipt privind decizia acestuia de a mări salariul minim, pe baza argumentului că acest lucru va dăuna profiturilor companiei;
- Libia a fost nevoită să plătească 935 milioane USD unei societăți din Kuwait pentru profituri pierdute de pe urma unor oportunități reale și sigure, în urma anulării unui proiect de turism ⁽²¹⁾. Investitorul investise numai 5 milioane USD în proiect, iar lucrările de construcție nici nu începuseră.
- România a fost acționată în instanță de către Micula pentru o investiție pe care o efectuase înainte de aderarea României la UE, beneficiind de un stimulent guvernamental pentru întreprinderi. În urma aderării, pentru conformarea la normele privind ajutoarele de stat, România și-a încetat programul de stimulente. Curtea a acordat o compensație de 116 000 USD plus dobândă (totalul estimat fiind de 250 000 USD) pentru nerespectarea obligațiilor asumate prin ABI. În 2014, DG Concurență a inițiat o acțiune în încetare împotriva României, obligând-o să nu plătească, deoarece plata ar fi considerată ajutor de stat ilegal. În pofida acestei hotărâri, arbitrii au permis Micula să deschidă o procedură de despăgubire înaintea instanțelor SUA, folosind o clauză referitoare la Convenția de la New York.

⁽²⁰⁾ Răspunsul ESF la Consultarea publică privind ISDS, 20.6.2014.

⁽²¹⁾ <http://www.iisd.org/itn/2014/01/19/awards-and-decisions-14/>

7.4 Tratatul de investiții interzic orice restricții privind repatrierea fondurilor sau a profiturilor. Guvernele nu pot să impună controale ale capitalurilor pentru a pune capăt atacurilor asupra monedelor lor sau să restricționeze fluxurile de „capital speculativ” în cursul unei crize, deși FMI consideră că astfel de controale constituie o măsură politică esențială. Niciun stat nu a fost lovit de cauze ISDS mai tare decât Argentina, care a trebuit să plătească peste 500 de milioane USD în urma deciziei sale de a decupla peso-ul de dolarul SUA în 2002.

7.5 Excepții pentru serviciile publice există în capitolul 11 al CETA (*Comerțul transfrontalier cu servicii*), însă nu există scutiri sau excluderi pentru acestea în capitolul 10 (*Protecția investitorilor*). În principiu, deși pare corect ca investitorii să fie protejați împotriva unor acte arbitrare ale autorităților de stat, definiția exproprierii și mai ales a exproprierii indirecte generează preocupări în ce privește capacitatea statelor de a retransferea anumite activități furnizate în prezent de entități comerciale către furnizori de stat, pentru motive legitime de politică publică. Exproprierea, în sensul capitolului 10, include orice legislație care are efectul de a reduce valoarea unei afaceri private. Compensarea trebuie să reflecte „pierdere reală”. Acest lucru poate face ca economic să fie prohibitiv pentru state să readucă servicii în aria furnizării prin întreprinderi de stat.

7.6 În CETA se recunoaște că definiția exproprierii indirecte este prea largă, în anexa X.11 punctul 3 încercându-se o clarificare a chestiunii prin detalierea obiectivelor politicilor publice care nu ar constitui expropriere indirectă, precum sănătatea, siguranța sau mediul. Există însă pericolul ca această formulare să fie interpretată ca fiind prescriptivă, lăsând alte obiective mai ample de politică publică, precum politica economică sau bugetară sau renaționalizarea serviciilor esențiale la îndemâna acțiunilor în despăgubire în temeiul exproprierii indirecte în contextul ISDS. Este esențial să se clarifice chestiunea.

7.7 În declarația privind planurile sale de a preîntâmpina abuzul de ISDS din partea investitorilor, CE afirmă că „ar dori să includă dispoziții care să preîntâmpine acțiunile în justiție neserioase”⁽²²⁾ în TTIP. Proiectul CETA prevede, de asemenea, o procedură rapidă de respingere a acțiunilor în justiție nejustificate și neîntemeiate. Cu toate acestea, definirea termenului „neserios” în terminologie strict juridică va fi deosebit de dificilă și are potențialul de a furniza noi subiecte fertile pentru avocații specializați în investiții.

7.8 În proiectul CETA se prevede, de asemenea, o definiție neinterpretabilă pentru „tratament corect și echitabil”. Ea este însă considerată prea amplă de către oponenții ISDS și insuficient de flexibilă de către comunitatea de afaceri. Ea lasă o anumită latitudine de interpretare instanței și este lipsită de un mecanism flexibil de revizuire.

7.9 Simpla amenințare cu acțiunea în justiție în contextul ISDS poate crea o teamă de reglementare care să convingă guvernele să nu reglementeze în interesul public pentru a nu face obiectul acțiunilor respective și al despăgubirilor aferente. De exemplu, Noua Zeelandă și-a întrerupt procesul de promulgare a legislației privind ambalarea fără însemne a tutunului până la momentul deciziei finale în cauza Philip Morris vs. Australia.

7.10 Într-o informare transmisă de firma de avocatură Freshfields Bruckhaus Deringer clienților săi multinaționali – „Întreprinderile sunt mai conștiente în prezent de potențiala relevanță a tratatelor de investiții, nu numai ca protecție de ultimă instanță pentru situațiile în care se confruntă cu probleme, ci și ca instrument important de limitare prealabilă a riscurilor la asumarea unor investiții”.

7.11 Deși CE s-a angajat să asigure faptul că, în contextul viitoarelor acorduri comerciale și de investiții ale UE, un stat nu poate fi obligat să anuleze o măsură, sistemul ignoră impactul potențial al amenințării cu o amendă uriașă după intentarea unei acțiuni în despăgubire în valoare de mai multe milioane de dolari.

7.12 Proiectul CETA prevede, printre altele, că cheltuielile de arbitraj sunt suportate de partea care pierde procesul. Această dispoziție înseamnă că părțile care intentează acțiuni neîntemeiate vor fi obligate să plătească cheltuielile. Cu toate acestea, date fiind dimensiunile uriașe ale despăgubirilor cerute în majoritatea cauzelor recente, este improbabil ca acest factor să împiedice companiile multinaționale, care dispun de lichidități suficiente, și cabinetele de avocatură specializate să inițieze acțiuni, ținând seama de câștigurile potențiale. Pe de altă parte, cheltuielile de arbitraj în medie de 4 milioane USD pentru fiecare parte constituie probabil o piedică suficient de mare în calea intentării de acțiuni în temeiul ISDS de către IMM-uri.

⁽²²⁾ CE – Fișă informativă privind ISDS, punctul 8, publicată la 3.10.2013.

8. Crearea și funcționarea tribunalelor de arbitraj

8.1 Sistemul existent este prezentat în capitolul 3. Această problemă constituie o preocupare generală în rândul participanților la consultare.

Există un acord general că ISDS nu poate continua în formatul actual.

8.2 Arbitrii pentru investiții

8.2.1 Arbitrii sunt selectați pentru fiecare cauză de către părți: fiecare parte desemnează un arbitru, iar al treilea este desemnat în urma acordului ambelor părți. În lipsa acestui acord, al treilea arbitru este desemnat în mod normal de o autoritate de numire. Această practică diferă de situația judecătorilor naționali, care sunt numiți fără implicarea părților. Aceștia sunt cel mai adesea aleși din ICSID și UNCITRAL și reprezintă membri deosebit de specializați ai profesiei juridice, printre care juriști de prestigiu, profesori universitari și foști judecători. Spre deosebire de practica din cadrul OMC, se pare că nici avocații care apără guvernele în cauzele ISDS, nici negociatorii guvernamentali ai tratatelor de investiții nu au fost aleși ca arbitri în cauze care implică alte state.

8.2.2 Așa cum menționează *Corporate Europe Observatory* (CEO) ⁽²³⁾, mulți au funcționat însă ca avocați ai părților în alte cauze: 50 % pentru investitori și 10 % pentru state. Acest schimb de roluri între un număr relativ redus de juriști (15 juriști au îndeplinit funcția de arbitru în 55 % din numărul total al cauzelor) ⁽²⁴⁾ este considerat uneori drept stimul al solidarității între companii, ceea ce poate duce la „compromisuri nesănătoase” ⁽²⁵⁾. O creștere a numărului de nominalizări ale unor arbitri refuzate de partea adversă este semn al preocupării cu privire la imparțialitatea grupului de candidați din care se alege ⁽²⁶⁾.

8.3 Este clar că prevederile CETA privind alegerea și conduita arbitrilor și desfășurarea procedurilor, deși recunoscute de multe părți drept o îmbunătățire în anumite domenii, nu se bucură de un sprijin solid din partea SC. Există îngrijorări grave cu privire la crearea și funcționarea tribunalelor de arbitraj:

- Propunerile statelor de reglementare în interesul public ar putea în continuare să facă obiectul unei solicitări de compensare care va fi audiată de un grup de trei juriști privați.
- Garanțiile privind conflictele de interese sunt slabe și nu fac suficient pentru a liniști temerile că această problemă poate fi eliminată în interiorul sistemului ISDS. Articolul X alineatul (25) din CETA prevede că arbitrii trebuie să respecte orientările Asociației Internaționale a Barourilor privind conflictele de interese în arbitrajul internațional. Însă această prevedere nu rezolvă problema fundamentală a unor anumite persoane care preiau funcția de avocat și cea de arbitru pentru aceeași parte în cauze diferite, ceea ce constituie problema principală în materie de conflict de interese.
- Proiectul CETA prevede că normele de transparență ale UNCITRAL se aplică prezentării de informații către public și că toate audierile sunt deschise publicului. Acest mijloc, inițial atrăgător, de realizare a transparenței este însă contrarar substanțial de puterea discreționară a tribunalului de a desfășura audieri cu ușile închise și de a nu face publice documentele.

⁽²³⁾ Observatorul european al întreprinderilor (*Corporate Europe Observatory* – CEO) este un grup fără scop lucrativ de activiști și cercetători, care elaborează studii de cercetare și publică rapoarte privind activitățile de lobby ale întreprinderilor la nivelul UE (<http://corporateeurope.org/>).

⁽²⁴⁾ CCPE: ISDS – situația actuală și perspectivele de reformă, 21.1.2014.

⁽²⁵⁾ Document de lucru al OCDE privind investițiile internaționale nr. 2012/3, p. 44-45.

⁽²⁶⁾ UNCTAD – Reforma ISDS – În căutarea unei foi de parcurs – Notă de prezentare a punctelor-cheie nr. 2, iunie 2013, p. 4.

9. Relația dintre sistemele judiciare naționale și ISDS

9.1 ISD beneficiază în prezent de un drept aproape unic prin care o persoană poate aduce un stat în fața unui tribunal de arbitraj în temeiul dreptului internațional. Legislația în materie de drepturi ale omului asigură drepturi specifice, dar, în mare parte pentru a se evita eludarea sistemelor juridice naționale, persoanele fizice trebuie să epuizeze mijloacele locale înainte de a putea face apel la o instanță internațională. CETA nu impune epuizarea mijloacelor locale. Investitorilor li se cere numai să caute consultanță.

9.2 Statele membre au evidențiat preocupări esențiale legate de tratate și de dispozițiile constituționale cu privire la ISDS, așa cum este prezentat acesta în CETA și este avut în vedere pentru TTIP ⁽²⁷⁾. Îmbunătățirile propuse până în prezent la ISDS în ABI-uri nu au redus aceste preocupări ⁽²⁸⁾. În politica sa comercială (articolele 205 și 207 din TFUE), UE are obligații față de principiile stabilite în articolul 3 din Tratatul UE, de CDF și de alte standarde legale.

Cu toate acestea, în contextul unui acord comercial, în cadrul căruia litigiile în materie de investiții sunt tranșate de instanțe internaționale de arbitraj care nu răspund juridic în același cadru, se poate ajunge la decizii care nu sunt în conformitate cu legislația UE (a se vedea punctul 7.3 – *Micula vs. România*).

9.3 Această delegare a competenței către instanțele de arbitraj de drept privat care nu sunt limitate de principiile UE ar putea să nu fie cuprinsă în dispozițiile Tratatului de la Lisabona și ar putea avea un caracter semnificativ ultra vires. CJUE a stabilit ca astfel de competență internațională să fie condiționată de absența oricărei atingeri aduse principiului respectării autonomiei sistemului juridic al UE și repartizării competențelor stabilită prin tratate ⁽²⁹⁾.

9.4 Având în vedere că integrarea clauzei ISDS în TTIP trebuie să fie decisă cu acordul tuturor părților, este nevoie de acordul celor 28 de parlamente ale SM înainte de intrarea în vigoare (provizorie). Principiul subsidiarității trebuie recunoscut în ce privește excluderea instanțelor naționale.

9.5 Trebuie să se recunoască tensiunea dintre legislația UE și cea internațională, mai ales în domeniile în care este vorba despre monopolul CJUE asupra competenței (art. 19 TUE și art. 263 și urm. TFUE). Avizul CJUE privind aderarea UE la CEDO ⁽³⁰⁾ și abordarea UE care prevede întâietatea legislației UE în cauza *Micula vs. România* reprezintă dovezi în acest sens. Articolul 14.16 al proiectului CETA infirmă existența unor efecte directe ale CETA și solicită încorporarea prevederilor acordului în legislația UE sau cea a SM pentru a putea fi invocate de investitori. Acest lucru complică și mai mult relațiile dintre ordinea juridică a UE și cauzele ISDS decise de instanțe de arbitraj.

9.6 În ce privește crearea primei clauze ISDS în tratatele de liber schimb ale UE, cu impact mondial asupra SM și a multor cetățeni UE, CESE consideră că este absolut vital ca CJUE să evalueze respectarea legislației UE în prealabil. Aceasta este deosebit de importantă în raport cu valorile fundamentale ale UE și cu CDF, dar și în ce privește monopolul CJUE asupra interpretărilor juridice și subsidiaritatea. Prin urmare, trebuie obținut un aviz juridic adecvat și trebuie să se țină seama de acesta înainte de intrarea în vigoare a acordului, precum și înainte de intrarea în vigoare provizorie a acestuia (articolul 218 TFUE). În acest context, ar trebui observat că, în cazul intrării în vigoare a CETA, acesta dispune de o clauză de supraviețuire prin care se extind prevederile acestuia, în cazul denunțării, pe termen de 20 de ani pentru investițiile efectuate înainte de denunțării.

⁽²⁷⁾ Aviz juridic „Europa- und verfassungsrechtliche Vorgaben für das Comprehensive Economic and Trade Agreement der EU und Kanada (CETA)” (Dispozițiile europene și constituționale pentru Acordul economic și comercial cuprinzător dintre UE și Canada) elaborat de dr Andreas Fischer-Lescano, Bremen, octombrie 2014; „Modalități de protecție a investițiilor și soluționarea disputelor între investitor și stat (ISDS) în cadrul TTIP din perspectiva sindicatelor” dr Markus Krajewski, Universitatea Friedrich-Alexander, Erlangen-Nürnberg, FES octombrie 2014; „Freihandelsabkommen, einige Anmerkungen zur Problematik der privaten Schiedsgerichtsbarkeit” (Acordurile de liber schimb, câteva observații privind chestiunea arbitrajului privat), prof. Siegfried Broß, Raport privind Mitbestimmungsförderung (promovarea participării la luarea deciziilor) nr. 4, H. Böckler Stiftung, 2015.

⁽²⁸⁾ „CETA: «Verkaufte Demokratie», *Corporate Europe Observatory*.

⁽²⁹⁾ CJUE, Avizul 1/91 din 14.12.1991 – SEE 1; Avizul 1/00 din 18.4.2002 – SACE; Avizul 1/9 din 8.3.2011 – Curtea Unică în materie de Brevete.

⁽³⁰⁾ Avizul CJUE 2/13 din 18.12.2013.

9.7 Este nevoie urgent ca CE să analizeze cum să trateze ABI intra UE și ABI dintre SM UE și țări terțe, mai ales cele cu țări dezvoltate precum SUA, Canada, care conțin mecanisme ISDS nereformate și care pot fi folosite în prezent pentru a contesta dreptul unui stat de a reglementa și de a realiza politici legitime de stat. Majoritatea acestor acorduri conțin, de asemenea, și clauze de supraviețuire, ceea ce complică și mai mult procesul denunțării lor.

10. Mecanisme de apel

10.1 În consultarea publică s-a evidențiat un sprijin amplu al SC față de un mecanism de apel, aspect reafirmat la audierea publică a CESE.

10.2 Proiectul de CETA nu conține niciun sistem de apel. Cu toate acestea, în proiect se prevede posibilitatea creării unui astfel de sistem. CETA prevede consultări viitoare cu privire la sistemele și modalitățile de apel. Această proiectare în viitor a momentului problematic minimizează importanța problemei. Trebuie găsită urgent o soluție.

10.3 În principiu, hotărârea unui tribunal este definitivă, revizuirea sau anularea ei nefiind posibilă decât în circumstanțe cu totul extreme⁽³¹⁾. Acest lucru diferă profund de orice sistem de justiție național și nu răspunde la preocupările fundamentale exprimate în consultare.

11. Cum poate fi reformat sistemul ISDS

11.1 UNCTAD a definit cinci opțiuni pentru reformarea ISDS:

- ajustarea sistemelor existente prin AII;
- limitarea accesului investitorilor la ISDS;
- promovarea sistemului alternativ de soluționare a litigiilor între state;
- introducerea unui mecanism de apel;
- crearea unei Curți internaționale permanente pentru investiții.

11.2 CESE consideră că aceste opțiuni merită o analiză mai detaliată. CE a studiat primele patru opțiuni la momentul definirii unei noi abordări a protecției investitorilor și a ISDS în CETA și în proiectul de acord UE-Singapore. Exercițiul de consultare a dovedit că se mențin preocupări profunde. Comitetul consideră că ideea creării unei Curți internaționale pentru investiții este cea mai bună cale de urmat, deoarece ar reuși în mare măsură să asigure legitimitatea și transparența sistemului și să ducă la o interpretare mai coerentă și la o mai mare acuratețe a deciziilor. În acest context, CESE salută declarația comisarului pentru comerț în Comisia pentru comerț internațional (INTA), la 18 martie 2015: „O instanță multilaterală ar reprezenta o utilizare mai eficientă a resurselor și ar avea mai multă legitimitate”.

11.3 Totuși, CESE nu consideră că este o soluție viabilă desfășurarea în paralel a negocierilor privind ISDS în cadrul TTIP cu opțiunea pe termen mediu de înființare a unei Curți internaționale pentru investiții. Dacă se ajunge la un acord în contextul TTIP, acest acord va deveni aproape sigur standardul absolut și va submina orice perspectivă de a se câștiga sprijinul pentru o Curte internațională. Situația este complicată și mai mult prin faptul că TTIP nu prevede o extrapolare automată la Acordul economic și comercial cuprinzător (CETA). Este important să se sublinieze faptul că negocierile privind CETA au fost încheiate și nu există nicio garanție că guvernul canadian va accepta să includă orice modificări convenite în cadrul TTIP.

⁽³¹⁾ Convenția ICSID, art. 52.

11.4 Prin adoptarea strategiei actuale, CE se confruntă cu perspectiva că prima sa încercare de negociere a protecției investitorilor ar putea conduce la trei sisteme diferite: pentru SUA, Canada și Singapore. Pe de altă parte, în cazul în care Comisia pune în aplicare un sistem uniform, acesta va fi obținut în urma unor negocieri foarte dificile. CESE consideră că în acest caz ar fi practic imposibil să se mai câștige sprijinul necesar pentru reorientarea eforturilor în vederea creării unei instanțe internaționale.

11.5 Prin urmare, CESE conchide că momentul în care actori mondiali majori, precum SUA, Canada și Japonia, sunt implicați în noi negocieri comerciale și de investiții concomitente oferă o ocazie unică de a crea o instanță internațională pentru investiții. De asemenea, Comitetul consideră că aceasta reprezintă și cea mai bună ocazie de a convinge țările în curs de dezvoltare, în care nevoia de protecție a investitorilor este probabil mult mai mare, să participe la un nou sistem global.

Bruxelles, 27 mai 2015.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

ANEXĂ

la Avizul Comitetului Economic și Social European

Următorul aviz contrar, care a primit cel puțin un sfert din numărul voturilor exprimate, a fost respins în timpul dezbaterii:

Se elimină întregul text al avizului și se înlocuiește cu următorul text:**1. Concluzii și recomandări**

1.1 Investițiile străine directe (ISD) reprezintă o contribuție importantă la creșterea economică și la crearea locurilor de muncă. Întreprinderile care investesc în altă țară își asumă *ipso facto* un risc specific, dar contractanții străini trebuie protejați împotriva unui tratament disproporționat și abuziv din partea statului-gazdă în care au investit, cum ar fi exproprierea directă, discriminarea pe criteriul cetățeniei și tratamentul neloial și inegal în raport cu investitorii interni. Este important să existe un mecanism neutru de soluționare a litigiilor. Investițiile se fac adesea pe termen foarte lung și este posibil ca situația politică din statele-gazdă să se schimbe.

1.1.1 Un acord internațional de investiții (AII) între două state (sau regiuni) implică legislație internațională. Pentru a fi eficientă, aceasta necesită un mecanism internațional de soluționare a litigiilor care să fie eficace și echilibrat.

1.1.2 Însă în majoritatea AII mecanismul de soluționare a litigiilor nu face nicio deosebire între societățile individuale și statul-gazdă în cadrul procedurii de soluționare a litigiilor dintre investitori și stat (ISDS) ⁽¹⁾. Soluționarea litigiilor dintre investitori și stat are caracter retroactiv. Spre deosebire de procedura de soluționare a litigiilor a OMC, atunci când un stat pierde o cauză, acest lucru implică numai plata despăgubirii, nefiind nevoie să abroge legislația respectivă. Investițiile nu intră în competența OMC, fiind eliminate din agenda Rundei de la Doha din 2003.

1.2 Uniunea Europeană este atât cel mai important furnizor, cât și cel mai mare beneficiar de investiții internaționale. Investițiile reprezintă un interes fundamental pentru întreprinderile din UE, inclusiv pentru IMM-uri. Prin urmare, Comitetul salută poziția Comisiei ⁽²⁾ potrivit căreia ISDS este:

- un instrument important pentru protecția investițiilor și, prin urmare, pentru promovarea și asigurarea creșterii economice în UE;
- o cale eficientă de a asigura punerea în practică a obligațiilor asupra cărora partenerii noștri comerciali și investitorii noștri s-au pus de acord prin semnarea de tratate de investiții.

1.2.1 O masă rotundă de afaceri pe tema Parteneriatului transatlantic pentru comerț și investiții (TTIP), organizată de Grupul «Angajatori» al CESE, a formulat într-o declarație comună ⁽³⁾ următoarea concluzie: «Un acord internațional precum TTIP ar trebui să creeze condiții favorabile care să atragă un nivel ridicat de investiții viitoare pe piața transatlantică. Aceasta presupune acordarea unui acces amplu și a unui tratament nediscriminatoriu investitorilor de ambele părți și îmbunătățirea cadrului actual privind PI, inclusiv a ISDS, făcând acest mecanism mai accesibil pentru IMM-uri și găsind un echilibru just între drepturile investitorilor și dreptul statelor și al autorităților locale de a reglementa în interesul public».

⁽¹⁾ Aproximativ 93 % din cele peste 3 250 de AII semnate până în prezent prevăd o procedură ISDS, deși aceasta a fost folosită în mai puțin de 100 de cazuri, ceea ce reprezintă sub 3 %.

⁽²⁾ CE – Fișă informativă privind ISDS – Punctul 2 – 3.10.2013.

⁽³⁾ Masa rotundă de afaceri a CESE – Declarația comună privind TTIP, 16.12.2014.

1.3 Acordul comercial dintre UE și Canada (CETA), încă neratificat, include un capitol extins privind protecția investițiilor, inclusiv dispoziții privind ISDS. Acesta, împreună cu capitolul privind investițiile din Acordul de liber schimb UE-Singapore ⁽¹⁾, este primul acord de investiții negociat de UE după ce a dobândit, în 2009, competențe legate de investiții în temeiul Tratatului de la Lisabona. Acest fapt a contribuit în mare măsură la abordarea chestiunilor rămase nesoluționate, dar ISDS trebuie să evolueze în continuare.

1.4 În afară de principiul «națiunii celei mai favorizate» și de clauza inclusă în mod obișnuit de Comisie privind compensațiile în caz de război, revoluție etc., Comitetul insistă ca protecția investitorilor realizată în temeiul unui acord internațional de investiții (AII) și, prin urmare, pasibilă de aplicarea procedurilor ISDS, să fie limitată la patru măsuri de protecție de fond, și anume:

- nediscriminarea investitorilor pe criteriul cetățeniei;
- un standard de tratament minim, în general descris ca fiind «corect și echitabil»;
- compensații reale, prompte și adecvate în caz de expropriere (nediscriminatorie și cu garanții procedurale);
- posibilitatea transferului de fonduri legate de investiția respectivă.

1.5 De-a lungul timpului, recurgerea la ISDS a dat naștere la o serie de abuzuri, reale sau percepute ca atare, și este necesară remediarea situației. ISDS trebuie actualizat. Comitetul salută cele patru direcții în care vor continua studiile privind protecția investițiilor și ISDS, identificate de Comisie în ianuarie 2015 ca rezultat al consultării publice cu privire la protecția investițiilor și ISDS în cadrul TTIP, ca urmare a includerii sale în mandatul de negociere acordat în unanimitate de către statele membre.

1.5.1 Acestea acoperă următoarele subiecte:

- protecția dreptului statului de a reglementa;
- crearea și funcționarea curților de arbitraj;
- revizuirea deciziilor ISDS printr-un mecanism de apel;
- relația dintre ISDS și sistemele judiciare naționale.

1.5.2 Comitetul consideră că protecția adecvată a **dreptului de a reglementa al statului** este esențială și orice ambiguități rămase ar trebui eliminate. Așa cum s-a afirmat în Avizul CESE privind TTIP ⁽²⁾, «este esențial ca orice dispoziție în materie de ISDS propusă în TTIP să nu aducă atingere dreptului statelor membre UE de a introduce reglementări în interes public». AII anterioare au fost concepute în primul rând din necesitatea de a proteja investițiile. Atât CETA, cât și Acordul UE-Singapore au înăsprit definiții cheie pentru a evita interpretări nejustificate și, în preambul, menționează în mod specific dreptul de a reglementa. CESE consideră că această precizare ar trebui să fie inclusă acum în corpul textului oricărui astfel de acord, ca articol separat.

1.5.3 Este esențial ca **arbitrii din curțile de arbitraj ISDS** să fie pe deplin imparțiali și să nu fie pasibili de conflicte de interese. Comitetul solicită ca toți arbitrii să fie aleși dintr-o listă prestabilită de părțile din acordul respectiv și să se stabilească calificări clare ale acestor arbitri, în special să fie calificați pentru a exercita o funcție judiciară și să fi demonstrat că dețin cunoștințe la nivel de expert în domeniile relevante ale dreptului internațional.

⁽¹⁾ De asemenea încă neratificat și în prezent atacat la Curtea de Justiție cu privire la posibila sa definire ca acord «mixt» și, prin urmare, necesitând aprobarea tuturor parlamentelor statelor membre.

⁽²⁾ Avizul CESE – *Relațiile comerciale transatlantice și poziția CESE cu privire la îmbunătățirea cooperării și la un eventual acord de liber schimb UE-SUA* (JO C 424, 26.11.2014, p. 9).

1.5.4 Este, de asemenea, esențial un mecanism de apel – un proces juridic fără drept de apel este foarte rar, pe bună dreptate, deși există în actualele AII. CESE observă că în directivele de negociere inițiale pentru TTIP se făcea referire la un mecanism de apel. Modul de concepere a unui astfel de mecanism va fi extrem de important, inclusiv metodele de desemnare a membrilor, calificările și remunerarea lor, precum și orice limită de timp care urmează să fie aplicată. Mecanismul ar trebui să funcționeze atât pentru erorile de drept, cât și pentru erorile de fapt. Ar trebui analizat din timp dacă nu ar putea fi transformat dintr-un mecanism bilateral într-unul multilateral, eventual pe modelul Organului de apel al OMC. Orice astfel de mecanism va antrena costuri suplimentare, dar ar trebui să se țină seama de acest lucru.

1.5.5 Relația dintre **ISDS și sistemele judiciare naționale** va fi mai dificil de rezolvat. AII sunt acorduri internaționale, iar instanțele naționale nu au în mod necesar competența de a interpreta chestiuni de drept internațional. Chiar și cel mai bun sistem poate genera erori, însă ar trebui interzisă introducerea de două ori a aceleiași cauze. Părțile potențiale la un litigiu ar trebui fie să ia o decizie definitivă la începutul procedurii, fie să-și piardă dreptul de a apela la tribunalele naționale de îndată ce fac uz de ISDS.

1.6 Soluția pe termen mai lung constă într-un **tribunal internațional** multilateral. Acesta trebuie conceput în paralel cu dezvoltarea ISDS în cadrul TTIP și în afara acestuia. Este esențial să rămână în picioare o formă oarecare de protecție internațională a investitorilor cât timp este negociat și înființat un astfel de organism internațional.

1.6.1 Este important să se asigure masa critică pentru înființarea unui tribunal internațional ca obiectiv pe termen mai lung pentru soluționarea litigiilor de investiții. Un astfel de mecanism de apel internațional va fi cel mai probabil acceptat de toate părțile dacă este instituit prin consens, aspect care ar trebui să țină seama de problemele conexe eventuale cu care se confruntă toate noile instituții internaționale, inclusiv Curtea Penală Internațională.

1.6.2 CESE avertizează că nu este de dorit ca, așa cum s-a sugerat, statele membre ale G7, aflate toate în prezent în cursul negocierii unor AII, să înceapă să înființeze separat un tribunal internațional. O masă critică nu se poate obține decât dacă sunt implicate de la început o gamă mult mai largă de state și dacă se lasă posibilitatea deschisă ca alte state să adere dacă și când sunt interesate.

1.6.3 Între timp, CESE recomandă UE și SUA să se angajeze în negocierea unui mecanism bilateral de soluționare a disputelor de investiții în cadrul TTIP.

2. Cadrul general

2.1 Comitetul remarcă faptul că, în cazul în care două țări doresc să promoveze relații economice între ele prin intermediul unui AII, fiecare va promite celeilalte că va garanta anumite niveluri de tratament investitorilor și investițiilor din cealaltă țară. Aceste promisiuni asumate voluntar vor fi supuse unui proces complet de ratificare la nivel național. Procedând astfel, cele două state nu acordă în niciun fel prioritate interesului unei întreprinderi în raport cu propriul drept suveran de a reglementa. Pentru a apăra interesele statului de drept însă, guvernele trebuie să respecte garanțiile acordate.

2.2 Comitetul recunoaște că, deși statele negociatoare încearcă să includă dispoziții de protejare a propriilor întreprinderi împotriva acțiunilor discriminatorii din partea partenerilor comerciali, este nerealist ca o societate lezată să se aștepte ca orice litigiu să fie abordat automat la nivel interstatal, ridicând astfel problema la un nivel politic sau diplomatic.

2.2.1 Dacă întreprinderile s-ar baza pe UE să abordeze litigiile la nivel interstatal, nu s-ar putea urmări decât foarte puține cauze, iar întreprinderile mai mici ar avea mai puține șanse să fie auzite. Este improbabil să existe multe cauze între două sisteme juridice mature și democratice, însă în cazul în care procedurile de soluționare a litigiilor la nivel interstatal ar deveni norma, numărul de cauze ar crește în mod cert, cu implicații grave pentru state din perspectiva resurselor.

2.2.2 Așa cum a arătat ⁽¹⁾ chiar doamna comisar Malmström în ce privește negocierile pentru TTIP, în instanțele din SUA nu poate fi invocat dreptul internațional și nicio lege a Statelor Unite nu interzice discriminarea contra investitorilor străini. În alte țări, instanțele naționale pot fi și mai puțin de încredere.

⁽¹⁾ Parlamentul European, 6 mai.

2.2.3 Investițiile nu sunt identice cu comerțul. Într-un litigiu comercial, este în mod clar responsabilitatea statului să ia conducerea. Astfel de litigii implică de obicei o categorie de produse, cum ar fi bananele, panourile solare sau textilele: dumpingul reprezintă o problemă esențială cu care se confruntă Organul de soluționare a litigiilor al OMC.

3. Evoluția ISDS

3.1 Deși numărul total al cauzelor ISDS ⁽¹⁾ rămâne redus, utilizarea procedurii a crescut substanțial din 2002. Această creștere este proporțională cu creșterea ISD în general, care au depășit până în 2013 25 de mii de miliarde USD. Din 2002, cauzele demarate de investitorii europeni reprezintă circa 50 % din total. Un număr substanțial dintre acestea au fost inițiate de întreprinderi mai mici sau specializate ⁽²⁾. Este important ca orice procedură ISDS rezultată de pe urma reformei să fie mai accesibilă IMM-urilor.

3.1.1 Din cele 356 de cauze despre care se știe că au fost încheiate, 25 % au fost soluționate în favoarea investitorului și 37 % în favoarea statului. Restul au fost soluționate pe cale amiabilă ⁽³⁾.

3.2 Având în vedere problemele – atât percepute, cât și reale – apărute în urma rezultatelor mai multor cauze ISDS la nivel mondial, inclusiv a câtorva aflate încă pe rol, o parte tot mai semnificativă a opiniei publice din UE, condusă de syndicate, ONG-uri și alte organizații, a început să fie preocupată de folosirea acestei clauze, manifestându-se o opoziție crescândă față de capitoul de investiții și față de ISDS din cadrul TTIP.

3.3 Comitetul observă că, fără reformarea ISDS și includerea unui capitol de investiții în TTIP, aranjamentele anterioare prezente în cele 1 400 de tratate bilaterale de investiții (TBI) negociate de fiecare stat membru (cu excepția Irlandei) și în special cele stabilite anterior de nouă state membre cu SUA ar fi în continuare valide și ar rămâne în vigoare.

Rezultatul votului

Voturi pentru:	94
Voturi împotriva:	191
Abțineri:	25

⁽¹⁾ 610 cauze până la finele lui 2014.

⁽²⁾ Camera de comerț din Stockholm informează că, din 100 de cauze finalizate între 2006 și 2011, cam 22 % au fost inițiate de IMM-uri; BDI (*Bundesverband der Deutschen Industrie*) raportează la rândul său că circa 30 % din cauzele pornite de întreprinderile germane au fost inițiate de IMM-uri.

⁽³⁾ CE – Fișă informativă privind ISDS, 3 octombrie 2013.

III

*(Acte pregătitoare)***COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN****A 508-A SESIUNE PLENARĂ A CESE, DIN 27 ȘI 28 MAI 2015**

Aviz al Comitetului Economic și Social European privind propunerea de Directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2011/16/UE privind schimbul automat obligatoriu de informații în domeniul fiscal

[COM(2015) 135 final – 2015/0068 (CNS)]

și propunerea de Directivă a Consiliului de abrogare a Directivei 2003/48/CE a Consiliului

*[COM(2015) 129 final – 2015/0065 (CNS)]**(2015/C 332/07)***Raportor general: domnul Petru Sorin DANDEA**

La 31 martie 2015, în conformitate cu articolul 115 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Consiliul Uniunii Europene a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de Directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2011/16/UE în ceea ce privește schimbul automat de informații obligatoriu în domeniul fiscal

[COM(2015) 135 final – 2015/0068 (CNS)]

și

Propunerea de Directivă a Consiliului de abrogare a Directivei 2003/48/CE a Consiliului

[COM(2015) 129 final – 2015/0065 (CNS)].

La 17 martie 2015, Biroul a însărcinat Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă.

Având în vedere caracterul urgent al lucrărilor, Comitetul Economic și Social European l-a numit pe domnul Petru Sorin Dandea raportor general în cadrul celei de-a 508-a sesiuni plenare din 27 și 28 mai 2015 (ședința din 27 mai 2015) și a adoptat prezentul aviz cu 148 voturi pentru, 11 voturi împotriva și 15 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1. Comitetul salută propunerea de directivă prezentată de Comisia Europeană prin care aceasta continuă implementarea măsurilor cuprinse în Planul de acțiune în vederea consolidării luptei împotriva fraudei și a evaziunii fiscale ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ COM(2012) 722 final – Un plan de acțiune în vederea consolidării luptei împotriva fraudei și a evaziunii fiscale.

1.2. CESE se declară de acord cu includerea în cadrul mecanismului de schimb automat de informații (AEOI), reglementat de Directiva 2011/16/UE a Consiliului, a informațiilor privind deciziile fiscale în avans și a deciziilor de preț în avans, acestea fiind utilizate, în unele situații, de corporații cu activitate transfrontalieră pentru construcția unor structuri care conduc la erodarea bazei fiscale a statelor membre și o alterare a eficienței pieței interne.

1.3. CESE se declară împotriva evaziunii fiscale licite (*tax avoidance*), care, chiar neavând un caracter ilicit, reprezintă o practică imorală, permițând corporațiilor care o utilizează să plătească, în termeni absoluți, taxe mult mai mici decât cele plătite de cetățeni sau companiile mici și mijlocii.

1.4. CESE consideră că măsurile prevăzute în proiectul de directivă pot conduce la o reducere sensibilă a pierderilor de venituri ale statelor membre și, prin urmare, recomandă adoptarea acestora în cel mai scurt timp.

1.5. Informațiile privind deciziile fiscale în avans sau acordurile de preț în avans sunt foarte importante și pot ajuta statele membre la depistarea tranzacțiilor artificiale. Cu toate acestea, CESE atrage atenția asupra faptului că încadrarea juridică a unei tranzacții ca fiind artificială se poate dovedi, în multe cazuri, un demers dificil și, de aceea, recomandă statelor membre să facă eforturi pentru o transpunere cât mai corectă a prevederilor proiectului de directivă.

1.6. CESE recomandă Comisiei Europene să-și intensifice eforturile de negociere la nivelul OECD pentru adoptarea standardului BEPS (*Base Erosion Profit Shifting*) și pentru ca acesta să includă prevederile cuprinse în propunerea de directivă. BEPS, împreună cu standardul AEOI, vor fi cele mai utile instrumente pentru combaterea evaziunii fiscale licite și ilicite la nivel global.

1.7. CESE salută propunerea Comisiei de abrogare a Directivei 2003/48/CE a Consiliului (Directiva privind impozitarea veniturilor din economii – *Savings Directive*). Directiva 2014/107/UE a Consiliului, care a amendat Directiva 2011/16/UE a Consiliului, acoperă toate produsele financiare, inclusiv cele reglementate de *Savings Directive*. Propunerea de abrogare vizează evitarea aplicării în paralel a două standarde și produce o simplificare a reglementărilor.

2. Propunerile Comisiei

2.1. La 18 martie 2015, Comisia Europeană a prezentat trei comunicări⁽²⁾ care vizează implementarea unor măsuri prevăzute în Planul de acțiune în vederea consolidării luptei împotriva fraudei și a evaziunii fiscale⁽³⁾. Prima dintre acestea, COM(2015) 135 final, este o propunere de Directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2011/16/UE privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal. Cea de a doua comunicare, COM(2015) 136 final, prezintă progresele realizate și măsurile pe care Comisia le are în vedere pentru creșterea transparenței fiscale. Cea de a treia comunicare, COM(2015) 129 final, este o propunere de Directivă a Consiliului de abrogare a Directivei 2003/48/CE (Directiva privind impozitarea veniturilor din economii – *Savings Directive*).

2.2. Prin propunerea de Directivă de modificare a Directivei 2011/16/UE, Comisia dorește să asigure o cooperare administrativă cuprinzătoare și eficace între administrațiile fiscale, prevăzând schimbul automat obligatoriu de informații privind deciziile transfrontaliere în avans și acordurile de preț în avans utilizate de corporații. Aceste practici pot conduce, în unele cazuri, la un nivel scăzut de impozitare în statul membru care emite decizia, putând cauza totodată o reducere considerabilă a veniturilor impozitate în alte state membre implicate.

⁽²⁾ COM(2015) 135 final – Propunere de Directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2011/16/UE în ceea ce privește schimbul automat obligatoriu de informații în domeniul fiscal.
COM(2015) 136 final – Comunicare a Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind transparența fiscală în scopul combaterii evaziunii fiscale licite și ilicite.

COM(2015) 129 final – Propunere de Directivă a Consiliului de abrogare a Directivei 2003/48/CEE a Consiliului.

⁽³⁾ COM(2012) 722 final – Un plan de acțiune în vederea consolidării luptei împotriva fraudei și a evaziunii fiscale.

2.3. Propunerea de Directivă a Consiliului de abrogare a Directivei 2003/48/CE a Consiliului (Directiva privind impozitarea veniturilor din economii – *Savings Directive*) este necesară deoarece, prin adoptarea, la 9 decembrie 2014 a Directivei 2014/107/UE a Consiliului care amendează Directiva 2011/16/UE privind schimbul automat obligatoriu de informații în domeniul fiscal (*automatic exchange of information*, AEOI), care implementează în legislația europeană standardul global pentru schimbul automat de informații privind conturile financiare, aceasta va acoperă și economiile, pe lângă celelalte categorii de venituri. Din acest motiv *Savings Directive* trebuie abrogată pentru a se evita aplicarea în paralel a două standarde, care ar însemna și o sarcină administrativă suplimentară și disproporționată pentru companii.

2.4. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind transparența fiscală în scopul combaterii evaziunii fiscale licite și ilicite prezintă progresele înregistrate în implementarea măsurilor cuprinse în Planul de acțiune în vederea consolidării luptei împotriva fraudei și a evaziunii fiscale. Comisia prezintă și măsurile care ar putea să fie implementate în viitor.

3. Observații generale

3.1. Prin proiectul de Directivă de modificare a Directivei 2011/16/UE privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal, Comisia continuă implementarea măsurilor cuprinse în Planul de acțiune în vederea consolidării luptei împotriva fraudei și a evaziunii fiscale, prezentat de Comisie la sfârșitul anului 2012, la solicitarea Consiliului European. În avizul ⁽⁴⁾ său, CESE a salutat prezentarea planului și și-a exprimat sprijinul în favoarea Comisiei, pentru combaterea acestor fenomene care afectează piața internă.

3.2. Proiectul de directivă vizează includerea în cadrul categoriilor de informații care intră sub incidența schimbului automat obligatoriu a deciziilor fiscale în avans și a acordurilor de preț în avans cu caracter transfrontalier. Aceste decizii sunt deseori solicitate de corporații administrațiilor fiscale pentru a obține confirmarea legalității asupra operațiunilor de afaceri. Deciziile fiscale nu reprezintă o problemă în sine și sunt utilizate de multe state membre. Cu toate acestea, deciziile fiscale sunt utilizate uneori de corporații în dezvoltarea structurilor care permit reducerea taxelor plătite, generând astfel o erodare a bazei fiscale în statele membre și o alterare a eficienței pieței interne. CESE se declară de acord cu includerea acestor informații în categoria celor aflate sub incidența schimbului automat obligatoriu de informații (AEOI), acestea fiind necesare statelor membre în eforturile lor de a combate planificarea fiscală agresivă.

3.3. Modificările preconizate de Comisie vor permite statelor membre să identifice și eventualele structuri realizate de corporații care conduc la reducerea bazelor fiscale naționale, ca de exemplu prin practicarea unor prețuri de transfer care duc la impozitarea redusă a veniturilor în alte jurisdicții decât cele în care acestea au fost realizate. CESE s-a declarat în repetate rânduri împotriva acestor practici care, chiar dacă nu au un caracter ilicit, sunt imorale prin faptul că determină statele membre să crească nivelul de fiscalizare pentru contribuabilii mici, fie ei întreprinderi sau persoane fizice, care, în final, în termeni absoluți, ajung să plătească taxe mai mari decât marile corporații.

3.4. Comisia recunoaște că evaziunea fiscală licită, fraudă și evaziunea fiscală ilicită au o dimensiune transfrontalieră importantă, globalizarea și creșterea mobilității contribuabililor fiind factori favorizanți pentru aceste fenomene. CESE consideră că măsurile prevăzute în proiectul de Directivă pot conduce la o reducere sensibilă a pierderilor de venituri ale statelor membre și, prin urmare, recomandă adoptarea acestora în cel mai scurt timp.

3.5. Includerea economiilor în cadrul categoriilor de venituri care sunt supuse schimbului automat obligatoriu de informații, reglementat prin Directiva privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal, simplifică regimul de reglementare, crescând în același timp transparența procesului de taxare. CESE se declară de acord cu proiectul de Directivă de abrogare a Directivei 2003/48/CE a Consiliului (Directiva privind impozitarea veniturilor din economii – *Savings Directive*), scopul acesteia fiind preluat și extins în Directiva 2014/107/UE a Consiliului care a modificat Directiva 2011/16/UE referitoare la schimbul automat obligatoriu de informații în domeniul fiscal.

⁽⁴⁾ Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu – Un plan de acțiune în vederea consolidării luptei împotriva fraudei și a evaziunii fiscale (JO C 198, 10.7.2013, p. 34).

4. Observații specifice

4.1. Planificarea fiscală agresivă promovată de unele corporații cu activitate transfrontalieră generează pierderi anuale de sute de miliarde bugetelor statelor membre. CESE este de acord cu includerea deciziilor fiscale în avans, dar și a acordurilor de preț în avans emise de autoritățile statelor membre în categoria informațiilor care fac obiectul schimbului obligatoriu de informații reglementat prin articolul 8 alineatul (5) litera (a) din Directiva 2011/16/UE, și consideră că această modificare reprezintă un pas necesar în creșterea transparenței fiscale și combaterea acestui fenomen negativ.

4.2. Faptul că, în conformitate cu prevederile propunerii de directivă, statele membre vor avea acces la informații privind cele două tipuri de decizii nu garantează eliminarea structurilor utilizate de corporații pentru evitarea plății taxelor. În cele mai multe cazuri, aceste structuri speculează golurile din legislația statelor membre sau neconcordanțe existente între diferitele legislații naționale. Comitetul recomandă Comisiei și statelor membre să abordeze în continuare simplificarea și armonizarea cadrului juridic existent la nivel european, dar și la nivel național.

4.3. Informațiile privind deciziile fiscale în avans sau acordurile de preț în avans sunt foarte importante și pot ajuta statele membre la depistarea tranzacțiilor artificiale. Prin aplicarea regulii generale anti-abuz (RGAA), prevăzută de Directiva 2011/96/UE (Directiva privind regimul fiscal comun care se aplică societăților-mamă și filialelor acestora din diferite state membre – *Parent and subsidiary Directive*), statele membre vor putea recupera sumele pierdute din veniturile fiscale în urma unei tranzacții artificiale. Cu toate acestea, CESE atrage atenția asupra faptului că încadrarea juridică a unei tranzacții ca fiind artificială se poate dovedi, în multe cazuri, un demers dificil.

4.4. CESE reiterează propunerea făcută într-un aviz precedent ca statele membre să instituie o procedură care să interzică corporațiilor care promovează evaziunea fiscală lăcită sau conduc operațiunile proprii prin intermediul unor jurisdicții recunoscute ca paradisuri fiscale, accesul la fondurile publice și cele europene.

4.5. Dat fiind volumul mare de informații care va face obiectul schimbului automat obligatoriu de informații (AEOI), având în vedere suplimentarea cu alte tipuri de informații a celor prevăzute deja la articolul 8, CESE recomandă statelor membre să asigure resursele umane și de tehnologie a informației necesare unei implementări corecte a prevederilor cuprinse în proiectul de Directivă. De asemenea, CESE consideră necesară formarea personalului autorităților fiscale naționale care are atribuții în ce privește AEOI, astfel încât acesta să poată utiliza corect formularele care vor fi întocmite împreună cu Comisia, care vor facilita schimbul de informații, dar și înscrierea acestora în viitorul Registru Central care va fi administrat de Comisie.

4.6. În urma modificărilor aduse în 2013, dar și a celor preconizate prin prezentul proiect de directivă, Directiva 2011/16/UE prevede schimbul de informații pentru toate tipurile principale de venituri înregistrate de persoane fizice și chiar mai multe pentru persoanele juridice. Aceasta înseamnă că statele membre vor avea la dispoziție informațiile privind veniturile realizate pe teritoriul Uniunii Europene. Structurile realizate de corporațiile care promovează planificarea fiscală agresivă implică în multe situații și jurisdicții sau teritorii aflate în afara UE. Având în vedere că propunerea de directivă prezentată de Comisie este mai ambițioasă decât proiectul de standard BEPS (*Base Erosion Profit Shifting*) care se negociază la nivelul OECD, CESE recomandă Comisiei și statelor membre să intensifice eforturile de cooperare pentru ca standardul BEPS, împreună cu standardul AEOI, să devină în mod real standarde globale.

4.7. CESE salută propunerea Comisiei de abrogare a Directivei 2003/48/CE a Consiliului (Directiva privind impozitarea veniturilor din economii – *Savings Directive*). Practic, după cum am explicat, Directiva 2014/107/UE a Consiliului, care a amendat Directiva 2011/16/UE a Consiliului, acoperă toate produsele financiare, inclusiv cele reglementate de *Savings Directive*. Scopul prezentei propuneri de directivă este de a evita aplicarea în paralel a două standarde privind schimbul de informații privind conturile financiare. În acest fel, se produce o simplificare a reglementărilor în domeniul fiscal, dar și o creștere a transparenței acestora.

Bruxelles, 27 mai 2015.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de decizie a Consiliului privind orientările pentru politicile de ocupare a forței de muncă ale statelor membre

[COM(2015) 098 final – 2015/0051 (NLE)]

(2015/C 332/08)

Raportor: domnul Carlos Manuel TRINDADE

Coraportor: doamna Vladimíra DRBALOVÁ

La 10 martie 2015, în conformitate cu articolul 148 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunere de decizie a Consiliului privind orientările pentru politicile de ocupare a forței de muncă ale statelor membre.

[COM/2015/098 final – 2015/0051 (NLE)]

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 7 mai 2015.

În cea de a 508-a sesiune plenară, care a avut loc la 27 și 28 mai 2015 (ședința din 27 mai), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 109 voturi pentru, 9 voturi împotriva și 4 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1. În ciuda eforturilor depuse și a măsurilor întreprinse, criza economică îndelungată și persistentă din Uniunea Europeană a avut un impact extrem de negativ asupra nivelurilor de ocupare a forței de muncă și a sărăciei în majoritatea statelor membre, în special în ce privește șomajul pe termen lung și a făcut ca tranziția tinerilor de la școală la piața forței de muncă să fie lentă și dificilă. În loc ca economiile să convergă, așa cum se dorea, s-a constatat accentuarea diferențelor dintre țări și dintre regiunile statelor membre. CESE consideră că această situație este inacceptabilă și recomandă Comisiei ca, împreună cu statele membre, să stabilească obiective și măsuri detaliate și pe termen scurt pentru a redresa această situație.

1.2. CESE ia notă cu satisfacție de faptul că Comisia Europeană a modificat orientările pentru politicile privind ocuparea forței de muncă pentru 2015, pentru a ține cont de situația recentă și a soluționa multe dintre deficiențele existente pe plan economic și social.

1.3. Fiind preocupat, printre altele, de faptul că există o puternică interacțiune între orientările generale ale politicilor economice și orientările pentru politicile de ocupare a forței de muncă, CESE îndeamnă Comisia și statele membre să efectueze urgent schimbările necesare în politicile economice, financiare și sociale, în vederea îndeplinirii integrale a obiectivelor Strategiei Europa 2020, pe baza unor reforme structurale.

1.4. CESE a salutat Pachetul privind investițiile sociale⁽¹⁾ și a apreciat lansarea programului Garanția pentru tineret (*Youth Guarantee*), prezentând de altfel și propuneri de îmbunătățire⁽²⁾. Aceste contribuții ale CESE rămân valabile și ar merita să fie examinate cu atenție de către Comisie în contextul semestrului european. Rolul statelor membre în consolidarea investițiilor publice în vederea creării de locuri de muncă este fundamental, iar dimensiunea referitoare la ocuparea forței de muncă în cadrul achizițiilor publice ar trebui să fie valorizată prin utilizarea ei ca un criteriu important pentru selectarea ofertelor.

1.5. În opinia CESE, noile orientări pentru politicile de ocupare a forței de muncă trebuie să permită soluționarea deficiențelor și să suscite o amplă mobilizare a tuturor actorilor economici și sociali în jurul unor politici adecvate și realiste, care să intensifice creșterea economică, să crească competitivitatea și să ducă la crearea de locuri de muncă, astfel încât să se pună în aplicare Strategia Europa 2020 (și creșterea inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii preconizate de aceasta) și să se obțină o îmbunătățire, precum și armonizarea în condiții de progres a condițiilor de viață ale cetățenilor europeni.

⁽¹⁾ JO C 226, 16.7.2014, p. 21.

⁽²⁾ SOC/522 18.3.2015 – Avizul CESE pe tema „Inițiativa privind ocuparea forței de muncă în rândul tinerilor – prefinanțare” (încă nepublicat în JO).

1.6. CESE se declară profund îngrijorat de faptul că UE își menține politica de austeritate, ceea ce va împiedica realizarea obiectivelor de ocupare a forței de muncă și de reducere a sărăciei. În acest context, Comitetul este surprins de faptul că Comisia ignoră în totalitate, atât în Raportul comun privind ocuparea forței de muncă, cât și în Orientările pentru politicile privind ocuparea forței de muncă, pericolul ca inflația scăzută să se transforme în deflație. Unele categorii au fost deosebit de afectate: de exemplu tinerii, lucrătorii cu calificare redusă, șomerii pe termen lung, femeile, persoanele cu handicap, migranții, copiii, populația de etnie romă și familiile monoparentale. CESE consideră că orientările pentru politicile de ocupare a forței de muncă nu reflectă într-o măsură suficientă necesitatea de a plasa combaterea șomajului și a sărăciei printre obiectivele centrale ale politicii UE și ale statelor membre.

1.6.1. CESE consideră că UE nu s-a arătat capabilă de a crea și de a oferi oportunități de încadrare în muncă, iar provocările la care UE și statele membre trebuie să aducă răspunsuri adecvate și urgente sunt multiple și diverse:

- (a) persistența unor rate ridicate ale șomajului în multe state membre;
- (b) nivelul inacceptabil de ridicat al șomajului în rândul tinerilor;
- (c) nivelul alarmant al șomajului pe termen lung;
- (d) segmentarea tot mai puternică a pieței forței de muncă și acumularea continuă a contractelor atipice;
- (e) calitatea slabă a locurilor de muncă nou-create;
- (f) riscul ridicat de excluziune socială și segregare, în special în rândul copiilor, romilor, imigranților și persoanelor fără adăpost, care duce la o pierdere a contactului cu piața forței de muncă și o creștere a nivelului de sărăcie;
- (g) cazurile tot mai numeroase de persoane cu salarii mici, precum și de sărăcie în rândul persoanelor încadrate în muncă;
- (h) inegalitățile tot mai mari dintre statele membre și în interiorul fiecăruia dintre ele;
- (i) nivelul scăzut al mobilității lucrătorilor în cadrul UE;
- (j) persistența inegalității dintre bărbați și femei și riscul mai ridicat de sărăcie cu care se confruntă femeile;
- (k) corelarea insuficientă dintre cererea și oferta de muncă, ca urmare a inadecvării competențelor, precum și a numărului redus de persoane care fac trecerea de la școală la un loc de muncă;
- (l) insuficienta implicare a partenerilor sociali, precum și a societății civile, în politicile privind piața forței de muncă.

1.6.2. Orientările ar trebui să stabilească obiective cuantificate pentru ocuparea forței de muncă și reducerea sărăciei, care să fie completate cu obiective cuantificabile pentru grupurile vulnerabile. Obiectivele statelor membre, chiar și atunci când iau în considerare constrângeri specifice, ar trebui să fie suficient de ambițioase pentru a permite UE să-și atingă obiectivele stabilite la nivelul întregului teritoriu european.

1.6.3. În opinia CESE, faptul că din orientări lipsește cuantificarea pe termen scurt și mediu reflectă deteriorarea abordării europene a șomajului și sărăciei. Faptul că responsabilitatea stabilirii de obiective și ținte este transferată integral statelor membre va contribui la o reducere a implicării lor în politicile de ocupare a forței de muncă și de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale.

1.6.4. CESE solicită Comisiei să promoveze economia socială, ca mijloc de a spori oportunitățile de acces la piața muncii pentru șomeri și grupurile vulnerabile, recomandând totodată ca statele membre să aloce fonduri adecvate și sustenabile în acest sens.

1.6.5. CESE împărtășește constatarea Comisiei referitoare la faptul că accesul IMM-urilor la finanțare continuă să fie limitat, ceea ce reprezintă un impediment major în calea creării de locuri de muncă. În plus, evoluția politicii BCE nu a dus la îmbunătățirea condițiilor de finanțare din cadrul economiei reale, fapt ce constituie o sursă de îngrijorare pentru CESE și ar merita să se bucure de o atenție specială din partea UE și a statelor membre. Potențialul IMM-urilor în materie de creare de locuri de muncă trebuie să fie mai bine exploatat, prin îmbunătățirea accesului la finanțare, prin noile tehnologii ale informației și comunicațiilor (TIC) și prin oportunitățile de piață, având în vedere rolul jucat de întreprinderile mijlocii și mari în acest proces.

1.6.6. CESE este convins că revenirea la creștere economică în perspectiva îmbunătățirii pieței forței de muncă ar trebui să se bazeze mai ales pe consolidarea cererii interne, îndeosebi prin realizarea unor investiții publice semnificative, cu rol de catalizator pentru investițiile private. Aceștia sunt pașii de urmat pentru a aduce Europa mai aproape de ocuparea în totalitate a forței de muncă – obiectiv care rămâne central pentru CESE.

1.6.7. CESE consideră că aspectele sociale ale achizițiilor publice pot juca un rol esențial în îmbunătățirea calității piețelor forței de muncă. Orice contract de achiziții publice ar trebui să includă dispoziții care să interzică contractantului sau subcontractanților acestuia recurgerea la contracte precare, la activitate independentă silită sau la termene foarte lungi de plată a facturilor.

1.6.8. CESE invită statele membre să implice partenerii sociali într-un mod mai eficient în politicile privind reglementarea pieței forței de muncă, în special în promovarea negocierii colective a contractelor, în consolidarea politicilor active în domeniul pieței forței de muncă, în reducerea segmentării pieței forței de muncă și în creșterea investițiilor în capitalul uman, pentru a face față riscurilor sociale și pentru obținerea unei mai bune incluziuni sociale.

1.6.9. CESE solicită o revizuire a textului orientărilor pentru politicile privind ocuparea forței de muncă, după cum urmează:

- Orientarea 5: se modifică prima propoziție după cum urmează: „[...] să reducă barierele din calea angajărilor de personal în întreprinderi, **promovând totodată stabilitatea și calitatea locurilor de muncă [...]**”, adăugându-se la sfârșitul ei următorul text: **„să solicite utilizarea unor investiții sociale ambițioase pentru a stimula ocuparea forței de muncă”**.
- Orientarea 6: se va include un **obiectiv specific și cuantificabil referitor la combaterea șomajului în rândul tinerilor și se va efectua o evaluare periodică a eficienței cu care au fost folosite resursele**.
- Orientarea 7:
- Partenerii sociali și societatea civilă ar trebui să fie mai bine implicați în conceperea și punerea în aplicare a reformelor relevante, **însă această implicare trebuie să aibă loc în conformitate cu practicile naționale și cu respectarea autonomiei partenerilor sociali naționali**.
- La sfârșitul primului paragraf din Orientarea 5 se adaugă următorul text: „Instituțiile publice ar trebui să constituie un exemplu de urmat în ceea ce privește calitatea locurilor de muncă, în special în ceea ce privește garantarea aspectelor sociale ale achizițiilor publice, printre altele prin recrutarea de șomeri pe termen lung și de persoane excluse de pe piața forței de muncă”.
- Se adaugă definiția „locurilor de muncă de calitate”, după cum urmează: „Ar trebui să fie asigurate locuri de muncă de calitate în ceea ce privește **salariile echitabile/remunerația adecvată, relațiile de muncă stabile și reprezentarea lucrătorilor**, securitatea socioeconomică [...] și se modifică titlul orientării după cum urmează „Îmbunătățirea funcționării piețelor forței de muncă **în vederea creării de locuri de muncă de calitate**”.
- Orientarea 8: **eliminarea propunerii de corelare a vârstei legale de pensionare din statele membre cu speranța de viață**, incluzând, dimpotrivă, **necesitatea de a promova măsurile care apropie vârsta efectivă de pensionare de vârsta legală de pensionare**.

2. Introducere

2.1. În Analiza anuală a creșterii ⁽³⁾ prin care se lansează cel de-al cincilea semestru european, Comisia recomandă trei piloni principali pentru politicile economice și sociale ale Uniunii Europene în 2015: o stimulare coordonată a investițiilor, un angajament reînnoit în favoarea reformelor structurale și aderarea la o politică de responsabilitate bugetară.

⁽³⁾ COM(2014) 902 final.

2.2. Ca parte a pachetului de documente publicate odată cu Analiza anuală a creșterii, Raportul comun privind ocuparea forței de muncă ⁽⁴⁾ analizează evoluția ocupării forței de muncă și situația socială din Europa, pe baza implementării orientărilor privind ocuparea forței de muncă, a Programelor naționale de reformă și a recomandărilor specifice fiecărei țări la nivel național.

2.3. În 2014, rata de creștere a PIB-ului a fost de 1,3 % în UE și 0,8 % în zona euro. În 2015, creșterea economică va fi ușor mai ridicată (1,5 % și, respectiv, 1,1 %), preconizându-se o îmbunătățire în 2016 (2,0 % și, respectiv, 1,7 %). Există o serie de factori interni care împiedică o creștere mai rapidă în UE. Faptul că există în continuare un risc de creștere scăzută, apropiată de „inflația zero” și o rată a șomajului ridicată a devenit o preocupare primordială.

2.4. CESE este întru totul de acord cu faptul că nivelul scăzut al investițiilor este un obstacol în calea redresării Europei. În consecință, CESE salută intenția Comisiei de a îmbunătăți competitivitatea și de a stimula investițiile în vederea creării de locuri de muncă și observă că „Planul de investiții pentru UE” ⁽⁵⁾ constituie un pas în direcția cea bună, dar că prezintă unele limitări, deoarece nu ține cont de necesitatea unor investiții publice considerabile, ci prevede numai investiții în infrastructură, omițând orice referire la investițiile sociale ⁽⁶⁾. CESE recomandă ca viitoarele investiții publice să nu fie luate în considerare printre cheltuielile care stau la baza calculării deficitelor potrivit normelor bugetare ale UE, insistând asupra necesității unor noi abordări, pentru a obține resurse și a gestiona în mod echilibrat resursele excedentare din unele state membre și cele insuficiente din alte state.

2.5. În prezentul aviz, CESE reiterează unele recomandări deja formulate în avizele sale anterioare ⁽⁷⁾, dar care nu s-au bucurat de atenția cuvenită din partea Comisiei.

3. Persistența unui nivel ridicat al șomajului, inclusiv al șomajului pe termen lung și al șomajului în rândul tinerilor, al sărăciei și al inegalităților sociale în UE

3.1. Acest capitol prezintă cele mai relevante aspecte din Raportul comun privind ocuparea forței de muncă ⁽⁸⁾, referitoare la situația socială actuală din UE.

3.2. Europa se confruntă cu o situație extrem de critică în ceea ce privește **șomajul** ⁽⁹⁾, înregistrându-se mari diferențe între statele membre. În prezent, UE numără 24,1 de milioane de șomeri, iar rata șomajului variază între, pe de o parte, 4,8 %, în Germania și 4,9 % în Austria și, pe de altă parte, 23,7 % în Spania și 25,8 % în Grecia.

3.2.1. Între primul trimestru din 2008 și primul trimestru din 2014 ⁽¹⁰⁾, numărul de locuri de muncă cu normă întreagă a scăzut cu 8,1 milioane, în timp ce munca cu fracțiune de normă a înregistrat o creștere constantă (peste 4 milioane de locuri de muncă). Este recunoscut faptul că presiunea ajustării s-a resimțit în principal la nivelul locurilor de muncă temporare (prin neprelungirea contractelor).

3.2.2. Șomajul pe termen lung continuă să crească, nivelul său crescând în ultimul an (ca procent din șomajul total) de la 45 % la 49 %. Riscurile de marginalizare s-au accentuat în Europa, dat fiind că „unul din cinci șomeri pe termen lung în UE nu a lucrat niciodată, iar trei din patru sunt tineri sub vârsta de 35 de ani” ⁽¹¹⁾.

3.2.3. Tinerii ⁽¹²⁾ și lucrătorii cu nivel scăzut de calificare au fost afectați în mod deosebit de creșterea ratei șomajului, în rândul lor înregistrându-se rate de aproape două ori mai mari decât rata totală a șomajului. Ratele șomajului în rândul tinerilor variază de la 7,6 % în Germania și 9,1 % în Austria până la 50,7 % în Grecia și 53,7 % în Spania.

⁽⁴⁾ COM(2014) 906 final.

⁽⁵⁾ COM(2014) 903 final.

⁽⁶⁾ ECO/374, 19.3.2015 – Un Plan de investiții pentru Europa (încă nepublicat în Jurnalul Oficial).

⁽⁷⁾ JO C 133, 9.5.2013, p. 77; JO C 11, 15.1.2013, p. 65; JO C 143, 22.5.2012, p. 94 și JO C 21, 21.1.2011, p. 66.

⁽⁸⁾ COM(2014) 906 final.

⁽⁹⁾ Deși a scăzut cu 0,3 puncte procentuale în raport cu luna decembrie 2013, rata șomajului în UE-28 a fost de 9,9 % în decembrie 2014 (11,4 % în țările din zona euro ZE-18).

⁽¹⁰⁾ COM(2014) 906 final.

⁽¹¹⁾ Ibid.

⁽¹²⁾ Chiar dacă este cu 1,7 puncte procentuale mai mică comparativ cu decembrie 2013, rata șomajului în rândul tinerilor în UE-28 a fost de 21,4 % în decembrie 2014 (23 % în țările din ZE-18).

3.3. Această evoluție a șomajului se reflectă și în **rata ocupării forței de muncă** din UE, care continuă să prezinte o tendință negativă ⁽¹³⁾, ceea ce face ca obiectivul de 75 %, stabilit pentru 2020, să fie, practic, imposibil de atins. În plus, există dezechilibre puternice în ceea ce privește evoluția ocupării forței de muncă între diferitele segmente ale pieței forței de muncă, între diferitele state membre și între regiunile acestora.

3.3.1. În 2013, cele mai scăzute rate de ocupare a forței de muncă au fost înregistrate în statele membre din Europa de Sud. Între 2008 și 2013, în multe state membre din sudul Europei s-a înregistrat o diminuare marcată a ratelor de ocupare a forței de muncă, în timp ce unele state membre nordice și-au îmbunătățit sau menținut ratele respective.

3.3.2. Rata de ocupare a tinerilor (15-24 de ani) între 2008 și 2013 a scăzut de la 37 % la numai 32 %, reducându-se cu 5 puncte procentuale ⁽¹⁴⁾. În opt state membre, rata de ocupare a tinerilor a scăzut cu 12 puncte procentuale sau mai mult. Germania a fost singurul caz în care nu s-a înregistrat nicio reducere a ratei de ocupare a forței de muncă în rândul tinerilor (47 %).

3.4. Comunicarea constată faptul că **rata riscului de sărăcie și de excluziune socială** a crescut în mod semnificativ, iar discrepanțele dintre statele membre s-au accentuat. Între 2008 și 2012, numărul de europeni expuși riscului de sărăcie sau de excluziune socială a crescut cu 9 milioane, ajungând la 25,1 % din populație. Comitetul consideră inacceptabil faptul că în multe țări europene ratele riscului de sărăcie și de excluziune socială au rămas extrem de ridicate, agravându-se în ultimii ani ⁽¹⁵⁾.

3.4.1. Se înregistrează un număr tot mai mare de gospodării fără persoane ocupate sau cu o intensitate scăzută a muncii, afectate de sărăcia persoanelor încadrate în muncă. În 2013, aproximativ 32 de milioane de persoane au suferit de lipsuri materiale severe.

3.4.2. Riscul de sărăcie sau excluziune socială în cazul copiilor a crescut, iar familiile monoparentale se confruntă cu un risc de sărăcie de două ori mai mare decât în cazul familiilor cu doi părinți ⁽¹⁶⁾. Riscul de sărăcie în cazul resortisanților țărilor terțe este și el de două ori mai mare decât în cazul cetățenilor din statele membre (49 % față de 24 % în 2012). Aproximativ 31 % din familiile cu trei sau mai mulți copii sunt expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială.

3.4.3. Începând din 2011, cheltuielile sociale au scăzut, ceea ce a agravat condițiile economice și sociale ⁽¹⁷⁾. În unele state membre, persoanele aflate în situații vulnerabile și cu venituri mici continuă să se confrunte cu dificultăți în ceea ce privește accesul la asistență medicală, în special în Finlanda, Portugalia și Grecia.

3.5. **Segmentarea pieței forței de muncă** este în continuare considerabilă în mai multe state membre, așa cum o demonstrează, printre altele, ponderea ridicată a locurilor de muncă temporare (40 %) și cu fracțiune de normă (30 %) în rândul tinerilor, persistența disparităților salariale între bărbați și femei și a ratelor scăzute de tranziție de la forme contractuale mai puțin protectoare la contracte care oferă lucrătorilor o mai mare protecție.

4. Observații generale cu privire la orientările propuse

4.1. Rezultatele recenteii consultări publice privind Strategia Europa 2020 ⁽¹⁸⁾ arată că, în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, sărăcia, cercetarea și dezvoltarea, UE mai are mult până să atingă obiectivele stabilite. Datele pentru 2013 indică o rată de ocupare a populației de 68,4 % (cu mult sub obiectivul de 75 %), în timp ce rata investițiilor în cercetare și dezvoltare a fost de 2 % din PIB (cu mult inferioară obiectivului de 3 %), iar numărul persoanelor expuse riscului de sărăcie și de excluziune socială a fost de 122 de milioane (destul de departe de obiectivul de 97 de milioane).

4.2. CESE ia notă de progresele înregistrate de către Comisie în aceste orientări în comparație cu orientările din 2010, salutând abordarea mai pozitivă a Orientării 5.

4.3. În contextul unei crize economice și financiare care persistă și al unei redresări încă fragile, combaterea șomajului și combaterea sărăciei ar trebui să constituie obiective centrale ale politicii UE și ale statelor membre. În opinia CESE, inițiativele de monitorizare a pieței forței de muncă, a tranziției pe piața forței de muncă și a combaterii sărăciei ar trebui să fie îmbunătățite și să includă obiective și măsuri specifice pentru grupurile cele mai vulnerabile.

⁽¹³⁾ În 2013, rata ocupării forței de muncă din UE a fost de 68,4 %, față de 70,3 % în 2008 (o scădere cu 1,9 puncte procentuale).

⁽¹⁴⁾ Între 2008 și 2013, scăderea ratei de ocupare a forței de muncă (20-64 de ani) în ZE-18 a fost de 2,5 puncte procentuale, de la 70,2 % în 2008 la 67,7 % în 2013.

⁽¹⁵⁾ COM(2014) 906 final.

⁽¹⁶⁾ În 2012, în UE-28, cifrele au fost de 47,8 % și, respectiv, de 24,4 %.

⁽¹⁷⁾ COM(2014) 906 final.

⁽¹⁸⁾ COM(2015) 100 final.

4.4. CESE ia notă de faptul că orientările privind ocuparea forței de muncă nu conțin obiective cantitative, ceea ce diminuează angajamentul statelor membre în vederea atingerii unor obiective comune în materie de ocupare a forței de muncă în UE. În multe dintre avizele sale, CESE a făcut propuneri de definire a unor obiective măsurabile, în special în ceea ce privește egalitatea de gen, ocuparea forței de muncă în rândul tinerilor, combaterea condițiilor de muncă care nu oferă o protecție socială suficientă, combaterea sărăciei (inclusiv în rândul persoanelor ocupate) și ocuparea forței de muncă în rândurile imigranților și ale persoanelor cu handicap ⁽¹⁹⁾.

4.5. Aspectele sociale ale achizițiilor publice trebuie să fie recunoscute ca una dintre modalitățile esențiale de a spori calitatea pieței forței de muncă și de a stimula cererea de mână de lucru.

4.6. Strategia europeană privind ocuparea forței de muncă ar trebui să conțină obiective clare în domenii precum reducerea șomajului în rândul tinerilor, reducerea șomajului pe termen lung, oferta de angajare sau de formare a tinerilor într-o perioadă de timp foarte scurtă, crearea unor centre de îngrijire adecvate pentru a permite echilibrul între viața profesională și cea de familie, reducerea inegalităților dintre bărbați și femei și lupta împotriva sărăciei și să evalueze în același timp eficacitatea măsurilor adoptate. Orientările din 2010 nu au contribuit decât în mică măsură la îmbunătățirea ocupării forței de muncă și la reducerea sărăciei; faptul că nu s-au înregistrat progrese justifică necesitatea ca UE și statele sale membre să caute urgent soluții mai ambițioase.

5. Observații concrete și propuneri de completare cu privire la cele patru orientări pentru politicile privind ocuparea forței de muncă

5.1. Orientarea 5: Stimularea cererii de forță de muncă

5.1.1. CESE a sprijinit explicit obiectivul UE de creștere a ratei de ocupare a forței de muncă la 75 % până în 2020, însă consideră că tendința negativă observată în ultimii ani este un motiv de îngrijorare și că obiectivul fixat nu va putea fi atins decât dacă va avea loc o schimbare a politicilor.

5.1.2. CESE recunoaște că statul și investițiile publice joacă un rol esențial pentru crearea de locuri de muncă. Comitetul solicită, prin urmare, un efort considerabil în materie de investiții publice și de politici inteligente și ambițioase de ocupare a forței de muncă în vederea creării de locuri de muncă și solicită ca dimensiunea referitoare la ocuparea forței de muncă să constituie un criteriu important în cadrul atribuirii contractelor de achiziții publice. Locurile de muncă „tehnologice”, „verzi” și „albe” și categoriile „tineri” și „șomeri pe termen lung” trebuie să constituie punctele prioritare ale orientărilor privind ocuparea forței de muncă.

5.1.3. CESE salută măsurile de facilitare a creării de locuri de muncă, în special sprijinul pentru IMM-uri și pentru antreprenoriat, precum și promovarea economiei sociale și a inovării sociale; prin urmare, solicită UE și statelor membre să se concentreze asupra acestor aspecte. În același timp, CESE solicită ca crearea de locuri de muncă să se facă pe o bază durabilă. În acest sens, propune să se adauge următorul text în prima propoziție din Orientarea 5 „[...] să reducă barierele din calea angajărilor de personal în întreprinderi, promovând totodată stabilitatea și calitatea locurilor de muncă [...]”.

5.1.4. De mai mulți ani, CESE consideră că ar trebui să se mizeze pe cercetare și dezvoltare, pe formare, infrastructură, sănătate și servicii sociale, pentru a se putea crea locuri de muncă și pentru a genera o mai mare creștere economică. În acest context, CESE a subliniat multiplele efecte pozitive ale investițiilor sociale în domeniul ocupării forței de muncă și a recomandat ca promovarea investițiilor să devină un element central al revizuirii liniilor directoare integrate ⁽²⁰⁾.

5.1.5. În ceea ce privește fiscalitatea, CESE recomandă modificări care să reducă sarcina fiscală asupra forței de muncă, cu condiția ca ele să nu pună în pericol nici nivelurile de protecție socială și nici celelalte cheltuieli sociale, care ar trebui, de altfel, îmbunătățite. Toate veniturile trebuie să contribuie în mod corespunzător la finanțarea securității sociale. Prin urmare, va fi necesar să se ia în considerare alte surse de venituri pentru a compensa această reducere [de exemplu, resursele proprii ale UE ⁽²¹⁾], impozitarea tranzacțiilor financiare și impozitele pe proprietăți și societăți].

5.1.6. CESE este de acord cu Comisia în ce privește necesitatea de a promova dialogul social și contractele colective, respectându-se specificitățile naționale și garantându-se autonomia partenerilor sociali. Stabilirea de salarii minime la nivel național și creșterea salariilor celor mai mici sunt măsuri care aduc o contribuție pozitivă la creșterea cererii pe plan intern și la reducerea sărăciei.

⁽¹⁹⁾ JO C 242, 23.7.2015, p. 9; JO C 12, 15.1.2015, p. 16; JO C 354, 28.12.2010, p. 8; JO C 318, 23.12.2009, p. 52; JO C 318, 23.12.2009, p. 15 și JO C 318, 23.12.2009, p. 113.

⁽²⁰⁾ JO C 226, 16.7.2014, punctele 1.5 și 5.3.3.

⁽²¹⁾ Așa cum sunt prezentate în Avizul ECO/377 – O taxă europeană ca resursă proprie a UE (încă nepublicat în Jurnalul Oficial).

5.2. **Orientarea 6: Îmbunătățirea ofertei de forță de muncă și a competențelor**

5.2.1. Așa cum CESE a afirmat deja, o politică vizând calitatea locurilor de muncă, care stabilește obiective ambițioase în domeniul educației, formării profesionale, precum și al învățării de-a lungul vieții contribuie în mod substanțial la creșterea economică și la sporirea productivității. Prin urmare, CESE salută prioritatea pe care Comisia o acordă combaterii fenomenului de părăsire timpurie a școlii și incompatibilităților dintre oferta de competențe și necesitățile de pe piața forței de muncă.

5.2.2. În pofida existenței unor „semne de îmbunătățire” în ceea ce privește șomajul în rândul tinerilor⁽²²⁾, CESE consideră că situația este încă foarte gravă în unele state membre, în special în țările din sudul Europei, și nu poate accepta faptul că diferențele dintre țări să fie atât de marcate și persistente. CESE a solicitat în repetate rânduri stabilirea unor obiective ambițioase pentru combaterea șomajului în rândul tinerilor, atât în cadrul Strategiei Europa 2020, cât și în cadrul orientărilor privind ocuparea forței de muncă și solicită insistent ca, independent de revizuirea Strategiei Europa 2020, prezenta orientare să stabilească un obiectiv cuantificat de reducere a șomajului în rândul tinerilor.

5.2.3. CESE consideră foarte îngrijorător faptul că procentul tinerilor care nu lucrează și nu urmează nicio formă de învățământ sau program de formare a crescut semnificativ în jumătate dintre statele membre. Statele membre ar trebui să instituie sisteme de învățare pe tot parcursul vieții și de formare continuă pentru toate categoriile de vârstă. CESE îndeamnă UE și statele membre să pună în aplicare în mod prioritar planurile naționale în contextul Garanției pentru tineret, dotând instituțiile relevante cu mijloacele necesare și să evalueze totodată calitatea planurilor naționale și eficacitatea resurselor financiare deja utilizate.

5.2.4. Având în vedere ponderea din ce în ce mai mare a șomerilor de lungă durată, CESE subliniază nevoia urgentă ca UE și statele membre să elaboreze planuri naționale de combatere a șomajului pe termen lung, similare planurilor actuale ale Garanției pentru tineret, și să stabilească obiective pentru a-l reduce.

5.2.5. CESE consideră că dezvoltarea competențelor lucrătorilor necalificați și promovarea educației în rândul adulților au o importanță capitală, fiind necesară îmbunătățirea competențelor în vederea unui grad mai ridicat de adecvare la necesitățile de pe piața forței de muncă. Statele membre trebuie să ofere posibilități de formare profesională tuturor șomerilor, precum și tuturor salariaților. În acest sens, prezenta orientare ar trebui să ia în considerare și să solicite măsuri cum ar fi stabilirea de indicatori privind investițiile publice și private în formarea profesională, precum și dreptul lucrătorilor la concediu plătit în scopuri de formare. De asemenea, promovarea formării sub formă de ucenicie și modernizarea programelor de formare profesională sunt esențiale pentru facilitarea tranziției de la școală la locul de muncă; prin urmare, întreprinderile ar trebui să fie sensibilizate cu privire la importanța formării profesionale.

5.3. **Orientarea 7: Îmbunătățirea funcționării piețelor forței de muncă**

5.3.1. CESE salută faptul că această orientare subliniază necesitatea de a se garanta calitatea locurilor de muncă în ceea ce privește securitatea socioeconomică, oportunitățile de educație și formare profesională, condițiile de muncă (inclusiv sănătatea și securitatea) și echilibrul dintre viața profesională și cea privată. Cu toate acestea, CESE solicită ca definiția locurilor de muncă de calitate să includă, printre altele, salarii echitabile/remunerații adecvate, raporturi de muncă stabile, egalitatea dintre femei și bărbați și reprezentarea lucrătorilor. CESE subliniază necesitatea monitorizării pieței, în special în ceea ce privește reducerea segmentării pieței forței de muncă și aspectele calitative ale noilor locuri de muncă create.

5.3.2. Așa cum CESE a afirmat deja, dimensiunea calitativă a locurilor de muncă prezintă o importanță crucială, deoarece crearea de locuri de muncă cu orice preț, fără a se asigura condiții economice și sociale decente/demne (locuri de muncă precare, cu salarii foarte mici, fără respectarea condițiilor de sănătate și securitate la locul de muncă) nu constituie o soluție. Prin urmare, este necesar să se inverseze această tendință, deja constatată în multe state membre. Pentru a se pune accentul pe această prioritate, CESE propune să se modifice titlul orientării 7 după cum urmează: „Îmbunătățirea funcționării piețelor forței de muncă în vederea creării de locuri de muncă de calitate”.

5.3.3. CESE dorește ca locurile de muncă nou create să fie monitorizate în mod sistematic, pe baza unor criterii calitative. Legislația muncii trebuie să promoveze contractele stabile. Indiferent de tipul de contract de muncă, niciun lucrător nu poate fi privat de drepturi adecvate în materie de protecție a muncii. Contractele atipice trebuie să fie mai degrabă o excepție, în loc să devină regula. CESE subliniază necesitatea ca statele membre să își continue eforturile de integrare a economiei informale în economia formală și de eradicare a muncii nedecarate.

⁽²²⁾ COM(2014) 906 final.

5.3.4. CESE consideră că instituțiile publice ar trebui să constituie un exemplu de urmat în ceea ce privește calitatea locurilor de muncă, eliminându-se posibilitatea încălcării acestei obligații prin externalizare sau prin achizițiile publice. Prin urmare, instituțiile publice ar trebui să utilizeze pe o scară cât mai largă posibilitățile oferite de aspectele sociale ale achizițiilor publice, prevăzute în Directiva 2014/24/UE, pentru a asigura calitatea muncii, pentru a evita contractele precare sau falsa activitate independentă și pentru a impune încheierea unor contracte echitabile cu subcontractanții.

5.3.5. CESE este de acord cu Comisia cu privire la necesitatea de a consolida politicile active în domeniul pieței forței de muncă și de a asigura o mai bună interacțiune cu politicile pasive. Facilitarea tranziției de la șomaj la ocuparea unui loc de muncă, în condiții economice decente pe durata acestei tranziții, ar trebui să beneficieze de o atenție deosebită din partea serviciilor publice de ocupare a forței de muncă, care trebuie să ofere șomerilor un sprijin individualizat și în timp util. Politicile active trebuie să fie consolidate și nu slăbite. Aceasta înseamnă garantarea unei baze financiare adecvate în raport cu vremurile de criză și cu situația gravă a pieței forței de muncă.

5.3.6. CESE este de acord cu creșterea mobilității lucrătorilor în spațiul european, cu condiția de a se garanta transferabilitatea drepturilor de pensie, recunoașterea calificărilor și tratamentul lucrătorilor în conformitate cu condițiile de muncă în vigoare în țara gazdă. Lucrătorii din țările terțe trebuie și ei să fie tratați cu demnitate, garantându-se respectarea legislației și eliminarea abuzurilor.

5.4. **Orientarea 8: Asigurarea echității, combaterea sărăciei și promovarea egalității de șanse**

5.4.1. CESE consideră că inegalitățile sociale tot mai marcate din Europa impun consolidarea luptei împotriva sărăciei și excluziunii sociale, ceea ce necesită măsuri specifice care vizează grupurile vulnerabile, cum ar fi tinerii și copiii, familiile monoparentale, migranții, minoritățile, persoanele cu handicap, persoanele în vârstă, romii și persoanele fără adăpost. Așa cum a afirmat anterior, CESE consideră că această abordare ar trebui să se concentreze pe reducerea riscului de sărăcie și să stabilească obiective concrete⁽²³⁾.

5.4.2. CESE subliniază faptul că reducerea riscului de sărăcie necesită indicatori comuni, stabili și fiabili în scopul monitorizării progreselor înregistrate. Chiar dacă evoluția înregistrată a fost pozitivă, CESE insistă asupra necesității de a se elabora noi indicatori care să permită, printre altele, evaluarea raportului dintre venituri și puterea de cumpărare în fiecare stat membru.

5.4.3. CESE insistă asupra necesității de a se asigura un venit minim garantat⁽²⁴⁾ și de a se contracara creșterea numărului de situații caracterizate de salarii scăzute prin intermediul măsurilor care combat sărăcia persoanelor încadrate în muncă și excluziunea socială. Deși există în continuare dispoziții contractuale legale în acest sens, trebuie să se reducă la maximum recurgerea la contracte precare și să se promoveze contractele pe termen lung care oferă protecție socială, investițiile în formare și în crearea de locuri de muncă, combaterea șomajului în rândul tinerilor și promovarea integrării persoanelor excluse, precum și asigurarea protecției sociale în perioadele de tranziție de la etapa de formare la ocuparea unui loc de muncă.

5.4.4. CESE îndeamnă UE și statele membre să consolideze măsurile de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale, intervenind la nivelul celor mai vulnerabile grupuri și să stabilească obiective specifice pentru integrarea persoanelor în societate și pe piața forței de muncă.

5.4.5. CESE reamintește faptul că cea mai bună modalitate de a garanta combaterea sărăciei este de a oferi cetățenilor locuri de muncă de calitate și de a le stimula participarea pe piața forței de muncă și în cadrul societății, precum și de a le consolida capacitatea de inserție profesională și adaptabilitatea.

5.4.6. În avizele sale anterioare⁽²⁵⁾, CESE a exprimat și un scepticism profund cu privire la utilitatea creșterii vârstei legale de pensionare pentru gestionarea provocărilor demografice. În opinia sa, ceea ce contează este apropierea vârstei efective de pensionare de vârsta legală de pensionare [ceea ce presupune, în primul rând, adaptarea condițiilor de muncă la vârsta lucrătorilor⁽²⁶⁾]. Prin urmare, este de dorit ca textul Orientării 8 privind reforma pensiilor să fie modificat în consecință.

Bruxelles, 27 mai 2015.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

⁽²³⁾ JO C 21, 21.1.2011, p. 66.

⁽²⁴⁾ JO C 170, 5.6.2014, p. 23.

⁽²⁵⁾ JO C 318, 29.10.2011, p. 1, punctul 2.2.

⁽²⁶⁾ JO C 318, 29.10.2011, p. 1, secțiunile 2 și 6.

ANEXĂ

la Avizul Comitetului Economic și Social European

Amendamentele următoare, care au întrunit cel puțin o pătrime din voturile exprimate, au fost respinse în timpul dezbaterii:

Punctul 1.6

Se modifică după cum urmează:

«CESE se declară ~~profund~~ îngrijorat de faptul că unele state membre ale UE își menține politica de austeritate, ceea ce va împiedica realizarea obiectivelor referitoare la de ocupare a forței de muncă și la reducere a sărăciei. În acest context, Comitetul este surprins de faptul că Comisia ignoră în totalitate, atât în Raportul comun privind ocuparea forței de muncă, cât și în Orientările pentru politicile privind ocuparea forței de muncă, pericolul ca inflația scăzută să se transforme în deflație. Unele categorii au fost deosebit de afectate: de exemplu tinerii, lucrătorii cu calificare redusă, șomerii pe termen lung, femeile, persoanele cu handicap, migranții, copiii, populația de etnie romă și familiile monoparentale. CESE consideră că orientările pentru politicile de ocupare a forței de muncă nu reflectă într-o măsură suficientă necesitatea de combatere a șomajului și a sărăciei precum și necesitatea unei mai bune corelări a cererii și ofertei de pe piața forței de muncă să fie plasate printre ca obiectivele centrale ale politicii UE și ale statelor membre.»

Rezultatul votului:

Voturi pentru: 32
Voturi împotriva: 66
Abțineri: 9

Punctul 1.6.9

Se modifică după cum urmează:

«Orientarea 8: ~~eliminarea propunerii de corelare a vârstei legale de pensionare din statele membre cu speranța de viață, incluzând, dimpotrivă,~~ În loc să se facă trimitere la creșterea vârstei efective de pensionare, ar trebui mai degrabă scoasă în evidență necesitatea de a promova măsurile care apropie vârsta efectivă de pensionare de vârsta legală de pensionare.»

Rezultatul votului:

Voturi pentru: 36
Voturi împotriva: 73
Abțineri: 11

Se introduce un nou punct după punctul 5.3:

«Statele membre ar trebui să reducă și să prevină segmentarea pieței forței de muncă, sprijinind, în același timp, crearea de locuri de muncă. Normele de protecție a ocupării forței de muncă și instituțiile ar trebui să asigure un mediu adecvat pentru recrutare, printre altele prin punerea la dispoziție a diverse mecanisme contractuale în cadrul pieței forței de muncă.»

Rezultatul votului:

Voturi pentru: 36
Voturi împotriva: 63
Abțineri: 10

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1007/2009 privind comerțul cu produse derivate din focă

[COM(2015) 45 final – 2015/0028 (COD)]

(2015/C 332/09)

Raportor: domnul Thomas McDONOGH

La 12 februarie 2015 și la 20 februarie 2015, în conformitate cu articolul 114 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Parlamentul European și, respectiv, Consiliul au hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1007/2009 privind comerțul cu produse derivate din focă

[COM(2015) 45 final – 2015/0028 (COD)].

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 5 mai 2015.

În cea de-a 508-a sesiune plenară, care a avut loc la 27 și 28 mai 2015 (ședința din 27 mai), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 161 de voturi pentru și 9 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Legislația UE trebuie modificată pentru a se conforma recomandărilor și hotărârilor emise cu privire la regulamentul de bază la 18 iunie 2014, când Organul de soluționare a litigiilor al OMC („OSL”) a adoptat rapoartele grupului special și ale organului de apel.

1.2 Diferitele autorități, inclusiv UE, ar trebuie să pună efectiv și cu rigurozitate în aplicare norme și reglementări privind metodele umane de ucidere. Ar trebui luate toate măsurile posibile pentru a elimina suferința inutilă a populației de focă. De exemplu, uciderea cu bătele a puilor de focă, care are loc primăvara în Canada, este un lucru de-a dreptul barbar, împotriva căruia luptă diferite organizații de protecție a drepturilor animalelor din întreaga lume. CESE își exprimă oroarea față de această metodă de sacrificare.

1.3 Trebuie introduse cote verificabile și realiste, inclusiv metode autorizate de ucidere, pentru vânătoria tradițională practică de comunitățile inuite în scopul subzistenței. În același timp, trebuie respectată bunăstarea animalelor.

1.4 Contingentele, limitele pentru vânătoare și alte probleme legate de respectarea legislației ar trebui monitorizate și controlate în mod corespunzător.

1.5 Cerințele minime pentru un sistem de trasabilitate ar putea fi formulate sub forma unui ansamblu de cerințe care să trebuiască a fi îndeplinite de către operatorii economici care doresc să importe în UE și care să includă trei aspecte esențiale ⁽¹⁾:

1. cerințe de identificare;
2. cerințe de înregistrare și păstrare a evidenței;
3. capacitatea de a prezenta rapoarte de trasabilitate (verificare).

2. Introducere

2.1 Regulamentul (CE) nr. 1007/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 septembrie 2009 privind comerțul cu produse derivate din focă („regulamentul de bază”) stabilește o interdicție generală a introducerii acestor produse pe piața Uniunii.

⁽¹⁾ Studiu finanțat de către Comisie cu privire la măsurile de punere în aplicare pentru comerțul cu produse derivate din focă, realizat de societatea de consultanță COWI în cooperare cu ECORYS.

2.2 Regulamentul de bază prevede o exceptare de la interdicția generală pentru produsele derivate din focă obținute în urma unor vânători desfășurate în mod tradițional de comunitățile inuite și de alte comunități indigene care contribuie la subzistența acestora (denumită în continuare „exceptarea IC”).

2.3 Acesta conține, de asemenea, excepții pentru importul de produse derivate din foci vâdate exclusiv în vederea gestionării durabile a resurselor marine, în scopuri nonprofit și necomerciale („exceptarea MRM”), precum și pentru importurile de natură ocazională și care constau exclusiv din bunuri destinate uzului personal al călătorilor sau al familiilor acestora.

2.4 Un regulament de punere în aplicare, Regulamentul (UE) nr. 737/2010 al Comisiei din 10 august 2010, stabilește norme detaliate de aplicare a regulamentului de bază.

2.5 Ambele acte („regimul UE privind focile”) au fost contestate de Canada și Norvegia în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) în litigiul privind *CE – Măsurile de interdicție a importului și comercializării produselor derivate din focă* (DS400 și DS401).

2.6 Cu toate că rapoartele OMC au concluzionat că interzicerea produselor din focă poate, în principiu, să fie justificată de preocupările morale în ceea ce privește bunăstarea focilor, acestea au pus sub semnul întrebării cele două excepții, și anume exceptarea IC și exceptarea MRM.

2.7 Exceptarea MRM nu a fost considerată justificată, deoarece eventualele diferențe în ceea ce privește aspectul comercial al vânătorilor comerciale și al vânătorilor MRM (la scară mică, nonprofit) nu au fost suficiente pentru a justifica distincția.

2.8 În ceea ce privește exceptarea IC, deși, în principiu, reflectă o distincție legitimă, organul de apel a statuat că unele elemente ale concepției și aplicării acesteia au reprezentat o „discriminare arbitrară și nejustificată”.

2.9 La 10 iulie 2014, Uniunea Europeană a informat OSL că intenționează să pună în aplicare recomandările și hotărârile emise de OSL în acest litigiu într-un mod care respectă obligațiile care îi revin în cadrul OMC.

2.10 La 5 septembrie 2014, Uniunea Europeană, Canada și Norvegia au convenit că termenul rezonabil de punere în aplicare a recomandărilor și hotărârilor OSL este de 16 luni. Prin urmare, termenul rezonabil va expira la 18 octombrie 2015.

2.11 Scopul prezentei propuneri legislative este de a pune în aplicare recomandările și hotărârile OSL cu privire la regulamentul de bază. De asemenea, aceasta creează temeiul juridic pentru armonizarea Regulamentului (UE) nr. 737/2010 cu prevederile hotărârilor respective.

2.12 Preocupările în ceea ce privește exceptarea MRM sunt remediate prin eliminarea excepției MRM din regulamentul de bază. Preocupările legate de modul de concepere și de aplicare a excepției IC sunt abordate prin modificarea excepției, în special prin stabilirea unei legături între utilizarea acesteia și bunăstarea animalelor și prin impunerea unei limite pentru introducerea pe piață a produselor derivate din focă în cazul în care amploarea activităților de vânătoare sau alte împrejurări sunt de natură să indice că vânătoarea se desfășoară în principal în scopuri comerciale.

2.13 În plus, experții Comisiei lucrează împreună cu experți din Canada în vederea înființării sistemului de atestare necesar pentru a permite inuiților canadieni să se prevaleze de exceptarea acordată inuiților în conformitate cu regimul UE.

2.14 Diferitele guverne implicate ar trebui să creeze o structură de comercializare pentru produsele inuite.

3. Observații generale

3.1 Vânătoarea de foci reprezintă o parte integrantă a culturii și identității comunităților inuite și ale altor comunități indigene și are o contribuție importantă la subzistența acestora. Interdicția totală a vânătoriei de foci, introdusă în urmă cu mai mulți ani ca urmare a presiunii din partea opiniei publice, a generat o criză profundă pentru membrii comunității inuite, afectată de sărăcie și incapabilă să își asigure supraviețuirea. În prezent, 90 % dintre inuiți sunt șomeri, iar o mare parte din ei depind în totalitate de sistemul de asigurări sociale. Din aceste motive, vânătoarea tradițională de foci de către comunitățile inuite și de către alte comunități indigene a fost reautorizată recent, cu condiția să se desfășoare pentru propria subzistență.

3.2 CESE propune implicarea comunității inuite în discuțiile ce au loc între Comisia Europeană și guvernul canadian, în scopul de a găsi cea mai bună modalitate de a garanta continuarea dreptului la subzistență al comunității inuite și, în același timp, de a proteja focile de comerțul internațional și de riscul de dispariție a acestora.

3.3 Ca și în cazul celorlalte forme de vânătoare de foci, în activitățile de vânătoare desfășurate de comunitățile inuite și de alte comunități indigene nu poate fi aplicată în mod eficace și consecvent o metodă de ucidere cu adevărat umană. Cu toate acestea, având în vedere obiectivul urmărit prin Regulamentul (CE) nr. 1007/2009, este oportun ca introducerea pe piața Uniunii a produselor obținute în urma activității de vânătoare practicate de comunitățile inuite și de alte comunități indigene să fie condiționată de desfășurarea acestor activități de vânătoare într-o manieră care să reducă în măsura posibilului durerea, suferința psihică, spaima și alte forme de suferință ale animalelor vâdate.

3.4 De asemenea, Regulamentul (CE) nr. 1007/2009 permite, în mod excepțional, introducerea pe piață a produselor derivate din focă în situațiile în care vânătoarea este practică exclusiv cu scopul gestionării durabile a resurselor marine.

3.5 Deși se recunoaște importanța activităților de vânătoare în scopul gestionării durabile a resurselor marine, în practică acestea ar putea fi totuși greu de deosebit de vânătorile mari desfășurate în principal în scopuri comerciale. Acest lucru poate conduce la o discriminare nejustificată între produsele derivate din focă vizate. Prin urmare, această excepție nu ar mai trebui să fie prevăzută.

3.6 Introducerea pe piață a produselor derivate din focă este permisă numai dacă produsele în cauză sunt obținute în urma unor vânători desfășurate de comunitățile inuite și de alte comunități indigene, cu condiția să fie îndeplinite toate condițiile următoare:

- (a) vânătoarea să fi fost desfășurată în mod tradițional de comunitate;
- (b) vânătoarea să contribuie la subzistența comunității și să nu fie realizată în principal în scop comercial;
- (c) vânătoarea să se desfășoare într-o manieră care reduce durerea, suferința psihică, spaima și alte forme de suferință a animalelor vâdate, în măsura posibilului, ținând seama de modul de viață tradițional și de nevoile de subzistență ale comunității.

3.7 CESE este de acord cu condițiile pentru introducerea pe piață a produselor derivate din focă, dar propune Comisiei Europene să găsească un echilibru adecvat între protecția focilor și nevoia inuiților de a le vâna, în condițiile în care această activitate este esențială pentru supraviețuirea lor. O interpretare nepragmatică a condițiilor menționate ar putea împiedica, în practică, vânătoarea de foci de către inuiți.

3.8 CESE consideră că ar fi util:

- (a) să se creeze etichetă specială pentru produsele derivate din focă produse de comunitățile inuite în conformitate cu modul tradițional de vânătoare, ca, de exemplu „capturat în mod tradițional de inuiți”. În acest caz, pentru a se evita escaladarea diferendelor internaționale, ar trebui poate ca acest concept să fie clar definit drept „captură neindustrială”;
- (b) să se elaboreze un sistem de trasabilitate și de etichetare, precum și un logo special pentru a monitoriza activitatea comunităților inuite și pentru a proteja și informa consumatorii;
- (c) să se aibă în vedere posibilitatea introducerii unor cote de import în cazul în care se consideră că se comit abuzuri în ceea ce privește măsurile convenite.

3.9 Importul de produse derivate din focă este permis și în situația în care are un caracter ocazional și constă exclusiv în bunuri destinate uzului personal al călătorilor sau al familiilor acestora. Natura și cantitatea acestor mărfuri nu trebuie să indice faptul că acestea sunt importate în scop comercial.

3.10 Modul în care este organizată în detaliu trasabilitatea depinde de tipul de sistem pus în aplicare și de responsabilitățile care revin diferitelor părți implicate. În contextul reglementării comerțului cu produse derivate din focă, aceste cerințe minime ar trebui interpretate după cum urmează:

Cerințe de identificare

Cerințele de identificare cuprind, în principiu, trei elemente:

- vânătorul (fie vânătorul inuit/indigen, fie vânătorul titular al unei licențe pentru gestionarea resurselor) – cu un număr de identificare unic;
- stația de colectare (desemnând teritoriul/localizarea geografică);
- produsul (în esență permite urmărirea tranzacției dintre vânător și stația de colectare).

Ar putea fi necesar să se identifice, în plus sau în loc, tipul de „vânătoare”, în cazul în care aceasta nu este legată direct de vânător, dacă nu există o stație de colectare sau în cazul în care aceasta nu acoperă nivelul național, ci numai anumite regiuni.

3.11 În vederea adoptării deciziei sale, care este definitivă și obligatorie, OMC trebuie să reconcilieze dispozițiile contradictorii din acorduri internaționale ce datează de aproape 70 de ani. Una dintre aceste dispoziții interzice „o discriminare arbitrară sau nejustificabilă” între țări. Alta afirmă că națiunile pot acționa în modul pe care îl consideră „necesar pentru a proteja bunele moravuri publice” ⁽²⁾.

3.12 *„Măreția unei națiuni și progresul său moral pot fi prin măsurate după felul cum își tratează animalele” ⁽³⁾.*

Bruxelles, 27 mai 2015.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

⁽²⁾ A. Butterworth și M. Richardson, *Marine. Policy (Politica Maritimă)* 38, p. 457-469, 2013.

⁽³⁾ Citat atribuit lui Mahatma Gandhi.

Avizul Comitetului Economic și Social privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1236/2010 al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a unui sistem de control și de asigurare a respectării aplicabil în zona reglementată de Convenția privind viitoarea cooperare multilaterală pentru pescuit în Atlanticul de Nord-Est

[COM(2015) 121 final – 2015/0063 COD]

(2015/C 332/10)

La 25 martie 2015 și la 23 martie 2015, în conformitate cu articolul 43 alineatul (2) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Parlamentul European și, respectiv, Consiliul au hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunere de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1236/2010 al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a unui sistem de control și de asigurare a respectării aplicabil în zona reglementată de Convenția privind viitoarea cooperare multilaterală pentru pescuit în Atlanticul de Nord-Est

[COM(2015) 121 final – 2015/0063 COD].

Întrucât Comitetul s-a pronunțat deja cu privire la conținutul propunerii respective în avizul său privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a unor condiții specifice privind pescuitul stocurilor de specii de adâncime din Atlanticul de Nord-Est și a unor dispoziții referitoare la pescuitul în apele internaționale din zona Atlanticului de Nord-Est și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 2347/2002, adoptat la 13 februarie 2013 ⁽¹⁾, precum și în avizul său privind „Planul de acțiune pentru o strategie maritimă în zona Oceanului Atlantic: Realizarea unei creșteri inteligente, sustenabile și favorabile incluziunii”, adoptat la 18 septembrie 2013 ⁽²⁾, Comitetul a hotărât, în cea de-a 508-a sesiune plenară din 27 și 28 mai 2015 (ședința din 27 mai), cu 173 voturi pentru și 10 abțineri, să nu elaboreze un nou aviz pe această temă, ci să facă trimitere la poziția pe care a susținut-o în documentele menționate anterior.

Bruxelles, 27 mai 2015.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

⁽¹⁾ JO C 133, 9.5.2013, p. 41.

⁽²⁾ JO C 341, 21.11.2013, p. 77.

ISSN 1977-1029 (ediție electronică)
ISSN 1830-3668 (ediție tipărită)

Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene
2985 Luxembourg
LUXEMBURG

RO